



## **ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

**Εγκληματολογικές και ποινικές προσεγγίσεις της  
διαφθοράς, του οικονομικού και οργανωμένου  
εγκλήματος.**

### **Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία**

«Το φαινόμενο της Ατιμωρησίας των εγκλημάτων των ισχυρών  
στην Ελλάδα: Συγκριτική ανάλυση περιπτώσεων μετά το 2008».

**Ιωάννης Σταθούλιας**

**Καθηγητής - Σύμβουλος: Ουίλιαμ ΑΛΟΣΚΟΦΗΣ**

**Πάτρα, Ιούνιος 2025**

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του φοιτητή (<<συγγραφέας/δημιουργός>>) που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίας στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής του διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, <<μεταφόρτωση>> (downloading), <<ανάρτηση>> (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιοδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Ο συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

«Το φαινόμενο της Ατιμωρησίας των εγκλημάτων των ισχυρών στην Ελλάδα: Συγκριτική ανάλυση περιπτώσεων μετά το 2008».

**Ιωάννης Σταθούλιας**

**Επιτροπή Επίβλεψης Μεταπτυχιακής Διπλωματικής Εργασίας**

**Καθηγητής - Σύμβουλος Α΄:**

**Ουίλιαμ Αλοσκόφης**

**Μέλος Σ.Ε.Π. ΕΑΠ**

**Καθηγητής - Σύμβουλος Β΄:**

**Δημήτριος Λάζαρος Κόρος**

**Μέλος Σ.Ε.Π. ΕΑΠ**

**Πάτρα, Ιούνιος 2025**

## ***Αφιέρωση***

*«Αφιερώνω την παρούσα εργασία στη σύζυγό μου Μαριάνα και στα δύο μας παιδιά, Παναγιώτη και Αντιόπη, ως ελαχιστότατο δείγμα ευγνωμοσύνης απέναντί τους για το νόημα και τη δύναμη που μου δίνουν στον καλό αγώνα της ζωής μου».*

## **Ευχαριστίες**

*«Θα ήθελα να ευχαριστήσω το σύνολο των καθηγητών του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου διότι, κατά το χρονικό διάστημα της φοίτησής μου, με τη διδασκαλία και τις γνώσεις τους, μου κατέδειξαν την σπουδαιότητα της κριτικής σκέψης και της διαρκούς αναζήτησης γνώσεων και δεξιοτήτων που αποτελούν τα σημαντικότερα εφόδια για την αντίληψη, κατανόηση και ερμηνεία της πραγματικότητας γύρω μας.*

*Ειδικότερα, ευχαριστώ θερμά τον επιβλέποντα της παρούσας μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας, καθηγητή, κ. Ουίλιαμ ΑΛΟΣΚΟΦΗ, ο οποίος με τις καθοδηγήσεις και συμβουλές του συνέβαλε ουσιαστικά στην περάτωση της εν λόγω εργασίας».*

## Περίληψη

Η εγκληματικότητα των ισχυρών αποτελεί μια μορφή εγκληματικότητας που διακρίνεται για την ιδιαίτερα υψηλή θέση και το σημαίνοντα ρόλο των δραστών της. Ως μορφή εγκληματικότητας είναι αυτόνομη και διακριτή ενώ ταυτόχρονα έχει καταδειχθεί από την κριτική εγκληματολογική σκέψη η τεράστια βλαπτικότητά της, ιδιαιτέρως στο πεδίο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η πολιτική, οικονομική και κοινωνική ισχύ που διαθέτουν οι δράστες των εγκλημάτων των ισχυρών αποτελεί αποτρεπτικό παράγοντα για την ανάδειξη και τιμώρηση αυτών των εγκλημάτων. Η δυσχέρεια στην αποκάλυψη αυτών των εγκλημάτων και η επιλεκτική ποινική αντιμετώπιση των δραστών τους, όταν αυτά έρχονται στην επιφάνεια, έχουν τροφοδοτήσει τη συζήτηση για το φαινόμενο της ατιμωρησίας στα εγκλήματα των ισχυρών. Στην παρούσα μεταπτυχιακή εργασία ερευνάται το φαινόμενο της ατιμωρησίας των εγκλημάτων των ισχυρών μέσα από τη συγκριτική ανάλυση περιπτώσεων μετά το 2008 που ήρθαν στο φως της δημοσιότητας στην Ελλάδα της οικονομικής κρίσης.

Στην εισαγωγή του πρώτου κεφαλαίου γίνεται ανάπτυξη του εγκληματικού φαινομένου και της τιμωρητικότητας μέσα από το πρίσμα της κριτικής εγκληματολογικής θεωρίας. Ακολούθως, στο δεύτερο κεφάλαιο αναπτύσσονται η έννοια της ατιμωρησίας, οι κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές αιτίες που γεννούν την ατιμωρησία καθώς επίσης και οι μορφές εκδήλωσής της σε όλα τα στάδια της εγκληματοποίησης. Στη συνέχεια, στο τρίτο κεφάλαιο αναλύονται τα εγκλήματα των ισχυρών, ως έννοια, ενώ καταστρώνονται οι διαστάσεις και οι τυπολογίες της εγκληματικότητας των ισχυρών. Στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται ερευνητική τεκμηρίωση της εγκληματολογικής θεωρίας μέσα από την ανάπτυξη υποθέσεων που συντάραξαν την ελληνική κοινωνία σε ένα ιδιαίτερα δυσμενές οικονομικό περιβάλλον και που προσέλαβαν το χαρακτήρα των σκανδάλων. Τέλος, στο πέμπτο κεφάλαιο γίνεται συγκριτική ανάλυση των μελετών περίπτωσης του τέταρτου κεφαλαίου από την οποία αναδεικνύεται ο χαρακτήρας αυτών ως εγκλήματα των ισχυρών και προκύπτουν σαφή συμπεράσματα σχετικά με την ποινική τους αντιμετώπιση και την ατιμωρησία όπως αυτές προσεγγίζονται από την κριτική εγκληματολογική θεωρία.

## Λέξεις - κλειδιά

Ατιμωρησία, Εγκληματοποίηση, Ποινική επιλεκτικότητα, Εγκλήματα των ισχυρών

## **«The phenomenon of impunity of crimes committed by the powerful in Greece: Comparative analysis of cases after 2008».**

**Ioannis Stathoulas**

### **Abstract**

The crime of the powerful is a form of crime that is distinguished by the particularly high position and the influential role of its perpetrators. As a form of crime, it is autonomous and distinct, while at the same time its enormous harmfulness has been demonstrated by critical criminological thought, particularly in the field of human rights. The political, economic and social power that the perpetrators of the crimes of the powerful possess is a deterrent factor for the highlighting and punishment of these crimes. The difficulty in revealing these crimes and the selective criminal treatment of the perpetrators of such crimes, when they come to light, have fueled the discussion on the phenomenon of impunity in the crimes of the powerful. This postgraduate thesis investigates the phenomenon of impunity for the crimes of the powerful through the comparative analysis of cases after 2008 that came to light in Greece during the economic crisis.

In the introduction of the first chapter, the criminal phenomenon and punitiveness are developed through the prism of critical criminological theory. Subsequently, in the second chapter, the concept of impunity is developed, the social, economic and political causes that give rise to impunity as well as the forms of its manifestation at all stages of criminalization. Then, in the third chapter, the crimes of the powerful are analyzed as a concept, while the dimensions and typologies of the criminality of the powerful are established. In the fourth chapter, research documentation of criminological theory is carried out through the development of cases that shook Greek society in a particularly unfavorable economic environment and that took on the character of scandals. Finally, in the fifth chapter, a comparative analysis of the case studies of the fourth chapter is made, which highlights their character as crimes of the powerful and draws clear conclusions regarding their criminal treatment and impunity as approached by critical criminological theory.

### **Keywords**

Impunity, Criminalization, Criminal Selectivity, Crimes of the Powerful

## Περιεχόμενα

Περίληψη .....	vi
Abstract .....	vii
Περιεχόμενα .....	viii
Συνοτομογραφίες & Ακρωνύμια .....	x
Κεφάλαιο 1. Εισαγωγή .....	1
Κεφάλαιο 2. Ατιμωρησία .....	5
2.1    Εννοιολογική προσέγγιση .....	5
2.2    Κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές αιτίες της ατιμωρησίας .....	6
2.3    Μορφές εκδήλωσης της ατιμωρησίας .....	10
Κεφάλαιο 3. Εγκλήματα ισχυρών - διαστάσεις και τυπολογία .....	17
3.1    Εγκλήματα ισχυρών ως έννοια γένους .....	17
3.2    Επαγγελματικά εγκλήματα .....	18
3.3    Εταιρικά εγκλήματα .....	20
3.4    Κρατικά οργανωμένα εγκλήματα και εγκλήματα κράτους .....	21
3.5    Κρατικά - εταιρικά εγκλήματα .....	22
3.6    Εγκλήματα διεθνών οργανισμών - παγκοσμιοποίησης .....	25
3.7    Εγκλήματα παραστρατιωτικών και αντάρτικων ομάδων .....	26
3.8    Οργανωμένο έγκλημα .....	28
Κεφάλαιο 4. Ερευνητική τεκμηρίωση της θεωρίας μέσα από μελέτες περίπτωσης .....	30
4.1    Εισαγωγικά .....	30
4.2    Σκάνδαλο Μονής Βατοπεδίου .....	31
4.3    Υπόθεση SIEMENS .....	33
4.4    Υπόθεση Λίστας Λαγκάρντ .....	35
4.5    Σκάνδαλο Δήμου Θεσσαλονίκης .....	36



4.6	Σκάνδαλα εξοπλιστικών προγραμμάτων .....	38
4.7	Σκάνδαλο ΚΕ.ΕΛ.Π.ΝΟ.....	41
4.8	Υπόθεση NOVARTIS .....	43
4.9	Χρηματοδότηση πολιτικών κομμάτων - απιστία κατά των τραπεζών.....	45
4.10	Σκάνδαλο υποκλοπών «Predatorgate» .....	49
Κεφάλαιο 5. Συγκριτική ανάλυση των υποθέσεων - Συμπεράσματα .....		53
Βιβλιογραφικές Αναφορές.....		64
Παράρτημα Α: «Αρχείο Excel - Υποθέσεις Σκανδάλων μετά το 2008».....		75

## Συντομογραφίες & Ακρωνύμια

Α.Δ.Α.Ε.	Αρχή Διασφάλισης Απορρήτου Επικοινωνιών
Δ.Α.Δ.	Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο
Ε.Υ.Π.	Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών
ΚΕ.ΕΛ.Π.ΝΟ	Κέντρο Ελέγχου και Πρόληψης Νοσημάτων
Κ.Ε.Δ.	Κτηματική Εταιρία Δημοσίου
Μ.Μ.Ε.	Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης
Ν.	Νόμος
Ν.Δ.	Νέα Δημοκρατία
Ο.Ε.	Οργανωμένο Έγκλημα
ΠΑΣΟΚ	Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα
Π.Κ.	Ποινικός Κώδικας
ΣΥ.ΡΙΖ.Α	Συνασπισμός Ριζοσπαστικής Αριστεράς
Σ.Δ.Ο.Ε.	Σώμα Δίωξης Οικονομικών Εγκλημάτων
Φ.Ε.Κ.	Φύλλο Εφημερίδας Κυβέρνησης

## Κεφάλαιο 1. Εισαγωγή

Η ανθρώπινη συμπεριφορά, συνιστάμενη σε ένα σύνολο πράξεων, δεν μπορεί εννοιολογικά να γίνει αντιληπτή αν δεν προσεγγισθεί ως το αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης του ανθρώπου με το κοινωνικό και φυσικό του περιβάλλον (Πανούσης, 1987: 13). Στις κοινωνίες, η θέσπιση κανόνων δικαίου και οι επιβαλλόμενες ποινές σε περίπτωση παραβίασής τους αποτελούν το ισχύον νομικό πλαίσιο μέσα στο οποίο η ανθρώπινη συμπεριφορά αξιολογείται και αποκτά τον χαρακτήρα της συμβατικής ή αποκλίνουσας, σύννομης ή παράνομης - εγκληματικής πράξης (Λαμπροπούλου, 1994: 45). Ο χαρακτηρισμός μιας πράξης ως έγκλημα ή όχι καθίσταται αυτονόητο ότι αποτελεί μια κοινωνική κατασκευή (Quinney, 2001: 15-23) που συνδέεται άμεσα με την πρόβλεψή της ως τέτοια ανάλογα με τη βούληση του νομοθέτη ενώ παράλληλα η όλη διαδικασία χαρακτηρισμού αποτελεί πεδίο ερευνητικής μελέτης της εγκληματολογίας (Βιδάλη & Κουλούρης, 2012: 6). Περαιτέρω, υπάρχουν παρεκκλίνουσες συμπεριφορές που παραβαίνουν κανόνες, παράγουν βλαπτικές συνέπειες, προκαλούν την αντίδραση της κοινωνίας και επιφέρουν μεγάλη κοινωνική βλάβη (Becker, 1963: 162), εντούτοις όμως, δεν χαρακτηρίζονται ως εγκλήματα και εκφεύγουν των προβλέψεων του ποινικού νόμου και των συνεφελκόμενων αυτού ποινικών κυρώσεων. Συνακόλουθα, η έκταση και ένταση της κοινωνικής αντίδρασης απέναντι σε παρεκκλίνουσες συμπεριφορές ή εγκλήματα που παράγουν μεγάλη κοινωνική βλάβη συμβάλλουν ουσιαστικά στην ενεργοποίηση του κοινωνικού ελέγχου (Καρύδης, 2010: 51).

Η ανάγκη της πολιτείας να νομοθετεί με σκοπό την κοινωνική ευταξία και ευρυθμία καθώς και την αυτονόητη ύπαρξη του δικαιώματός της στην τιμωρητικότητα αποτελούν στοιχεία που βρίσκουν έρεισμα στην Αριστοτελική σκέψη και διανόηση σχετικά με το έγκλημα (Φαρσεδάκης, 1991: 15). Το μονοπώλιο του κράτους να θεσπίζει κανόνες δικαίου και να επιβάλλει ποινές και κυρώσεις στους παραβάτες αυτών των κανόνων εδράζεται στο κοινωνικό συμβόλαιο κατά το οποίο το άτομο παραχωρεί μέρος της ελευθερίας του, τόσο όσο είναι απαραίτητο για να επιτευχθεί η κοινωνική συναίνεση και να διαμορφωθούν συνθήκες τάξης και ευνομίας που θα διευκολύνουν την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητάς του (Χουλιάρης, 2012: 854). Η διαδικασία νομοθέτησης έχει τεθεί υπό την κριτική πολλών εγκληματολογικών σχολών σκέψης (Κουλούρης, 2019: 27), ενώ η εν γένει λειτουργία του ποινικού συστήματος καθορίζεται με βάση τη σύγκρουση των κοινωνικών τάξεων (Chambliss W. J., 1974: 67-77) αλλά και την καπιταλιστική δομή της

κοινωνίας (Chambliss W. J., 2004: 243). Η υπέρβαση του ορίου που τίθεται από τον Ποινικό νόμο καθιστά αυτοδίκαια την ανθρώπινη συμπεριφορά παράνομη και εγκληματική πράξη (Βιδάλη, 2013: 14), ενώ η όλη προβληματική του Ποινικού Νόμου ως αποτέλεσμα σύγκρουσης των κοινωνικών τάξεων και σχέσεων εξουσίας καθιστά εύλογο το ερώτημα περί νομιμότητας ή σκοπιμότητας της ποινικής νομοθέτησης, ιδίως αν αναλογιστεί κάποιος με κριτική σκέψη τα παραγόμενα αποτελέσματα (Βιδάλη, 2018: 19). Ακολούθως, η αυστηρότητα του τυπικού κοινωνικού ελέγχου, μέσω του ποινικού συστήματος στο σύνολό του, περιλαμβάνοντας τις μορφές τις ποινικής πρόληψης και καταστολής, αποσκοπεί στον έλεγχο του εγκλήματος και στο μετριασμό των συνεπειών του.

Παράλληλα, είναι κοινά αποδεκτό ότι η εγκληματικότητα επηρεάζει καταλυτικά το αίσθημα ασφάλειας των πολιτών και πρωτίστως πυροδοτεί το αίσθημα ανασφάλειάς τους σε περιπτώσεις έξαρσής της, ιδίως μέσω της προβολής της στα μέσα μαζικής ενημέρωσης (Ζαραφονίτου, 2003: 45). Συνακόλουθα, ο φόβος του εγκλήματος που απασχολεί έντονα τις σύγχρονες κοινωνίες και η έξαρση αυτού του φαινομένου επηρεάζει σημαντικά τον επίσημο κοινωνικό έλεγχο αν όχι το ίδιο εξίσου με το ίδιο το έγκλημα (Ζαραφονίτου, 2002: 27). Ο φόβος του εγκλήματος ενισχύει τις συγκρούσεις μεταξύ των κοινωνικών ομάδων, επηρεάζει και διαμορφώνει την ακολουθούμενη αντεγκληματική πολιτική και αυξάνει την εν γένει τιμωρητικότητα του ποινικοκατασταλτικού συστήματος (Ζαραφονίτου, 2002: 63). Σε αυτό το πλαίσιο όξυνσης, καθοριστικός παράγοντας είναι, επίσης, η αστικοποίηση η οποία ευνοεί το συγκρουσιακό χαρακτήρα των σχέσεων που μεταφράζεται με όρους εγκληματικότητας (Ζαραφονίτου, 2004: 146). Η τιμωρητικότητα λοιπόν, ως έννοια, σχετίζεται με την οξυμένη στάση της κοινωνίας απέναντι στο έγκλημα και τις υπερβολικά αυστηρές ποινές που επιβάλλονται σε περίπτωση παραβίασης των κανόνων δικαίου, πρωτίστως λειτουργώντας ως ανταπόδοση (Ζαραφονίτου, 2011: 115). Πέραν αυτού, η τιμωρητικότητα δεν ταυτίζεται με την έννοια της τιμωρίας, γιατί ενώ η τιμωρία επιβάλλεται ως συνέπεια της εγκληματικότητας μέσα στο πλαίσιο της νομιμότητας, η τιμωρητικότητα διακρίνεται για την υπερβολή της και για την αντιμετώπιση της τιμωρίας ως αντεκδίκηση και ανταπόδοση του εγκληματικού κακού που προξενήθηκε (Ζαραφονίτου & Αννίση, 2023: 74).

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, η κοινωνική και πολιτική τάση που εκδηλώνεται με την επιθυμία για αυστηρότερους νόμους και συνακόλουθες ποινές χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι κοινωνικές αιτίες του εγκλήματος οριοθετούν την έννοια της άτυπης και τυπικής

τιμωρητικότητας που διακρίνεται όπως χαρακτηριστικά επισημάνθηκε για το στοιχείο της υπερβολής. Η τιμωρητικότητα, λοιπόν, της κοινωνίας και της πολιτείας ακολουθεί μια επάλληλη πορεία με αλληλεπιδράσεις και συνεχείς ανατροφοδοτήσεις (Χαλκιά, 2015: 2). Η στάση της κοινωνίας απέναντι στο έγκλημα, ο φόβος του εγκλήματος, το αίσθημα ανασφάλειας, η έλλειψη εμπιστοσύνης στο σύστημα της δικαιοσύνης, η αμφισβήτηση της ικανότητας του κράτους να αντιμετωπίσει κοινωνικά προβλήματα καθώς και να ελέγξει και να τιθασεύσει τους δείκτες εγκληματικότητας, αποτελούν ενδεικτικά, κρίσιμα και ουσιώδη συστατικά στοιχεία της αναφυόμενης τιμωρητικότητας της πολιτείας που έρχεται με όρους πολιτικοποίησης του εγκληματικού φαινομένου να προβεί στην επιλογή ενός συμβολικού και δημαγωγικού συστήματος απονομής δικαιοσύνης προκειμένου με αυτόν τον τρόπο να αντιμετωπίσει περισσότερο την ανασφάλεια των πολιτών παρά το ίδιο το έγκλημα (Ζαραφωνίτου, 2011: 120). Η αυστηροποίηση των ποινών, η εύκολη προσφυγή σε επιβολή ποινών στερητικών της ελευθερίας και η επέκταση του κοινωνικού ελέγχου μέσα από ακολουθούμενες προληπτικές πολιτικές αγγίζει το σύνολο της κοινωνίας και όχι μόνο αυτούς που ασχολούνται με το έγκλημα. Αυτή η τιμωρητικότητα τόσο της κοινωνίας, μέσω των κοινωνικών στάσεων των πολιτών απέναντι στο εγκληματικό φαινόμενο, όσο και η τιμωρητικότητα της πολιτείας μέσα από την αντεγκληματική πολιτική, εδράζεται σαφώς στο διάχυτο αίσθημα ανασφάλειας που επικρατεί (Ζαραφωνίτου, 2011: 126).

Κατόπιν αυτών, συνάγεται αβίαστα η διαπίστωση ότι η τιμωρητική στάση της κοινωνίας και της πολιτείας βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση με τις κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές δομές στο πλαίσιο της αλληλεπίδρασή τους με τα δρώντα υποκείμενα (Χαλκιά, 2015: 18). Η συσχέτιση της τιμωρητικότητας με τη συγκρουσιακή σχέση κράτους και πολιτών είναι πρόδηλη από τη στιγμή που αυτή σχετίζεται σαφώς με τον εξαναγκασμό σε συμμόρφωση και την προσβολή θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της ελευθερίας του ατόμου (Χουλιάρας, 2012: 849). Στον αντίποδα της τιμωρητικότητας αναδύεται ένα μεγάλο και γενικό ερώτημα σχετικά με το εγκληματικό φαινόμενο που παρατηρείται από την πλευρά των ισχυρών, των εχόντων θέσεων εξουσίας καθώς και αυτών που έχουν μεγάλη οικονομική, κοινωνική και πολιτική θέση μέσα στην κοινωνία. Δεν είναι άλλωστε τυχαία η ανάδειξη αυτού του φαινομένου από την Εγκληματολογική θεωρία. Τίθεται λοιπόν το ερώτημα, τι συμβαίνει όταν μιλάμε για τα εγκλήματα των ισχυρών, για εκείνα δηλαδή τα εγκλήματα που διαπράττονται από άτομα ή ομάδες με πολιτική, οικονομική και κοινωνική ισχύ; Πως αντιμετωπίζεται αυτό το φαινόμενο στο πλαίσιο της άτυπης και επίσημης

τιμωρητικότητας; Η τιμωρητικότητα αγγίζει τα εγκλήματα των ισχυρών ή αυτό το φαινόμενο μέσα από τις κοινωνικοπολιτικές δομές βρίσκει διεξόδους διαφυγής και εντέλει ατιμωρησίας σε σύγκριση με την εμφανή εγκληματικότητα του δρόμου; Μέσα από την παρούσα εργασία, γίνεται προσπάθεια ερευνητικής ανάλυσης του φαινομένου της ατιμωρησίας αναφορικά με τα εγκλήματα των ισχυρών. Η συγκριτική ανάλυση περιπτώσεων εγκλημάτων ισχυρών στην Ελλάδα από το έτος 2008, μέσα στον κυκεώνα της οικονομικής κρίσης κατατείνει ακριβώς στο να δοθούν απαντήσεις στον αναγνώστη σχετικά με τα προϋπάρχοντα εύλογα ερωτήματα και να προσεγγιστεί η ατιμωρησία των ισχυρών. Στο επόμενο κεφάλαιο του παρόντος πονήματος σκιαγραφείται η προβληματική του φαινομένου της ατιμωρησίας. Γίνεται εννοιολογική προσέγγιση της έννοιας της ατιμωρησίας και των χαρακτηριστικών της. Ακολούθως, αποτυπώνονται οι κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές αιτίες του φαινομένου της ατιμωρησίας καθώς επίσης και οι μορφές εκδήλωσης της ατιμωρησίας και οι επιπτώσεις της.

Εν συνεχεία, στο τρίτο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας, καταστρώνονται τα εγκλήματα των ισχυρών ως έννοια γένους. Σε αυτό το κεφάλαιο δίδεται ο εννοιολογικός ορισμός των εγκλημάτων των ισχυρών και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους κυρίως μέσα από τον φακό της κριτικής εγκληματολογικής σκέψης. Απαριθμούνται στη συνέχεια οι διάφορες μορφές και τυπολογίες των εγκλημάτων των ισχυρών που κατηγοριοποιούνται ανάλογα με τα δρώντα υποκείμενα και τις σχέσεις αλληλεπίδρασής τους, ενώ παράλληλα αναλύονται οι διαστάσεις του φαινομένου από τις οποίες αναδεικνύεται η συστημική και δομική λειτουργική τους οντότητα. Στο τέταρτο κεφάλαιο ακολουθεί ερευνητική τεκμηρίωση της θεωρητικής προσέγγισης του φαινομένου της ατιμωρησίας στα εγκλήματα των ισχυρών, μέσα από την ανάδειξη και ανάλυση περιπτώσεων μελέτης συγκεκριμένων εγκλημάτων που ήρθαν στην επιφάνεια στην Ελλάδα, από το έτος 2008. Μέσα από την ανάλυση των περιπτώσεων αυτών αναδεικνύεται η εγκυρότητα της θεωρητικής προσέγγισης του φαινομένου και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών αυτού, που όπως διαπιστώνεται, περιλαμβάνονται σε όλες αυτές τις περιπτώσεις. Τέλος, στο πέμπτο και τελευταίο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας γίνεται αναλυτική σύγκριση των υπό εξέταση περιπτώσεων μελέτης - παραδειγμάτων από την οποία προκύπτουν σαφή συμπεράσματα για το φαινόμενο της ατιμωρησίας στα εγκλήματα των ισχυρών και απαντήσεις στα εύλογα ερωτήματα που τίθενται υπό την κριτική εγκληματολογική θεωρητική προσέγγισή τους.

## Κεφάλαιο 2. Ατιμωρησία

### 2.1 Εννοιολογική προσέγγιση

Με τον όρο ατιμωρησία περιγράφεται εννοιολογικά το φαινόμενο κατά το οποίο διαπιστώνεται έλλειψη λογοδοσίας ή και τιμωρίας για εγκλήματα, πράξεις ή και παραλείψεις που προκαλούν μεγάλη κοινωνική βλάβη και παραβιάζουν ανθρώπινα δικαιώματα (Αλοσκόφης, 2019: 89). Ο όρος αυτός εμφανίζεται ιδίως όταν άτομα ή ομάδες ατόμων είναι σε θέση να αποφύγουν τη δίωξη ή την τιμωρία για τις πράξεις τους, συχνά λόγω της ισχύος, της επιρροής ή της θέσης τους. Υπό αυτήν την προσέγγιση, πρόκειται για ένα πολυδιάστατο φαινόμενο με πολλές προεκτάσεις που αναδείχθηκε αρχικά σε διεθνές επίπεδο όταν γινόταν αναφορά στην ατιμωρησία των αυταρχικών καθεστώτων κατά τη μετάβαση της εξουσίας στις χώρες τους σε δημοκρατικά καθεστώτα και για εγκλήματα που τέλεσαν κατά τη διάρκεια της αυταρχικής τους διακυβέρνησης. Χαρακτηριστικά παραδείγματα ατιμωρησίας αποτελούν η πτώση της στρατιωτικής χούντας στην Αργεντινή και του καθεστώτος Πινοσέτ στην Χιλή, όπου παρέμειναν ατιμώρητα πληθώρα εγκλημάτων που διαπράχθηκαν από αυτά τα αυταρχικά καθεστώτα με βάνανυες παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων (Χουλιάρης, 2021: 57). Στις παραπάνω περιπτώσεις η ατιμωρησία υπό την στενή της έννοια σχετίζεται με σοβαρές παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων όπως αυτά κατοχυρώνονται σε διεθνές επίπεδο, ενώ, υπό την ευρεία της έννοια, η ατιμωρησία σχετίζεται με την απουσία ποινικής δίωξης για αδικήματα που καίτοι τυποποιούνται ποινικά ως εγκλήματα, εντούτοις δεν τιμωρούνται για διάφορους λόγους, όχι μόνο κανονιστικούς, αλλά και πρακτικούς που σχετίζονται τόσο με τις ποινικές, όσο και με τις εξω-ποινικές διαδικασίες (Χουλιάρης, 2021: 68).

Περαιτέρω, η ατιμωρησία ταυτίζεται και με την αφανή και αθέατη εγκληματικότητα. Με αυτόν τον τρόπο, τα νομικά εγκλήματα που δεν έρχονται ποτέ στην επιφάνεια, παραμένουν στο στάδιο της μη καταγγελίας, αλλά και τα αδικήματα που λαμβάνουν χώρα, καταγγέλλονται, αλλά για διάφορους λόγους οι δράστες παραμένουν άγνωστοι, ή αδικήματα που γίνονται γνωστά, με γνωστούς τους δράστες αλλά για κάποιους λόγους δεν εισάγεται η σχετική υπόθεση στην ποινική δικαιοσύνη, τότε αυτά τα εγκλήματα εντάσσονται στο φάσμα της ατιμωρησίας (Χουλιάρης, 2021: 68). Στο φάσμα της ατιμωρησίας εντάσσονται και τα πραγματικά εγκλήματα, υπό την κριτική εγκληματολογική



σκέψη, που μπορεί να μην τυποποιούνται από το νόμο ως τέτοια, εντούτοις συνιστούν παρεκκλίνουσες συμπεριφορές που μπορούν και παράγουν μεγάλη κοινωνική βλάβη (Βιδάλη, 2017: 130) και προσβάλουν θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα, όπως είναι πλείστες περιπτώσεις που αποτελούν εκφάνσεις των εγκλημάτων των ισχυρών. Υπό αυτό το πρίσμα γίνεται απολύτως κατανοητό ότι η ατιμωρησία συσχετίζεται άμεσα με τον τρόπο και τη διαδικασία νομοθέτησης και χαρακτηρισμού των πράξεων ή παραλείψεων ως εγκλήματα. Ως γνωστόν, στο σύστημα ποινικής δικαιοσύνης, κανένα έγκλημα δεν υπάρχει και καμία ποινή δεν επιβάλλεται αν αυτό δεν προβλέπεται ρητά πριν την τέλεσή τους από το νόμο (*nullum crimen, nulla poena, sine lege*) (Χουλιάρας, 2021: 59). Όταν λοιπόν υπάρχουν πράξεις ή παραλείψεις που ενώ παράγουν κοινωνική βλάβη, παραβιάζουν ανθρώπινα δικαιώματα και θυματοποιούν μεγάλο αριθμό ατόμων ή και συλλογικότητες, εντούτοις αυτές δεν εντάσσονται στις προβλέψεις του ποινικού νόμου, και ως εκ τούτου δεν τίθενται υπό τη βάσανο του ποινικού κολασμού, τότε αναπόφευκτα αυτές συνθέτουν το φαινόμενο της ατιμωρησίας (Χουλιάρας, 2021: 66).

## **2.2 Κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές αιτίες της ατιμωρησίας**

Η αλληλεπίδραση του κοινωνικού περιβάλλοντος στην ανθρώπινη συμπεριφορά είναι κοινά αποδεκτή και καθορίζει εν πολλοίς τον τρόπο της κοινωνικής δράσης κάθε μέρους της κοινωνίας. Ως εκ τούτου, το φαινόμενο της ατιμωρησίας εδράζει τις αιτίες του στην κοινωνική οργάνωση και στον τρόπο που τα μέρη έχουν αποφασίσει να κινηθούν μέσα στο κοινωνικό τους περιβάλλον, θέτοντας αντίστοιχα συλλογικούς κανόνες τήρησης με σκοπό την κοινωνική τους αρμονία και ευταξία. Η συνοχή μιας κοινωνίας αποτελεί τον συνδετικό κρίκο που κατατείνει στην αποφυγή των συγκρούσεων. Ωστόσο, όμως, στις κοινωνικές σχέσεις δεν υφίσταται πάντα η συνοχή αλλά αντιθέτως απαντάται ως ζητούμενο μεταξύ των μερών. Η κοινωνική αποδιοργάνωση και η έλλειψη κοινωνικής συνοχής έρχεται ως αποτέλεσμα της διαφορετικότητας των μερών και της κοινωνικής θέσης που αυτά καταλαμβάνουν. Συνακόλουθα, οι ανισότητες και τα προβλήματα που αναδύονται μέσα στον κοινωνικό σχηματισμό, όπως είναι ανομοιογένεια, η διαφορετικότητα, οι συνθήκες διαβίωσης, η ανεργία, η έλλειψη πρόσβασης σε κοινωνικά αγαθά, στη δικαιοσύνη και στην εκπαίδευση, η φτώχεια, γεννούν, αναντίρρητα, προσκόμματα στην κοινωνική ενσωμάτωση και ένταξη με συνεπακόλουθες συμπεριφορές αποκλίνουσες από τα κοινώς αποδεκτά όρια,



ιδίως όταν αυτά αποτελούν προϊόν της αναπόφευκτης κοινωνικής σύγκρουσης και τελικής επικράτησης της μίας ή της άλλης κοινωνικής πλευράς (Βιδάλη, 2017: 60). Υπό αυτή την έποψη, οι παρεκκλίνουσες συμπεριφορές αποτελούν προϊόν της κοινωνικής δομής και οργάνωσης και της συνεφέλκουσας κοινωνικής σύγκρουσης, που είτε προβλέπονται ως παραβιάσεις κανόνων, είτε εκφεύγουν της ποινικής τους πρόβλεψης καθόσον δεν έχουν τεθεί ακόμα κανόνες που να τις προβλέπουν. Σε κάθε περίπτωση, ωστόσο, η παρεκκλίνουσα συμπεριφορά αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της ίδιας της κοινωνικής ζωής (Βιδάλη & Κουλούρης, 2012: 3) και η κοινωνική ανοχή σε αυτή παράγει την ατιμωρησία.

Επιπρόσθετα, οι κοινωνικές ανάγκες, τα αγαθά και οι στόχοι που τίθενται μέσα σε κοινωνικό σχήμα αλληλοεπιδρούν και ακολουθούν τον μετασχηματισμό της κοινωνίας στην εξελικτική και δυναμική πορεία που ακολουθεί. Η κοινωνική συνοχή βασίζεται εν πολλοίς στην εξιδανικευμένη εξισορρόπηση μεταξύ των κοινωνικά διαμορφωμένων αξιών και στόχων και των διαθέσιμων μέσων για την επίτευξή τους. Η έλλειψη διαθέσιμων μέσων και πόρων και η αναντιστοιχία αυτών με τους πολιτισμικούς στόχους δημιουργεί ένα ανομικό περιβάλλον στην κοινωνία που παράγει αποκλίνουσες συμπεριφορές με απώτερο σκοπό την επίτευξη των τεθέντων κοινωνικών στόχων (Merton, 1968: 186). Μέσα σε αυτό το πλαίσιο των κοινωνικών δομών και οργάνωσης, η κοινωνική αποδιοργάνωση, που χαρακτηρίζει την κοινωνία που δεν παρέχει ίσες ευκαιρίες στην επίτευξη των στόχων που θέτουν τα μέλη της, γεννά την καινοτόμα προσαρμογή των μερών της στον αγώνα τους για κοινωνική καταξίωση με κάθε πρόσφορο μέσο, νόμιμο ή όχι και συνακόλουθα την κοινωνική ανοχή σε παράνομες συμπεριφορές δημιουργώντας αναπόφευκτα ένα φάσμα ατιμωρησίας των παρεκκλίνοντων (Βιδάλη, 2013: 147). Αυτή η διαπιστωμένη δυσαρμονία μεταξύ των δύο δομών, της πολιτισμικής και της κοινωνικής, που καθορίζουν την κοινωνική πραγματικότητα, αναπτύχθηκε, ευστόχως, από τον κοινωνιολόγο Robert Merton, στη θεωρία του περί ανομίας και ανέδειξε το πως οι κοινωνικές δομές καθευατές ασκούν πίεση σε άτομα της κοινωνίας να ακολουθήσουν αποκλίνουσες και παράνομες συμπεριφορές (Merton, 1968: 186). Μέσα σε αυτό το κοινωνικό γίνεσθαι, η ατιμωρησία πράξεων και συμπεριφορών που επιδιώκουν και αποσκοπούν στην επίτευξη των κυρίαρχων πολιτισμικών στόχων είτε αυτές αποτελούν νομικά εγκλήματα είτε συνιστούν πραγματικά εγκλήματα (Βιδάλη, 2013: 14) ενδύεται με τον μανδύα της ανοχής ή και αποδοχής τους από τα μέλη της πολιτισμικής και κοινωνικής δομής.

Πέρα από τις κοινωνικές αιτίες, όπως αναπτύχθηκαν παραπάνω, η ατιμωρησία δημιουργείται και αναδύεται και λόγω της πολιτικής οικονομίας της κοινωνίας. Η οικονομική οργάνωση της κοινωνίας παράγει και τροφοδοτεί το φαινόμενο της ατιμωρησίας. Όταν η αξία του χρήματος και η σπουδαιότητα του οικονομικού κέρδους αναδεικνύονται ως πρωτεύοντες πολιτισμικοί στόχοι στην κοινωνία, τότε η διαδικασία για την απόκτησή τους περιλαμβάνει και ανέχεται παρεκκλίνουσες συμπεριφορές, ακόμα και εκτός των θεσπισμένων τυπικών κανόνων, ιδίως όταν υπάρχει εμφανής αναντιστοιχία μεταξύ των διαθέσιμων κοινωνικών μέσων και των τεθέντων προς επίτευξη στόχων (Βιδάλη, 2013: 145). Το χρήμα και ο πλούτος αποτελούν πλέον καθαγιασμένες αξίες και για την απόκτησή τους γίνεται θεμιτός οποιοσδήποτε τρόπος είτε νόμιμος είτε παράνομος (Newburn, 2017: 188). Η συνεχώς αυξανόμενη τάση για υπερκαταναλωτισμό και οικονομική ανάπτυξη, ενίοτε με κάθε κόστος, η αέναη επιθυμία υλικών αγαθών και η επίτευξη της οικονομικής επιτυχίας συνιστούν εκείνα τα δομικά στοιχεία της σύγχρονης καπιταλιστικής κοινωνίας που γεννούν την αποκλίνουσα συμπεριφορά (Βιδάλη, 2013: 144) και ανέχονται την ατιμωρησία των οικονομικών παρεκκλίσεων ή και εγκλημάτων, ιδίως όταν αυτά αποτελούν το μέσο για την απόκτηση του ολοένα και μεγαλύτερου πολυπόθητου κέρδους. Μέσα σε ένα τέτοιο δαιδαλώδες οικονομικό πλαίσιο σχέσεων, δράσεων και συμπεριφορών, το φάσμα της ατιμωρησίας απαντάται σε εκείνες τις πρακτικές που το ίδιο το σύστημα της ελεύθερης οικονομίας και αγοράς και η συναρτώμενη με αυτές ανάγκη για συσσώρευση κεφαλαίου έχει κανονικοποιήσει ως αποδεκτές. Αυτές οι πρακτικές περνούν απαρατήρητες, ως εκφάνσεις της οικονομικής δραστηριότητας και βεβαίως εκφεύγουν από κανονιστικές ρυθμίσεις και τυπικούς νομικούς κανόνες, έστω και αν αυτές παράγουν κοινωνική βλάβη (Βασιλαντωνοπούλου, 2014: 347).

Περαιτέρω, η ελεύθερη αγορά της οικονομίας, η παγκοσμιοποιημένη αγορά του κεφαλαίου και η οικονομική επιχειρηματικότητα έχουν διαβρώσει τις κοινωνικές σχέσεις και τους θεσμούς. Η αλληλεπίδραση του κράτους και φορέων του με επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα στο πλαίσιο της ελεύθερης οικονομίας έχει οδηγήσει το κράτος στο να λειτουργεί με όρους οικονομίας και ιδιωτικοποίησης. Άλλωστε η λειτουργία του κράτους και των επιχειρήσεων δεν είναι ανεξάρτητη και ανταγωνιστική, αλλά αλληλένδετη και συμπορευόμενη προς τη διεκδίκηση κοινών στόχων (Γεωργούλας, 2019: 47). Η επιχειρηματικότητα, μέσα στο οικονομικό αυτό περιβάλλον, διακρίνεται από μια υπέρμετρα αυξημένη νομιμοποίηση των δραστηριοτήτων της, με τις ευλογίες του κράτους

που επιζητά διακαώς την οικονομική ανάπτυξη μέσα σε ένα εξόχως ανταγωνιστικό διεθνές περιβάλλον. Αυτή η αυξημένη νομιμοποίηση της επιχειρηματικότητας συνοδεύεται παράλληλα και από την ανάλογη απονομιμοποίηση κάθε ελεγκτικής εποπτείας (Βασιλαντωνοπούλου, 2014: 336), γεγονός που συμβάλλει στην ατιμωρησία επιβλαβών επιχειρηματικών συμπεριφορών και δράσεων. Η συνεχής δίψα για συσσώρευση κεφαλαίου και απόκτηση κέρδους, με κάθε κόστος, οδηγεί και παράγει οικονομικές παρεκκλίσεις τόσο από επιχειρήσεις και φυσικά άτομα, όσο και από ισχυρούς οικονομικούς παράγοντες που καταφεύγουν σε πλείστες αποκλίνουσες συμπεριφορές όπως είναι και η απόκρυψη των αληθινών περιουσιακών τους στοιχείων. Η αξιοποίηση προς επίτευξη του προορηθέντος σκοπού εταιρικών σχημάτων αποτελεί μάλλον συστημική αποκλίνουσα πρακτική των επιχειρήσεων και οικονομικά ισχυρών παρά αποσπασματική δραστηριότητά τους. Μέσα στο ανομικό, ανταγωνιστικό οικονομικό περιβάλλον που έχει παράγει η οικονομική οργάνωση των σύγχρονων κοινωνιών, στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης, η φοροδιαφυγή, η διαφθορά και η απόκρυψη περιουσιακών στοιχείων αποτελούν τις παρεκκλίνουσες συμπεριφορές που έχει κανονικοποιήσει το κατά τα άλλα ιδιαίτερα ανομικό οικονομικό περιβάλλον της εποχής μας και που παράγουν παραβιάσεις και μεγάλη κοινωνική βλάβη (Γεωργούλας, 2019: 58).

Οι πολιτικές αιτίες της ατιμωρησίας εδράζονται στην πολιτική διακυβέρνηση υπό το πρίσμα του νεοφιλελευθερισμού που διέπει την ελεύθερη οικονομία, ως δομικό στοιχείο του καπιταλιστικού συστήματος κοινωνικής οργάνωσης. Οι πολιτικές διακυβερνήσεις κινούνται με όρους ελεύθερης οικονομίας ενώ οι ασκούμενες πολιτικές των κυβερνήσεων ολοένα και παραδίδουν τμήμα της εξουσίας τους σε οικονομικούς παράγοντες που συνδιαμορφώνουν και ετεροκαθορίζουν εντέλει την ασκούμενη πολιτική (Γεωργούλας, 2019: 48). Η αλληλεπιδραστική αμφίδρομη διαδικασία μεταξύ πολιτικής διακυβέρνησης και θεσμών οικονομικής παραγωγής (Michalowski & Kramer, 2007: 208) κανονικοποιεί πρακτικές του ιδιωτικού τομέα και άλλοτε με την ανοχή των κρατικών θεσμών, άλλοτε υποκινούμενοι από αυτούς, παράγονται αποτελέσματα κοινωνικά επιβλαβή, εντός του φάσματος της ατιμωρησίας που γεννάται από την ακολουθούμενη πολιτική, παρέχοντας κατουσίαν προστασία και κάλυψη σε αυτές τις πρακτικές, στο όνομα της φιλελεύθερης οικονομίας. Υπό αυτό το πρίσμα των ασκούμενων πολιτικών, η υποχώρηση του κράτους, η δημιουργία ενός ευνοϊκού κλίματος για τις επιχειρήσεις και τις οικονομικές οντότητες, οι φορολογικές ελαφρύνσεις, οι ρυθμιστικές διευκολύνσεις και οι παρεκκλίσεις από τις

νομοθετικές προβλέψεις προκειμένου το πολιτικό περιβάλλον να γίνει δελεαστικό στην επιχειρηματικότητα, την ανάπτυξη και την επίτευξη του μέγιστου κέρδους οδηγούν στο φάσμα της ατιμωρησίας όλες εκείνες τις αποκλίνουσες επιχειρηματικές πρακτικές (Βασιλαντωνοπούλου, 2014: 366).

Πέραν αυτών, η αλληλεπίδραση του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα και οι σχέσεις της πολιτικής εξουσίας με τους οικονομικούς παράγοντες έχουν επηρεάσει τις πολιτικές και κρατικές δομές που ακολουθούν οικονομικά και επιχειρηματικά μοντέλα και τρόπους άσκησης της πολιτικής. Η σύμπτωση στόχων και σκοπών της ασκούμενης κυβερνητικής πολιτικής με αυτούς των θεσμών του κεφαλαίου παράγει πολιτική διαφθορά που εμφανίζει σταθερότητα και διάρκεια (Γασπαρινάτου, 2019: 171). Οι νομοθετικές προβλέψεις που μετριάζουν ή και εξαλείφουν κυρώσεις και συνέπειες για τις ασκούμενες επιχειρηματικές και οικονομικές πρακτικές, τραπεζών, μεγάλων επιχειρήσεων και πολυεθνικών εταιριών συνθέτουν ένα περιβάλλον ατιμωρησίας και κατά συνέπεια έλλειψης διαφάνειας και εμπιστοσύνης τόσο σε οικονομικούς θεσμούς όσο και σε θεσμούς της νομοθετικής και πολιτικής εξουσίας. Η σύμπλευση της εκτελεστικής εξουσίας με θεσμούς του κεφαλαίου οδηγεί αναπόφευκτα και μοιραία στον επηρεασμό της νομοθετικής εξουσίας, με την αλλοίωση της διαδικασίας θέσπισης νόμων και κανόνων, όσο και την εφαρμογή τους παράγοντας με αυτόν τον τρόπο την αθεατότητα και την ατιμωρησία των επιβλαβών οικονομικών, πολιτικών και επιχειρηματικών πρακτικών (Βασιλαντωνοπούλου, 2014: 175) στο όνομα της ελεύθερης οικονομίας και της ανάπτυξης. Μέσα σε αυτό το πολιτικό περιβάλλον, η αδυναμία των πολιτικών θεσμών να θέσουν κανονιστικά και ρυθμιστικά όρια λειτουργίας των οικονομικών θεσμών και των πρακτικών τους, η έλλειψη διαφάνειας, η πολιτική διαφθορά ως προϊόν αλληλόδρασης της επιχειρηματικής και πολιτικής σύμπλευσης σε κοινούς στόχους και σκοπούς καθώς επίσης και η επακόλουθη αυτών αδυναμία των μηχανισμών του κοινωνικού ελέγχου να λειτουργήσουν αποτελεσματικά συνθέτουν τα δομικά στοιχεία του φαινομένου της ατιμωρησίας.

### **2.3 Μορφές εκδήλωσης της ατιμωρησίας**

Η ατιμωρησία εκδηλώνεται με διάφορες μορφές τόσο σε επίπεδο νομοθέτησης, όσο και σε επίπεδο εφαρμογής των νόμων και κανόνων καθώς και στην εν γένει λειτουργία του ποινικοκατασταλτικού συστήματος, ακολουθώντας όλα τα στάδια του θεωρητικού

μοντέλου της Αργεντινο - Αμερικανίδας εγκληματολόγου Valeria Vegh Weis για την ποινική επιλεκτικότητα (Vegh Weis, 2018: 17-18). Στο στάδιο της πρωτογενούς εγκληματοποίησης, δηλαδή της ποινικής νομοθέτησης, η ατιμωρησία κάνει την εμφάνιση της με την διακριτή μεταχείριση των πολιτών αναφορικά με τις πράξεις που καταστρώνονται στον ποινικό νόμο. Η ποινικοποίηση πράξεων με τον συνακόλουθο χαρακτηρισμό τους ως ποινικά εγκλήματα εστιάζεται περισσότερο σε πράξεις υψηλής θεατότητας, όπως είναι τα εγκλήματα του δρόμου, που τελούνται με απλά μέσα, γίνονται εύκολα αντιληπτά και η δίωξη των δραστών τους γίνεται χωρίς να προκαλούνται κοινωνικές ή και πολιτικές αντιπαραθέσεις καθόσον προέρχονται πρωτίστως από τις χαμηλότερες κοινωνικοοικονομικές τάξεις (Αλοσκόφης, 2021). Η υπερ - εγκληματοποίηση των πράξεων που τελούνται από τα χαμηλότερα κοινωνικά τμήματα και τους περιθωριοποιημένους εκδηλώνεται με την ολοένα αυξανόμενη νομοθετική αντιμετώπιση συμπεριφορών αυτής της μερίδας των πολιτών, παρά τη σχετικά μικρή κοινωνική βλάβη που προκαλούν οι πράξεις τους, ερχόμενη σε ευθεία αντίθεση και αντιπαραθέση με την παρατηρούμενη υπο - εγκληματοποίηση συμπεριφορών των οικονομικά ευκατάστατων και κοινωνικά καταξιωθέντων πολιτών (Vegh Weis, 2018: 21-23). Ως εκ τούτου, το γεγονός ότι παρεκκλίνουσες πράξεις πολιτικών προσώπων ή οικονομικά ισχυρών παραγόντων, ανεξάρτητα με το αν αυτές προκαλούν περισσότερη κοινωνική βλάβη, δεν εμπίπτουν στις προβλέψεις της ποινικής νομοθέτησης ή προβλέπονται με τρόπο που δεν τις εξισώνει με την εμφανή εγκληματικότητα του δρόμου αποτελεί μορφή ατιμωρησίας (Αλοσκόφης, 2021).

Στο στάδιο της δευτερογενούς εγκληματοποίησης που συνίσταται στην εφαρμογή των νόμων και κανόνων, η ατιμωρησία κάνει την εμφάνισή της σε όλες τις φάσεις του ποινικοκατασταλτικού συστήματος. Στο επίπεδο της αστυνομικής φάσης, η αστυνομία εστιάζει το κατασταλτικό και προληπτικό της έργο πρωτίστως στην εμφανή εγκληματικότητα του δρόμου και στις οργανωμένες εγκληματικές ομάδες. Σύμφωνα με το νόμο, οι αστυνομικές αρχές είναι υποχρεωμένες να επιλαμβάνονται μόλις διαπιστώσουν με οποιονδήποτε τρόπο τη διάπραξη κάποιου εγκλήματος. Ως εκ τούτου, καθίσταται εύκολα αντιληπτό ότι η εγκληματικότητα του δρόμου, οι πράξεις βίας, οι ανθρωποκτονίες, το οργανωμένο έγκλημα και τα εγκλήματα υψηλής θεατότητας αποτελούν πεδίο δράσης των αστυνομικών αρχών σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με την εγκληματικότητα των ισχυρών που δεν είναι εύκολη να διαγνωστεί έγκαιρα και να γίνει άμεσα αντιληπτή. Πέραν

τούτου, όταν ο όγκος των υποθέσεων με τις οποίες επιλαμβάνεται μια αστυνομική υπηρεσία ξεπερνά τις δυνατότητές της, αναπόδραστα γίνεται μια διαλογή και αξιολόγηση των υπό έρευνα υποθέσεων. Σε αυτήν την αστυνομική επαγγελματική ιδεολογία τα κριτήρια που επιβαρύνουν στη λήψη της απόφασης διαλογής των υποθέσεων προσδιορίζονται από την βαρύτητα των εγκλημάτων, την υποτροπή των δραστών, την κοινωνική αντίδραση στα εμφανή αποτελέσματα της εγκληματικότητας του δρόμου, το στοιχείο της βίας και της σκληρής και οργανωμένης εγκληματικότητας. Συνακόλουθα, ένεκα των προαναφερόμενων λόγων, η προτίμηση των αστυνομικών υπηρεσιών εκδηλώνεται περισσότερο στην εγκληματικότητα των χαμηλών κοινωνικών τάξεων καθόσον αυτοί έχουν περισσότερες πιθανότητες εμπλοκής στα γρανάζια της ποινικής δικαιοσύνης σε αντίθεση με τους ισχυρούς (Δασκαλάκης, 1985: 111).

Στη φάση της εισαγγελικής παρέμβασης, της άσκησης της ποινικής δίωξης και ανάκρισης των υποθέσεων, η ατιμωρησία εμφανίζεται στις δυνατότητες που παρέχονται από τη στιγμή που μια υπόθεση έρχεται στα χέρια του αρμόδιου εισαγγελέα και μέχρι αυτή να εισαχθεί στο ακροατήριο, εφόσον πληρούνται οι νόμιμες προϋποθέσεις. Ο εισαγγελέας κατά την ελληνική νομοθεσία υπόκειται στην αρχή της νομιμότητας κατά την άσκηση της ποινικής δίωξης, ωστόσο όμως έχει τη δυνατότητα να θέσει μια μήνυση στο αρχείο ως νόμω ή κατ'ουσίαν αβάσιμη (Δασκαλάκης, 1985: 119). Επίσης, η αποχή από την ποινική δίωξη, η ποινική διαμεσολάβηση και ποινική συνδιαλλαγή καθώς επίσης και οι λόγοι δικαστικής άφεσης αποτελούν νομοθετικές προβλέψεις που δικαιολογούν τη θέσπισή τους στον αποκαταστατικό τους χαρακτήρα που κατατείνει στην ικανοποίηση του θύματος, στην προσέγγιση του δράστη με τον παθόντα και στην επανόρθωση της βλάβης (Χουλιάρης, 2021: 75). Η εφαρμογή των παραπάνω προβλέψεων επιβάλλεται να ακολουθεί τα κριτήρια που τίθενται από τις αρχές της νομιμότητας, αναγκαιότητας και αναλογικότητας, καθόσον, τυχόν αυθαίρετες ή επιλεκτικές εφαρμογές τους, με επικράτηση της σκοπιμότητας έναντι της νομιμότητας, θα οδηγούσε σε ευθεία παραβίαση του κράτους δικαίου και της ισότητας των πολιτών έναντι του νόμου. Ιδιαίτερης προσοχής χρήζει η διαπίστωση της διευκόλυνσης που παρέχεται μέσω των νομοθετικών προβλέψεων της ποινικής διαμεσολάβησης (Μυλωνόπουλος, 2013: 81) και ποινικής συνδιαλλαγής σε δράστες που έχουν οικονομική επιφάνεια και κύρος, δυνατότητα αποκατάστασης της βλάβης και της αποζημίωσης του θύματος, έναντι των μη εχόντων, δημιουργώντας ένα νομοθετικό περιβάλλον κοινωνικής



και οικονομικής επιλεκτικότητας παραβιάζοντας κατά αυτόν τον τρόπο την αρχή της ισότητας (Παπαχαλαράμπους, 2018: 663).

Περαιτέρω, το νομοθετικό πλαίσιο για την ποινική ευθύνη των υπουργών για αδικήματα σχετιζόμενα με την εκτέλεση των καθηκόντων τους, όπως αυτό οριοθετείται από το άρθρο 86 του Συντάγματος και του Ν.3126/2003 (ΦΕΚ τ. Α' 66/19.03.2003), διαφοροποιεί την διαδικασία άσκησης ποινικής δίωξης πολιτικών προσώπων που κατέχουν θέσεις στην εκτελεστική εξουσία, σε σχέση με τους υπόλοιπους, θεσπίζοντας με αυτόν τον τρόπο μια ιδιότυπη ποινική μεταχείριση που έχει πολλές φορές επικριθεί. Ο θεσμός της ποινικής ευθύνης υπουργών συνιστά απόκλιση από την αρχή της διάκρισης των εξουσιών, καθόσον ανατίθεται σε ένα πολιτικό όργανο, στη Βουλή, η άσκηση δικαστικής αρμοδιότητας. Όπως αναφέρεται στο σχετικό άρθρο 86 του Συντάγματος «Μόνο η Βουλή έχει την αρμοδιότητα να ασκεί δίωξη κατά όσων διατελούν ή διετέλεσαν μέλη της Κυβέρνησης ή Υφυπουργοί για ποινικά αδικήματα που τέλεσαν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, όπως νόμος ορίζει». Το γεγονός ότι η άσκηση της ποινικής δίωξης έχει ανατεθεί στη Βουλή, έχει κατά καιρούς δικαιολογηθεί ως έκφραση δυσπιστίας έναντι του φυσικού δικαστή και της πολιτικής αμεροληψίας της δικαστικής εξουσίας (Βλαχόπουλος, 2013: 8). Επιπρόσθετα, στις σχετικές διατάξεις, καθιερώνεται ένα ειδικό ποινικό δικαστήριο που επιλαμβάνεται σε συντρέχουσα περίπτωση των συναφών υποθέσεων, ενώ οι πλειοψηφίες στη Βουλή δεν αφήνουν και πολλά περιθώρια στην ποινική παραπομπή ενός ελεγχόμενου υπουργού ιδίως αν αυτός ανήκει στο κυβερνών κόμμα που έχει και την πλειοψηφία στη Βουλή (Μαντζούφας, 2011: 6).

Ακολούθως, στις σχετικές διατάξεις του άρθρου 86 του Συντάγματος ίσχυε μέχρι και την αναθεώρηση του, το έτος 2019, μια αποσβεστική και ειδική προθεσμία. Συγκεκριμένα, η Βουλή είχε την αρμοδιότητα άσκησης της ποινικής δίωξης «μέχρι το πέρας της δεύτερης τακτικής συνόδου της βουλευτικής περιόδου που αρχίζει μετά την τέλεση του αδικήματος». Αυτή η ιδιότυπη προθεσμία οδηγούσε σε πολύ σύντομο χρόνο στην αδυναμία άσκησης ποινικής δίωξης και κατουσίαν στην παραγραφή αδικημάτων των υπουργών. Με αυτήν την ταχθείσα προθεσμία, τα αδικήματα των μελών της κυβέρνησης παραγράφονταν έναν χρόνο μετά τις επόμενες εκλογές. Κατά γενική ομολογία, αυτή η προθεσμία ήταν άδικη, προκλητική και αποτελούσε μορφή εκδήλωσης ατιμωρησίας των πολιτικών στην εξουσία (Μαντζούφας, 2011: 10). Με την συνταγματική αναθεώρηση του 2019 καταργήθηκε η προκλητικά ευνοϊκή σύντομη παραγραφή που ίσχυε μέχρι τότε. Ωστόσο, είναι

αξιοσημείωτο ότι αυτή η αποσβεστική προθεσμία ή παραγραφή ήταν σε ισχύ με το νομοθετικό διάταγμα 802/1971 επί Χούντας και διατηρήθηκε έως το 2019, ήτοι για 48 ολόκληρα χρόνια. Παρόλα αυτά, οι υπουργοί εξακολουθούν να μην αντιμετωπίζονται ισότιμα με τους άλλους πολίτες, καθόσον η ποινική τους δίωξη εξακολουθεί να είναι αρμοδιότητα της Βουλής, ενώ η εγκληματικότητα τους παραμένει αθέατη και ατιμώρητη λόγω της θέσεως εξουσίας που κατέχουν, της πεποίθησής τους ότι δεν θα αποκαλυφθούν ή τιμωρηθούν και των τεχνικών εξουδετέρωσης που χρησιμοποιούν για να κανονικοποιήσουν τις παρεκκλίνουσες ή και εγκληματικές συμπεριφορές τους (Σπινέλλης, 2013: 8).

Στη τρίτη φάση της διαδικασίας επ' ακροατηρίω και στην εκδίκαση ποινικών υποθέσεων παρατηρούνται δυσλειτουργίες του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης, τόσο ενδογενείς, όσο και εξωγενείς, σχετιζόμενες με τον μηχανισμό της δίωξης, την εξάρτηση της ποινικής δικαιοσύνης από τη δημόσια διοίκηση και τους πραγματογνώμονες, τα νομικά σφάλματα σε ποινικό και δικονομικό επίπεδο που κατατείνουν σε πλείστες των περιπτώσεων στην αδυναμία καταδίκης εγκλημάτων και στην κατουσίαν ατιμωρησία (Κοσμάτος & Λαμπάκης, 2019: 204). Η καθυστέρηση στην απονομή της δικαιοσύνης, που γίνεται αποδεκτή ως μια χρόνια παθολογία του ποινικού συστήματος, παράγει συνέπειες που επηρεάζουν τη δικαιοσύνη της δίκης. Ακολούθως, η νομοθέτηση της παραγραφής αδικημάτων και ποινών, που συνιστούν έλλειψη του δικαιώματος της πολιτείας να διώξει και να τιμωρήσει ποινικά ένα έγκλημα, μετά την παρέλευση συγκεκριμένου χρονικού διαστήματος (Χουλιάρης, 2021: 72) συνιστά έναν θεσμό δικαιοκρατικά αποδεκτό, πλην όμως, η ύπαρξη αυτής της πρόβλεψης παραγραφών σε συνδυασμό με αναφύοντα προβλήματα και υπάρχουσες παθολογίες στο σύστημα απονομής δικαιοσύνης αποτελούν μια μορφή εκδήλωσης της ατιμωρησίας. Οι δυσλειτουργίες της ποινικής δικαιοσύνης, σε συνδυασμό με τις προβλέψεις της παραγραφής αδικημάτων και ποινών, καθιστούν συχνό το φαινόμενο της μη τιμώρησης αδικημάτων λόγω παραγραφής αυτών, καθώς και της ηπιότερης μεταχείρισης του κατηγορουμένου, επιτρέποντας, με αυτήν την κατάληξη, στην κοινωνία των πολιτών να κάνει λόγο για λανθάνουσα ατιμωρησία (Κοσμάτος & Λαμπάκης, 2019: 208).

Επιπρόσθετα, νομοθετικές προβλέψεις όπως είναι η αμνηστία, που εξαλείφει το αξιόποιο μόνο πολιτικών εγκλημάτων αφού εκεί είναι το πεδίο αναφοράς της, και η απονομή χάρης με πράξη της εκτελεστικής εξουσίας, που ακυρώνει μια ήδη επιβληθείσα ποινή αποτελούν μορφές εκδήλωσης ατιμωρησίας που όμως εδράζονται σε δικαιολογητικές βάσεις που τις



καθιστούν θεμιτές. Ειδικότερα, η αμνηστία προβλέπεται ως ανάγκη κατευνασμού των πολιτικών παθών, αποκατάσταση της πολιτικής ομαλότητας και της διασφάλισης της κοινωνικής ειρήνης, ενώ η απονομή χάρης δικαιολογείται σε περιπτώσεις επανόρθωσης δικαστικών πλανών, αποκατάσταση αδικιών και πολιτειακής σκοπιμότητας (Χουλιάρας, 2021: 73-77). Προσέτι, μια ακόμα μορφή ατιμωρησίας εκδηλώνεται με την παρατηρούμενη ανισότητα στην αντιμετώπιση των καταδικασθέντων ανάλογα με την οικονομική και κοινωνική τους κατάσταση τόσο στο επίπεδο της εκτέλεσης των ποινών, όσο και τη σωφρονιστική διαχείρισή τους. Σε επίπεδο εκτέλεσης ποινών παρατηρούνται μεροληπτικές πρακτικές χορήγησης και ανάκλησης αναστολών εκτέλεσης της ποινής και υφ' όρον απόλυσης, από τα αρμόδια δικαστικά συμβούλια, καθώς και ανισότητες κατά την επιβολή των παρεπόμενων ποινών. Στο επίπεδο σωφρονισμού παρατηρείται άνιση μεταχείριση των κρατουμένων από το προσωπικό των φυλακών ως προς τις συνθήκες κράτησης, τις ευκαιρίες απασχόλησης και εκπαίδευσης, τα επισκεπτήρια και γενικά των δικαιωμάτων που απολαμβάνουν κατά την έγκλειστη διαβίωσή τους (Vegh Weis, 2018: xv-xvi).

Εκτός από τις προρρηθείσες μορφές της ατιμωρησίας σε κανονιστικό επίπεδο, αυτή προσεγγίζεται και με το φακό της κριτικής εγκληματολογικής σκέψης. Η τελευταία έστρεψε το επιστημονικό ενδιαφέρον της όχι μόνο στη μελέτη του συμβατικού εγκλήματος, δηλαδή του εγκλήματος που τυποποιείται σε γραπτό κανόνα δικαίου, ως ποινικό αδίκημα, αλλά έθεσε ως αντικείμενο μελέτης, εστίασε και ερεύνησε και το πραγματικό έγκλημα (Βιδάλη, 2017: 130). Επιστημολογικά, η κριτική εγκληματολογία, ανέπτυξε τη θεωρία της κοινωνικής βλάβης και την αναζήτησε στις συνέπειες του πραγματικού εγκλήματος που εκφεύγει του κανονιστικού πλαισίου. Στον αντίποδα της εμφανούς εγκληματικότητας του δρόμου, ανέδειξε και φώτισε την εγκληματικότητα των δραστών που τυγχάνουν οικονομικά ισχυροί, έχουν κύρος και κατέχουν υψηλές κοινωνικές και πολιτικές θέσεις. Κατά συνέπεια, η εγκληματικότητα των ισχυρών τέθηκε στο επίκεντρο της κριτικής εγκληματολογικής σκέψης από τη στιγμή που τέθηκαν στο πεδίο έρευνας και ανάλυσής της όχι ο ποινικός νόμος αλλά το κράτος, ο τρόπος και ο σκοπός νομοθέτησης και εγκληματοποίησης (Χουλιάρας, 2021: 78), οι εξουσιαστικές σχέσεις που αναφύονται στην κοινωνία και η επιλεκτικότητα των θεσμών κοινωνικού ελέγχου. Υπό αυτό το πρίσμα, τα εγκλήματα των ισχυρών αναφέρονται σε ιδιαιτέρως κοινωνικά βλαπτικές αποκλίνουσες συμπεριφορές, πρακτικές και δράσεις, που τελούνται εντός ενός οργανωτικού πλαισίου σε απόλυτη συμφωνία με τους λειτουργικούς σκοπούς και προς εξυπηρέτηση των οργανωσιακών

στόχων του (Χουλιάρας, 2021: 80). Αυτή η εγκληματικότητα παραμένει σε ένα καθεστώς ατιμωρησίας, που προσλαμβάνει τα χαρακτηριστικά δομικότητας και συστημικότητας, παρόλο που οι επιβλαβείς συνέπειες της είναι πολύ μεγαλύτερες από τις αντίστοιχες της εγκληματικότητας του δρόμου, ενώ ταυτόχρονα παραβιάζει ανθρώπινα δικαιώματα μεγάλου αριθμού ατόμων, ομάδων ή και ολόκληρων κοινωνιών. Σε αυτήν την εγκληματικότητα εστιάζει το επόμενο κεφάλαιο όπου γίνεται η εννοιολογική προσέγγιση των εγκλημάτων των ισχυρών και καταστρώνονται οι διαστάσεις και τυπολογίες τους.

## Κεφάλαιο 3. Εγκλήματα ισχυρών - διαστάσεις και τυπολογία

### 3.1 Εγκλήματα ισχυρών ως έννοια γένους

Ο όρος εγκλήματα των ισχυρών καθιερώθηκε από τον κοινωνιολόγο Frank Pearce, όταν επεσήμανε την απουσία μελέτης της εγκληματολογίας στο πεδίο δραστηριότητας της κυρίαρχης τάξης (Pearce, 1976: 158). Ωστόσο όμως, η πρόδρομη κοινωνιολογική ανάλυση της έννοιας των εγκλημάτων των ισχυρών εδράζεται στη μεγάλη θεωρητική προσέγγιση και συνεισφορά του κοινωνιολόγου Edwin Sutherland με τη σύλληψη της έννοιας του εγκλήματος του λευκού κολάρου, του εγκλήματος δηλαδή που διαπράττεται από επιχειρηματίες και επαγγελματίες και όχι από μέλη της κατώτερης κοινωνικοοικονομικής τάξης (Sutherland, 1940: 1). Η θεωρητική αυτή σύλληψη του Sutherland αποτέλεσε ένα σπάνιο επιστημονικό γεγονός που έδωσε στην εγκληματολογική επιστήμη τη δυνατότητα διεύρυνσης του γνωστικού της πεδίου (Γασπαρινάτου & Σταμούλη, 2024: 17). Η εξέταση της εγκληματικότητας των ανώτερων κοινωνικών τάξεων και η διαφοροποιημένη αντιμετώπιση του νόμου σχετικά με αυτήν (Sutherland, 1945: 137) καθώς επίσης και η εκμάθησή της μέσω της θεωρίας των διαφορικών συναναστροφών, στο πλαίσιο μιας κοινωνικής διαδικασίας (Sutherland, 1961: 324), όπως αναπτύχθηκε από τον Sutherland έδωσε το έναυσμα για την περαιτέρω εγκληματολογική προσέγγιση της εγκληματικότητας των ισχυρών μέσα από το πρίσμα της κριτικής εγκληματολογίας.

Ως εκ τούτου, τα εγκλήματα των ισχυρών είναι μια έννοια γένους που περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα είτε παρεκκλίνουσων συμπεριφορών, είτε εγκληματικών πράξεων ή παραλείψεων, που τελούνται από πρόσωπα, φυσικά ή νομικά, που κατέχουν θέσεις οικονομικής, κοινωνικής και πολιτικής εξουσίας (Αλοσκόφης, 2019: 91) και που έχουν ως κοινό παρανομαστή την κατάχρηση εξουσίας (Βασιλαντωνοπούλου, 2015: 67) και τη μεγάλη παραγόμενη κοινωνική βλάβη (Βασιλαντωνοπούλου, 2014: 354). Περαιτέρω, οι πράξεις ή παραλείψεις αυτές μπορεί να αποτελούν ποινικά αδικήματα ή παραβάσεις κανόνων δικαίου που επισύρουν ποινικές κυρώσεις ή να συνιστούν πραγματικά εγκλήματα (Βιδάλη, 2013: 14) γιατί προκαλούν μεγάλη κοινωνική βλάβη, ικανή να διεγείρει αντιδράσεις κοινωνικής αποδοκιμασίας, ενώ παράλληλα παραβιάζουν θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα, όπως αυτά έχουν κατοχυρωθεί στο διεθνές δίκαιο. Ως πεδίο δράσης, τα εγκλήματα των ισχυρών διαπράττονται μέσα σε ένα οργανωσιακό περιβάλλον,

με συγκεκριμένες τεχνικές και τύπους εγκληματικής ιδεολογίας (Sutherland, 1961: 240) ενώ αυτού του είδους η εγκληματικότητα μαθαίνεται στο ευρύτερο πλαίσιο της κοινωνικής αποδιοργάνωσης που επιτείνεται από την πολυσχιδή επιχειρηματική δράση και την ταχύτητα μεταβολής των πρακτικών της (Sutherland, 1961: 254). Η εγκληματική δραστηριότητα του κράτους, των φορέων του αλλά και της άρχουσας τάξης, στο σύγχρονο οργανωσιακό πλαίσιο της οικονομικής επιχειρηματικότητας, συνθέτουν την έννοια γένους των εγκλημάτων των ισχυρών (Pearce, 1976: 158).

Τα εγκλήματα των ισχυρών διαπράττονται από άτομα με κοινωνική, οικονομική και πολιτική ισχύ, ικανή να τα διατηρήσει απαρατήρητα και γνωστικά απροσπέλαστα (Αλοσκόφης, 2019: 91). Οι δράστες των εγκλημάτων των ισχυρών είναι πρόσωπα υπεράνω υποψίας, ανήκουν στη μεσαία και ανώτερη κοινωνική τάξη, διαθέτουν οικονομική ευμάρεια, κύρος, αναγνωσιμότητα και συμπεριφέρονται με πράξεις ή παραλείψεις που παραβιάζουν το νόμο ή παρεκκλίνουν αυτού στα πλαίσια της άσκησης των καθηκόντων τους (Σταμούλη & Γασπαρινάτου, 2024: 36). Η εγκληματική δραστηριότητα των ισχυρών, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, δεν αφορά μόνο τα φυσικά πρόσωπα αλλά και τα νομικά πρόσωπα που ενεργούν ως αυτοτελή δρώντα κοινωνικά υποκείμενα (Σταμούλη & Γασπαρινάτου, 2024: 45). Οι οργανώσεις και τα νομικά πρόσωπα έχουν αυξημένη σημασία στην εν γένει κοινωνική εξέλιξη, κυριαρχούν στο κοινωνικό πεδίο και επηρεάζουν ουσιαστικά την οικονομία, την κοινωνία και την πολιτική. Η λειτουργία αυτών των οργανώσεων και νομικών προσώπων, στο οργανωσιακό περιβάλλον που τους περιβάλλει, καθιστά επιτακτική την ανάγκη αναγνώρισης της αυτοτέλειάς τους όχι μόνο στο επιχειρηματικό πεδίο αλλά και στο πεδίο εγκληματοποίησης και ιδίως της ποινικής ευθύνης για την βλαπτικότητα που επιφέρουν οργανωσιακές επιχειρηματικές πρακτικές που εκφεύγουν της τυποποίησής τους ως ποινικά εγκλήματα (Σταμούλη & Γασπαρινάτου, 2024: 48). Ανάλογα λοιπόν με τα δρώντα υποκείμενα κάθε φορά, τα εγκλήματα των ισχυρών διακρίνονται σε οργανωσιακού χαρακτήρα εγκλήματα που εντάσσονται κατά περίπτωση στις παρακάτω ακόλουθες επιμέρους τυπολογίες εγκλημάτων.

### **3.2 Επαγγελματικά εγκλήματα**

Με τον όρο επαγγελματικά εγκλήματα νοούνται τα εγκλήματα που λαμβάνουν χώρα κατά την άσκηση μιας επαγγελματικής δραστηριότητας και στα πλαίσια ενός νόμιμου

επαγγέλματος (Σταμούλη & Γασπαρινάτου, 2024: 49). Οι δράστες των επαγγελματικών εγκλημάτων είναι άτομα με οικονομική και κοινωνική επιφάνεια, ανήκουν στη μεσαία και ανώτερη τάξη και διαχωρίζονται από τους εγκληματίες του «μπλε κολάρου» που διαπράττουν εγκλήματα του δρόμου και ανήκουν στην εργατική τάξη. Το κύρος και η υψηλή κοινωνική θέση είναι χαρακτηριστικό γνώρισμα αυτών των επαγγελματιών (Κουλούρης, 2019: 24). Η εγκληματικότητα τους αναδείχθηκε ευχερώς από τον Edwin Sutherland που επισήμανε την μεροληπτική προσέγγιση της εγκληματολογίας στα εγκλήματα του δρόμου και τόνισε την ανάγκη λεπτομερούς προσέγγισης και ανάδειξης των εγκλημάτων που διαπράττονται όχι από μέλη της εργατικής τάξης, αλλά από επαγγελματίες και επιχειρηματίες (Sutherland, 1940: 2). Οι επαγγελματίες, εκμεταλλευόμενοι το οργανωσιακό περιβάλλον της επαγγελματικής ενασχόλησής τους, αναπτύσσουν συμπεριφορές και προβαίνουν σε πράξεις ή και παραλείψεις, άλλοτε παράνομες, άλλοτε αποκλίνουσες, που δεν χαρακτηρίζονται ως ποινικά κολάσιμες και με σαφή επιδίωξη το μέγιστο όφελος και οικονομικό κέρδος προκαλούν μεγάλη κοινωνική βλάβη (Βιδάλη, 2013: 14).

Τα επαγγελματικά εγκλήματα, ήδη από τη δεκαετία του 1940, έδωσαν το έναυσμα και την αφορμή για τη στροφή της εγκληματολογικής θεωρίας και έρευνας και στα εγκλήματα που τελούνται από επιχειρηματίες και επαγγελματίες που ήταν και είναι εν πολλοίς σε μια αφάνεια και αθεατότητα, σε σύγκριση με την εγκληματικότητα του δρόμου. Η μελέτη αυτών των εγκλημάτων απέδειξε τη διαταξικότητα του εγκληματικού φαινομένου (Βιδάλη, 2013: 120) και το γεγονός ότι η εγκληματική συμπεριφορά είναι προϊόν εκμάθησης μέσα σε ένα επαγγελματικό οργανωσιακό περιβάλλον και πλαίσιο κοινωνικής αλληλεπίδρασης και διαφορικών συναναστροφών που αφορά σε όλα τα κοινωνικά στρώματα (Βιδάλη, 2013: 121). Περαιτέρω, τα επαγγελματικά εγκλήματα ενίοτε συγχέονται με τα εταιρικά εγκλήματα που θα αναπτυχθούν στην επόμενη ενότητα, ωστόσο όμως, είναι κρίσιμο να επισημανθεί σε αυτό το σημείο εδώ ότι, όταν ο επαγγελματίας προβαίνει σε παράνομη ή αποκλίνουσα πράξη ή παράλειψη με μοναδικό σκοπό να αποκομίσει ο ίδιος οικονομικό όφελος, τότε μιλάμε για επαγγελματικό έγκλημα. Αν όμως, η πράξη του αυτή εντάσσεται σε ένα οργανωσιακό περιβάλλον και επιβάλλεται από τις νόρμες και τις επιδιώξεις της επιχείρησης στην οποία αυτός εργάζεται, τότε μιλάμε για εταιρικό έγκλημα (Σταμούλη & Γασπαρινάτου, 2024 : 50).

### **3.3 Εταιρικά εγκλήματα**

Τα εταιρικά εγκλήματα αναφέρονται σε παραβιάσεις του νόμου και παρεκκλίνουσες συμπεριφορές που διαπράττονται και εκδηλώνονται από επαγγελματικά στελέχη εταιριών ή επιχειρήσεων για λογαριασμό της εταιρίας και επιχείρησης στο πλαίσιο της κοινής επιδίωξης των στόχων του εταιρικού οργανισμού (Σταμούλη & Γασπαρινάτου, 2024: 49). Τα εγκλήματα αυτά δεν εμπεριέχουν το στοιχείο της βίας, άμεσης ή εσκεμμένης, ενώ λαμβάνουν χώρα στο πλαίσιο μιας εταιρικής, επιχειρηματικής απασχόλησης που έχει ως στόχο το οικονομικό όφελος (Βιδάλη, 2017: 133). Η διαφορά τους από τα επαγγελματικά εγκλήματα έγκειται στο γεγονός ότι η παρεκκλίνουσα συμπεριφορά των επαγγελματιών που εργάζονται σε μια εταιρία δεν αποσκοπεί σε ίδιον όφελος των στελεχών αλλά αυτή εντάσσεται στο οργανωσιακό περιβάλλον της εταιρίας και ακολουθεί τη λανθάνουσα λειτουργία αυτής προκειμένου να αποκτήσει οικονομικό όφελος και να εδραιώσει την κυριαρχία της στην ελεύθερη αγορά με κάθε κόστος. Αυτές οι επιχειρηματικές αποκλίνουσες πρακτικές δεν αποτελούν αυτόνομες συμπεριφορές των στελεχών αλλά οργανωσιακή κουλτούρα της εταιρίας που έχει εμπεδωθεί στη συνείδηση των στελεχών της (Βιδάλη, 2017: 136). Μέσα σε ένα τέτοιο οργανωσιακό εταιρικό περιβάλλον και τη συνεφέλκουσα εργασιακή κουλτούρα, η παραβίαση κανόνων και αξιών αποηθικοποιείται από το άτομο - επαγγελματία, από τη στιγμή που αυτή εντάσσεται στο συλλογικό επίπεδο και περιλαμβάνεται στους λανθάνοντες στόχους και επιδιώξεις της εταιρίας για περισσότερα κέρδη (Βασιλαντωνοπούλου, 2014: 338).

Επιπλέον, τα εταιρικά εγκλήματα εντάσσονται στην σύγχρονη επιχειρηματική δράση, οι εκφάνσεις τους αγγίζουν τον πυρήνα του κράτους δικαίου, καθώς συν παράγουν μεγάλη κοινωνική βλάβη και παραβιάζουν ανθρώπινα δικαιώματα, ενώ παράλληλα αποτελούν συνήθη πρακτική που επιβεβαιώνει το δομικό χαρακτήρα αυτού του εγκλήματος (Γεωργούλας, 2019: 42). Εταιρικά εγκλήματα είναι τα οικονομικά εγκλήματα, η φοροδιαφυγή, η διαφθορά, η απόκρυψη περιουσιακών στοιχείων, το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, απάτες και παραβιάσεις των όρων ασφάλειας και περιβαλλοντικής προστασίας με σκοπό το παράνομο περιουσιακό όφελος. Αυτές όλες οι μορφές εταιρικών εγκλημάτων παρουσιάζονται στο σύγχρονο επιχειρηματικό περιβάλλον ως αποδεκτό κακό της οικονομικής παραγωγικής διαδικασίας και τα θύματά τους ως το αναγκαίο κόστος τους (Βασιλαντωνοπούλου, 2014: 345). Τα εταιρικά εγκλήματα, όπως και τα οικονομικά εγκλήματα, ακολουθούν την πορεία της καπιταλιστικής οικονομικής οργάνωσης ενώ

παράλληλα εκλαμβάνονται ως στρεβλώσεις της οικονομικής παραγωγής που θα αυτορρυθμιστούν από την αγορά και όχι ως εγκλήματα που παράγουν κοινωνική βλάβη (Βασιλαντωνοπούλου, 2015: 77). Μέσα σε αυτό το πλαίσιο τα εταιρικά εγκλήματα «εξαφανίζονται» από το δημόσιο διάλογο, ενώ όταν αυτά έρχονται στην επιφάνεια δεν λαμβάνουν τη δέουσα προσοχή, κατ' επίκληση της αρχής του ποινικού δικαίου «nullum crimen nulla poena sine lege», καθόσον δεν έχουν τυποποιηθεί ως νομικά εγκλήματα, ενώ ταυτόχρονα σε μια προσπάθεια αποδοχής τους ως φαινόμενα προσαρμογής στο οικονομικό σύστημα, υπερκαλύπτονται από τα εγκλήματα του δρόμου και το οργανωμένο έγκλημα που μονοπωλούν τους ηθικούς πανικούς και το φόβο της κοινωνίας (Βασιλαντωνοπούλου, 2015: 82).

### **3.4 Κρατικά οργανωμένα εγκλήματα και εγκλήματα κράτους**

Τα κρατικά οργανωμένα εγκλήματα και εγκλήματα κράτους είναι παράνομες πράξεις που τελούνται από κρατικούς αξιωματούχους που λειτουργούν ως εκπρόσωποι του κράτους και λαμβάνουν χώρα κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους ή εγκληματικές πράξεις που ενορχηστρώνονται από κρατικές οντότητες ή κυβερνήσεις (Chambliss W., 1989: 184). Οι δράστες αυτών των εγκλημάτων δρουν στο όνομα του κράτους και αποσκοπούν στην προαγωγή των οργανωσιακών του στόχων (Χουλιάρης, 2019: 78). Η στροφή των εγκληματολόγων προς αυτήν την κατεύθυνση οφείλεται στον εγκληματολόγο William Chambliss, ο οποίος στην προσπάθεια του να τονίσει τη συμβιωτική σχέση μεταξύ ποινικού νόμου και εγκληματικής συμπεριφοράς έφερε στην επιφάνεια περιπτώσεις όπου το κράτος παράγει παράνομες πράξεις ή ανέχεται τέτοιες από άτομα ή ομάδες που έχουν κρατική εξουσία. Συγκεκριμένα, ανέδειξε κρατικά οργανωμένα εγκλήματα του αμερικανικού στρατού στην Κορέα και στο Ιράκ, όπως βασανιστήρια, απαγωγές, θανάτους, που λάμβαναν χώρα με την ανοχή ή την παρότρυνση της αμερικανικής κυβέρνησης (Chambliss W. J., 2004: 243). Ακολούθως, κατά τον 20<sup>ο</sup> αιώνα, υπολογίζεται ότι περίπου 169 εκατομμύρια πολίτες δολοφονήθηκαν από τις κυβερνήσεις τους, χωρίς σε αυτόν τον αριθμό να υπολογίζονται οι θάνατοι σε περιόδους πολέμων (Green & Ward, 2004: 1). Περαιτέρω, μια σειρά από γενοκτονίες που οργανώθηκαν από κρατικές οντότητες στη Ρουάντα, το Νταρφούρ, την Καμπότζη και άλλες περιοχές εντός του προαναφερόμενου αιώνα δεν



αφήνουν πολλά περιθώρια άρνησης της κοινωνικής πραγματικότητας των κρατικών εγκλημάτων (Σταμούλη & Γασπαρινάτου, 2024: 51).

Επιπρόσθετα, στα κρατικά εγκλήματα περιλαμβάνονται πράξεις που συνδέονται με την ασφάλεια του κράτους, τον τρόπο λειτουργίας των σωμάτων ασφαλείας και στρατιωτικών σωμάτων, πράξεις οικονομικής δραστηριότητας, μονοπωλιακές πολιτικές, παραβάσεις κανονισμών υγείας, ασφάλειας και περιβαλλοντικής προστασίας (Χουλιάρας, 2019: 77). Η διαφθορά κρατικών και πολιτικών αξιωματούχων υπό την ανοχή και ενίοτε ευλογίες της κυβέρνησης το καθιστά ένα κρατικά οργανωμένο έγκλημα που εξυπηρετεί οργανωσιακούς στόχους του κράτους. Ενδεικτικά τέτοια παραδείγματα χρήσης της διαφθοράς από τις κρατικές οντότητες ως μέσο εξυπηρέτησης οργανωσιακών στόχων αποτελούν η Σερβία του Μίλόσεβιτς, όπου η κρατικά οργανωμένη εκτεταμένη διαφθορά αποτελούσε το μέσο για την οικονομική ενίσχυση παραστρατιωτικών ομάδων και η Νότια Κορέα κατά την περίοδο 1961 έως το 1987, υπό στρατιωτικό καθεστώς, όπου η διαφθορά είχε εθνικοποιηθεί με σκοπό την εδραίωση της βάσης ισχύος των ελίτ (Green & Ward, 2004: 13). Η αλληλόδραση του οργανωμένου εγκλήματος με αξιωματούχους του κράτους και η σχέση του με το κράτος είναι αυτά που καθορίζουν τις παραμέτρους και την δύναμη της οργανωμένης εγκληματικότητας. Μια έρευνα στην Κολομβία που ξεκίνησε το 1984 το γραφείο του γενικού εισαγγελέα της Χώρας κατέδειξε ότι περίπου είκοσι μέλη του κογκρέσου της Κολομβίας έχουν διασυνδέσεις με εμπόρους ναρκωτικών. Η διασύνδεση του οργανωμένου εγκλήματος με το κράτος και η επέκταση της δράσης του υπό την ανοχή ή παρότρυνση κρατικών αξιωματούχων ή και κρατικών οντοτήτων έχει καταγνωσθεί στις περιπτώσεις της Ιταλικής μαφίας και των Λατινοαμερικανικών καρτέλ ναρκωτικών (Green & Ward, 2004: 96).

### **3.5 Κρατικά - εταιρικά εγκλήματα**

Τα κρατικά - εταιρικά εγκλήματα σχετίζονται με παράνομες ή κοινωνικά επιβλαβείς ενέργειες που προκύπτουν από την ενισχυόμενη αλληλεπίδραση μεταξύ πολιτικών ή/και πρακτικών για την επιδίωξη των στόχων ενός ή περισσότερων θεσμών πολιτικής διακυβέρνησης καθώς και πολιτικών ή/και πρακτικών για την επιδίωξη των στόχων ενός ή περισσότερων θεσμών οικονομικής παραγωγής και διανομής (Michalowski & Kramer, 2007: 209). Λόγω της αλληλόδρασης του κράτους με τις εταιρίες και τους θεσμούς



οικονομικής παραγωγής, τα κρατικά - εταιρικά εγκλήματα τυγχάνουν ευρείας αποδοχής καθόσον οι ευκαιρίες διάπραξης τους αυξάνονται λόγω της έλλειψης επίσημου κοινωνικού ελέγχου ή και από την παντελή απουσία του από τη στιγμή που ο ελέγχων αλληλοδιαπλέκεται με τον ελεγχόμενο (Γεωργούλας, 2019: 49). Η εξασθένιση του κράτους μπροστά στις εταιρίες και το ιδιωτικό κεφάλαιο μετατρέπει τη χάραξη της οικονομίας, της πολιτικής και της κοινωνικής καθοδήγησης σε πεδίο σύμπλευσης του κράτους και του κεφαλαίου με το τελευταίο να απολαμβάνει ιδιαίτερα προνόμια και το πρώτο, δηλαδή το κράτος, να ισχυροποιεί τις πελατειακές δομές και τη διαφθορά στους κόλπους του (Βασιλαντωνοπούλου, 2014: 332). Αυτή η αλληλεπίδραση των επιχειρήσεων με το κράτος παράγει παράνομες και αποκλίνουσες συμπεριφορές και επηρεάζει τόσο τη διαδικασία νομοθέτησης, όσο και τον επίσημο κοινωνικό έλεγχο με την αδρανοποίησή του έναντι αυτών των επιβλαβών πρακτικών, ενώ ταυτόχρονα δημιουργείται η αίσθηση της διάχυτης παρανομίας και ασυδοσίας (Βιδάλη, 2017: 135). Η ενσωμάτωση των κρατικών - εταιρικών εγκλημάτων με το πλαίσιο της ελεύθερης αγοράς και οικονομίας επισημαίνει το δομικό και συστημικό χαρακτήρα τους, προσέτι δε, καθιστούν δύσκολο έως αδύνατο τον εντοπισμό τους και πολύ περισσότερο τη δίωξή τους, όπως άλλωστε συμβαίνει στις περιπτώσεις των εγκλημάτων των ισχυρών (Βασιλαντωνοπούλου, 2015: 73).

Επιπλέον, τα κρατικά - εταιρικά εγκλήματα διακρίνονται σε δύο κατηγορίες. Σε αυτά που προκαλούνται από το κράτος και σε αυτά που διευκολύνονται από το κράτος. Στην πρώτη περίπτωση, η εταιρία του χρησιμοποιείται από το κράτος διαπράττει οργανωσιακό έγκλημα υπό την καθοδήγηση του κράτους ή υπό την ανοχή του. Στη δεύτερη περίπτωση, τα κρατικά - εταιρικά εγκλήματα διευκολύνονται από το κράτος με την αποτυχία του επίσημου κοινωνικού ελέγχου να περιορίσει την αποκλίνουσα εγκληματική δράση των επιχειρήσεων (Βιδάλη, 2024: 79). Και στις δύο περιπτώσεις, οι αναφερόμενες σχέσεις του κράτους με την επιχειρηματικότητα και το ιδιωτικό κεφάλαιο παράγουν οργανωσιακά εγκλήματα στο πλαίσιο τις κρατικής και επιχειρηματικής δράσης τα οποία λαμβάνουν χώρα υπό την επίδραση της αναδυόμενης θεσμικής κουλτούρας που αναπαράγεται και διαπιστώνεται υπό το πρίσμα της σύμπτωσης και προώθησης κοινών στόχων και επιδιώξεων (Σταμούλη & Γασπαρινάτου, 2024: 55). Συνακόλουθα, η κοινή πλευση του κράτους με θεσμούς οικονομικής παραγωγής φαντάζει αναγκαία στο καπιταλιστικό οικονομικό τρόπο οργάνωσης. Η κοινή αυτή πορεία σηματοδοτείται από τη συστηματική νομοθέτηση του κράτους υπέρ των συμφερόντων εταιριών και ιδιωτικού κεφαλαίου, ενώ ταυτόχρονα

υπογραμμίζεται η απουσία κανονιστικών ελέγχων της επιβλαβούς αυτής εγκληματικότητας. Τα κρατικά - εταιρικά εγκλήματα, όποτε συμβαίνουν, αντιμετωπίζονται με μια επιδεικτική άρνηση των αρμοδίων να τα χαρακτηρίσουν ως εγκλήματα, ενώ παράλληλα εμφανίζονται πολλά προσκόμματα στη όποια προσπάθεια έρευνας και δίωξης τυχόν υπάρξει (Βιδάλη, 2024: 76).

Περαιτέρω, η θεατότητα των συγκεκριμένων εγκλημάτων είναι πολύ περιορισμένη λόγω του τρόπου πραγμάτωσής τους, δεν λαμβάνουν δημοσιότητα και δεν επισημαίνονται εύκολα στο κοινό και στις διωκτικές αρχές όπως συμβαίνει στις περιπτώσεις των κοινών βίαιων εγκλημάτων του ποινικού δικαίου (Δασκαλάκης, 1985: 85). Η προστατευτικότητα που παρέχεται με αυτόν τον τρόπο στους δράστες τέτοιων εγκλημάτων καθώς και η αλληλεπίδραση του κράτους στην παραγωγή τους καθιστά δυσχερή την παραπομπή τους στους τιμωρητικούς μηχανισμούς του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης καθώς δεν λαμβάνουν το χαρακτήρα της εγκληματικής πράξης. Τα παραπάνω διαπιστούμενα οφείλονται πέραν των άλλων και στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των κρατικών - εταιρικών εγκλημάτων. Αυτά συνίστανται στο γεγονός ότι τα αποκλίνοντα οργανωμένα αποτελέσματα των εγκλημάτων αυτών δεν είναι πάντοτε διακριτές πράξεις αλλά προϊόν σχέσεων μεταξύ διαφορετικών κοινωνικών θεσμών. Επίσης, τα κρατικά - εταιρικά εγκλήματα εστιάζοντας στο σχεσιακό χαρακτήρα του κράτους και τις οριζόντιες σχέσεις μεταξύ των οικονομικών και πολιτικών θεσμών γίνεται αντιληπτό ότι παράγουν ισχυρές κοινωνικά επιβλαβείς πράξεις. Παράλληλα, εστιάζονται στις κάθετες σχέσεις μεταξύ διαφορετικών επιπέδων οργανωτικής δράσης όπως είναι το ατομικό, το θεσμικό και το πολιτικοοικονομικό (Michalowski & Kramer, 2007: 209). Σε κάθε περίπτωση, η δυνητική παραγωγή σοβαρότατων επιβλαβών πράξεων στην περίπτωση των κρατικών - εταιρικών εγκλημάτων μπορεί εύκολα να γίνει κατανοητή, ιδίως στην περίπτωση που η σύμπραξη και αλληλόδραση αφορά το κράτος και μια πολυεθνική εταιρία παγκόσμιας εμβέλειας που χρησιμοποιεί δωροδοκίες για να επιτύχει τις επιβλαβείς πρακτικές της, τόσο σε επίπεδο οικονομικής εκμετάλλευσης, όσο και σε επίπεδο περιβαλλοντικών συνεπειών της επιχειρηματικής δράσης της (Friedrichs, 2007: 165).

### 3.6 Εγκλήματα διεθνών οργανισμών - παγκοσμιοποίησης

Το κρατικό και κρατικό - εταιρικό έγκλημα προσλαμβάνουν άλλη διάσταση όταν εξετάζονται μέσα στο σύγχρονο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον της ελεύθερης οικονομίας και αγοράς. Στην ύστερη νεωτερικότητα της παγκοσμιοποίησης δεσπόζει η εξουσία της παγκόσμιας αγοράς που ξεπερνά τόσο τα εθνικά όρια και μέτρα, όσο κάθε περιορισμό, ενώ ταυτόχρονα στην πορεία προς μια ολόένα και περισσότερο παγκοσμιοποιημένη αγορά νικητές αναδεικνύονται οι μεγάλες πολυεθνικές εταιρίες και χαμένοι οι φτωχοί και οι λαοί που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση (Friedrichs, 2007: 169). Οι διεθνείς χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί, όπως είναι η Παγκόσμια Τράπεζα, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου, καίτοι αρχικά συστάθηκαν ως αντιστάθμισμα των κοινωνικών ανισοτήτων σε παγκόσμιο επίπεδο, εντούτοις, έχουν τεθεί υπό τον έλεγχο των ισχυρότερων κρατών και των παγκόσμιων οικονομικών συμφερόντων με αποτέλεσμα οι ακολουθούμενες πρακτικές και πολιτικές τους να στοχεύουν στην εξασφάλιση των συμφερόντων των ισχυρών (Σταμούλη & Γασπαρινάτου, 2024: 61). Η παγκόσμια κυριαρχία του νεοφιλελευθερισμού και του καπιταλιστικού συστήματος ελεύθερης αγοράς ωφελεί δυσανάλογα του πλούσιους και ισχυρούς από τα υπόλοιπα άτομα. Περαιτέρω, η αυξανόμενη επιρροή και ο αντίκτυπος των διεθνών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων καθιστά υπό συνεχή περιορισμό την εθνική και κρατική κυριαρχία και την ισχύ των τοπικών θεσμών (Friedrichs, 2007: 170). Οι οργανισμοί αυτοί στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης προέβησαν σε πρακτικές και ακολούθησαν πολιτικές που προκάλεσαν μεγάλες κοινωνικές βλάβες σε πολλές χώρες που είτε συγκαταλέγονται στις υποανάπτυκτες είτε στις αναπτυσσόμενες του κόσμου μας. Χαρακτηριστικές συνέπειες των πρακτικών αυτών είναι η καταστροφή του περιβάλλοντος, η εκτόπιση πληθυσμών για κατασκευή δημόσιων έργων και η εφαρμογή αυστηρών δημοσιονομικών προγραμμάτων που αυξάνουν τη φτώχεια και υποβαθμίζουν το επίπεδο διαβίωσης των πολιτών (Σταμούλη & Γασπαρινάτου, 2024: 61).

Περαιτέρω, οι διεθνείς οργανισμοί, μέσα από τη χορήγηση δανείων υπό τους όρους εφαρμογής συγκεκριμένων αυστηρών προγραμμάτων δημοσιονομικής προσαρμογής, επιβάλλουν σε κράτη και κατ' επέκταση σε μεγάλο αριθμό ατόμων πολιτικές οικονομικής φύσεως που κατατείνουν σε περιορισμό ανθρωπίνων δικαιωμάτων, οικονομική ύφεση και φτωχοποίηση τμημάτων του πληθυσμού ή και ολόκληρων λαών (Χουλιάρας, 2019: 79). Συναφής πρακτική με τη χορήγηση δανείων αποτελεί και η αξιολόγηση της οικονομίας των

κρατών, που αναγκάζονται να λάβουν τη σχετική δανειοδότηση, από παγκόσμιους οίκους πιστοληπτικής ικανότητας που τείνουν να ασκούν πιέσεις στις εθνικές κυβερνήσεις των κρατών ή και να υπαγορεύουν στα κράτη τις οικονομικές και κοινωνικές πολιτικές που πρέπει αυτές να εφαρμόσουν (Χουλιάρας, 2019: 79). Οι παραπάνω πρακτικές και οικονομικά προγράμματα που επιβάλλονται στις χώρες που αναγκάζονται να δεχτούν χρηματική βοήθεια από τους διεθνείς οργανισμούς προκειμένου αυτές να ανταπεξέλθουν στους κανόνες της παγκόσμιας αγοράς και στην παρατηρούμενη κατά καιρούς οικονομική κρίση έχουν βλαπτικές συνέπειες ακόμα και σε ανθρώπινες ζωές (Γεωργούλας, 2019: 50). Συνακόλουθα, αυτά τα αυστηρά δημοσιονομικά προγράμματα πολλές φορές οδηγούν σε κοινωνικές αντιδράσεις, ανισότητες, πολιτική αστάθεια, ανάπτυξη φαινομένων διαφθοράς, διόγκωση του οργανωμένου εγκλήματος καθώς και σε κρατικές αυθαιρεσίες, πελατειακά συστήματα διακυβέρνησης και παραβιάσεις θεμελιωδών ανθρώπινων δικαιωμάτων (Green & Ward, 2004: 91). Πάρα τη βλαπτικότητα των εν λόγω υπερεθνικών πρακτικών και πολιτικών, που εφαρμόζουν οι διεθνείς οργανισμοί, αυτές δεν εκλαμβάνονται ως εγκλήματα, αλλά θεωρούνται ως ρυθμιστικές παρεμβάσεις και θεσμοθετήσεις που αποσκοπούν στη ρύθμιση της παγκόσμιας οικονομίας, με το κράτος ως μηχανισμός να υποχωρεί μπροστά στην ηγεμονία της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας (Βασιλαντωνοπούλου, 2014: 366).

### ***3.7 Εγκλήματα παραστρατιωτικών και αντάρτικων ομάδων***

Τα εγκλήματα παραστρατιωτικών και αντάρτικων ομάδων αποτελούν ένα σύνθετο και πολύ σοβαρό πρόβλημα με βαθιές επιπτώσεις στις κοινωνίες που λαμβάνουν χώρα. Αν και συνήθως οι ομάδες αυτές λειτουργούν εκτός νόμιμων κρατικών δομών, εντούτοις, αρκετές φορές διαπλέκονται με εκπροσώπους κρατικών φορέων και κρατικές οντότητες. Όταν οι οργανωσιακοί στόχοι των ομάδων αυτών ταυτίζονται με τους αντίστοιχους στόχους κρατικών οντοτήτων που είτε ανέχονται είτε υποβοηθούν τις ομάδες αυτές στο όνομα επίτευξης του επιθυμητού σκοπού, τότε αυτά τα εγκλήματα συγκροτούν και εντάσσονται στην κατηγορία των κρατικών και κρατικών - εταιρικών εγκλημάτων όπως αναλύθηκαν παραπάνω. Οι ομάδες αυτές τελούν εγκλήματα όπως σφαγές, εκτελέσεις, εθνοκαθάρσεις, εγκλήματα πολέμου, τρομοκρατικές ενέργειες και αδικήματα του οργανωμένου εγκλήματος. Η χρηματοδότηση αυτών των ομάδων που είναι αναγκαία για την επιβίωσή

τους αποτελεί το πεδίο διασύνδεσης και αλληλόδρασής τους με τις κρατικές οντότητες ή τους εκπροσώπους αυτών. Τέτοια εγκλήματα συνήθως λαμβάνουν χώρα σε εμπόλεμες χώρες ή ταραχώδεις περιοχές όπου επικρατεί εμφύλιος πόλεμος ή την εξουσία κατέχουν αυταρχικά καθεστώτα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα διάπραξης εγκλημάτων παραστρατιωτικών ομάδων αποτελεί η περίοδος κατά τη διάρκεια των πολέμων στην Γιουγκοσλαβία, όπου σερβικές παραστρατιωτικές ομάδες διέπραξαν εγκλήματα πολέμου και εθνοκάθαρση με την υποστήριξη του καθεστώτος του Μιλόσεβιτς που χρηματοδοτούσε αυτές τις ομάδες μέσω της διαφθοράς και της διακίνησης ναρκωτικών (Green & Ward, 2004: 13).

Πέραν αυτού, ένα ακόμα παράδειγμα εγκλημάτων παραστρατιωτικών ομάδων συνιστά η δράση της παραστρατιωτικής αντάρτικης ομάδας Interahamwe των Χούτου στη Ρουάντα που προέβη στη γενοκτονία περίπου 500.000 – 1.000.000 ατόμων των φυλών Τούτσι, Τούα και μετριοπαθών Χούτου από τον Απρίλιο έως τον Ιούλιο του 1994 έχοντας την ανοχή και υποστήριξη της κυβέρνησης των Χούτου (Des Forges, 1999). Επίσης, πλέον αντιπροσωπευτική αυτών των εγκλημάτων τυγχάνει η ρωσική παραστρατιωτική ομάδα Wagner. Αυτή η ομάδα είναι μια ιδιωτική στρατιωτική εταιρία μισθοφόρων, λειτουργεί με σκοπό το οικονομικό κέρδος και πολύ συχνά οι οργανωσιακοί της στόχοι συμπίπτουν με τους στόχους της ρωσικής κυβέρνησης από την οποία λαμβάνει χρηματοδότηση και υποστήριξη. Η ομάδα Wagner έχει κατηγορηθεί για μαζικές παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, βιασμούς, δολοφονίες και εγκλήματα πολέμου, η δε δράση της συνδέεται άμεσα με τη ρωσική κυβέρνηση και την εξυπηρέτηση των συμφερόντων της. Η πρώτη εμφάνισή της ήταν στις εχθροπραξίες της Ρωσίας για την προσάρτηση της Κριμαίας το 2014. Η ομάδα Wagner ενήργησε κατά τρόπο όμοιο με αυτό των τακτικών ομάδων του ρωσικού στρατού αφοπλίζοντας τον ουκρανικό στρατό και αναλαμβάνοντας τον έλεγχο κρίσιμων υποδομών και εγκαταστάσεων (Butuson, 2016). Επιπρόσθετα, το 2018 αναπτύχθηκε στην Κεντροαφρικανική Δημοκρατία για εξυπηρέτηση των ρωσικών συμφερόντων και η δράση της συνδέθηκε με δολοφονίες και παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων (Higgins & Nechepurenko, 2018). Τον Μάρτιο του 2022 κατά τη διάρκεια της ρωσικής εισβολής στην Ουκρανία μέλη της παραστρατιωτικής οργάνωσης Wagner συμμετείχαν στις εχθροπραξίες μαζί τον επίσημο τακτικό ρωσικό στρατό (Schmitt, 2022). Αυτά τα εγκλήματα των παραστρατιωτικών ομάδων συνιστούν κρατικά οργανωμένα ή

υποβοηθούμενα εγκλήματα που προσβάλουν κατάφωρα ανθρώπινα δικαιώματα πληθυσμών ή και λαών κατά παράβαση του Δ.Α.Δ.

### 3.8 Οργανωμένο έγκλημα

Με τον όρο οργανωμένο έγκλημα (εφεξής Ο.Ε.) προσεγγίζεται το εγκληματικό φαινόμενο υπό όλες τις αιτίες παραγωγής του, οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές και δεν περιορίζεται η ανάλυσή του μόνο στους ποινικούς όρους αυτού (Βιδάλη, 2017: 150). Το Ο.Ε., ως κοινωνικό φαινόμενο, περιγράφει τη συστηματική παρανομία που κάνει την εμφάνισή της στην κοινωνία, στο πλαίσιο της κοινωνικής πραγματικότητας και τους αιτιακούς παράγοντες που ευνοούν την ανάπτυξή του, σχετιζόμενους με τις διαρθρωτικές μεταβολές των ακολουθούμενων οικονομικών συστημάτων (Βιδάλη, 2017: 151). Ως εκ τούτου, το Ο.Ε. διαρθρώνεται με πραγματοπαγή τρόπο (Paoli & Vander Beken, 2014: 21), πέρα από πρόσωπα και αντιστοιχεί σε δομή με επιχειρηματικό τρόπο λειτουργίας, άμεσα σχετιζόμενη με την κοινωνική δομή, μέσα σε ένα συμβιωτικό καθεστώς συνύπαρξης καθόσον η εγκληματική παράνομη δραστηριότητα αποτελεί την καινοτόμο προσαρμογή στην διαδικασία επίτευξης των αξιών και στόχων που δημιουργούν οι κοινωνικές δομές (Chambliss W., 1988: 208). Συνακόλουθα, το Ο.Ε. αποτελεί μια εγκληματική δραστηριότητα σε συνεχή βάση που αποσκοπεί στο κέρδος και διαρθρώνεται σε μια γραφειοκρατική δομή με αυστηρή ιεραρχία και επιχειρηματικό τρόπο λειτουργίας (Ruggiero, 2012: 4). Παράλληλα, η οργανωτική διάρθρωση του Ο.Ε. ακολουθεί τους όρους και τις μορφές που προσομοιάζουν με αυτές της νόμιμης και θεσμικής διακυβέρνησης της κοινωνίας ακολουθώντας έναν παρόμοιο κώδικα δεοντολογίας (Cressey, 2008: 162). Μέσα σε αυτό το κοινωνικό πλαίσιο το Ο.Ε. διαπλέκεται με το κράτος μέσω της διαφθοράς αναπτύσσοντας αλληλοσυνδεόμενα δίκτυα σχέσεων, ως στοιχεία της πολιτικής οργάνωσης (Chambliss W., 1988: 207).

Τα εγκλήματα των ισχυρών συναντώνται με το Ο.Ε. ακριβώς σε αυτά τα δίκτυα σχέσεων που αναπτύσσει το τελευταίο με το κράτος και την αστυνομία στην προσπάθειά του να διατηρηθεί οικονομικά και να παρατείνει την επιβίωσή του (Βιδάλη, 2017: 155). Η διαφθορά κρατικών υπαλλήλων και αξιωματούχων, πολιτικών και δικαστικών προσώπων αποτελεί το συνδετικό κρίκο του Ο.Ε. με τις κρατικές δομές και ο τρόπος του Ο.Ε. να βρίσκεται σε διαρκή διασύνδεση με τις κοινωνικές δομές, την επιχειρηματικότητα, την



πολιτική και οικονομική εξουσία καθώς και με τις αγορές και το χρηματοπιστωτικό σύστημα (Σταμούλη, 2019: 217). Η διασύνδεση του Ο.Ε. με τα κρατικά - εταιρικά εγκλήματα και τη σοβαρή οικονομική εγκληματικότητα έχει γίνει αποδεκτή από τους θεωρητικούς της κριτικής εγκληματολογίας που δίνουν έμφαση στο ευρύτερο αιτιακό πλαίσιο ανάπτυξης των εγκληματικών αυτών φαινομένων, κατατάσσοντας έτσι τα κρατικά και εταιρικά εγκλήματα ως μορφές του οργανωμένου εγκλήματος (Green & Ward, 2004: 86). Η παράνομη οικονομία που παράγει το Ο.Ε. συμβιώνει με τη νόμιμη οικονομία και την επιχειρηματικότητα και προσλαμβάνουν το χαρακτήρα των συγκοινωνούντων δοχείων από τη στιγμή που τα παράνομα χρήματα επενδύονται σε νόμιμες επιχειρήσεις (Βιδάλη, 2017: 165). Μέσα από αυτές τις συμβιωτικές σχέσεις καθίσταται σαφές ότι το Ο.Ε. δεν αποτελεί προνόμιο του υποκόσμου αλλά και μέσο των οικονομικά και πολιτικά ισχυρών καθόσον τόσο το Ο.Ε., όσο και η εγκληματικότητα των ισχυρών οργανώνονται με τον ίδιο τρόπο και αποκτούν μια λειτουργική συμβιωτική σχέση στο επίπεδο της οικονομίας, της αγοράς και του τρόπου της καπιταλιστικής οργάνωσης των κοινωνιών (Βιδάλη, 2017: 156). Όλες οι παραπάνω τυπολογίες εγκλημάτων που αναπτύχθηκαν όταν προσεγγίζονται ως κοινωνικά φαινόμενα αλληλοσυνδέονται μεταξύ τους και καθίσταται δυσχερής ο διαχωρισμός τους, τόσο μεταξύ τους, όσο και με τις κρατικές δομές, τα επίσημα ή ανεπίσημα κέντρα εξουσίας, την επιχειρηματικότητα, την οικονομία, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και τις αγορές (Σταμούλη & Γασπαρινάτου, 2024: 64).

## Κεφάλαιο 4. Ερευνητική τεκμηρίωση της θεωρίας μέσα από μελέτες περίπτωσης

### 4.1 Εισαγωγικά

Αποτελεί κοινό τόπο το γεγονός ότι η επίδραση της παγκόσμιας οικονομικής ύφεσης του 2008 στην κοινωνική, πολιτική και οικονομική ζωή της χώρας μας ήταν τεράστια και καταλυτική. Η κρίση στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, ο φόβος για κατάρρευση των οικονομικών συστημάτων και η περιστολή των δημόσιων οικονομικών είναι χαρακτηριστικά γνωρίσματα της περιόδου αυτής που ορθώς συγκρίνεται και θεωρείται ως η δεύτερη χειρότερη οικονομική ύφεση μετά από αυτήν του 1929. Στη χώρα μας, οι ακολουθούμενες πολιτικές τόσο στο επίπεδο της νομοθέτησης, όσο και στο επίπεδο της οικονομίας υπαγορεύονταν από θεσμούς οικονομικής παραγωγής και διεθνείς οργανισμούς όπως είναι η Διεθνής Τράπεζα, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Τα μνημόνια που ακολούθησε η χώρα μας, κατ' εντολή των δανειστών μας, επηρέασαν σε σημαντικό βαθμό την ποιότητα ζωής των πολιτών με συνακόλουθες μακροπρόθεσμες συνέπειες τις οποίες ακόμα υφιστάμεθα. Η συνεχόμενη μείωση μισθών και συντάξεων, το πάγωμα των μισθολογικών προαγωγών, οι περικοπές στα εφάπαξ των υπό σύνταξη υπαλλήλων και οι αυστηρές οικονομικές πολιτικές λιτότητας προκάλεσαν την απογοήτευση των πολιτών που πολύ γρήγορα μετατράπηκε σε οργή για τους πολιτικούς και κρατικούς αξιωματούχους που επί χρόνια άσκησαν από θέσεις εξουσίας κυβερνητικές πολιτικές. Μέσα σε αυτό το οικονομικά ασφυκτικό κλίμα, της υπό κατάρρευση οικονομίας και αγοράς, η κοινωνία επιζήτησε και ακόμα επιζητά να αποδοθούν ευθύνες σε όσους άσκησαν δημόσια εξουσία και ευθύνονται για την οικονομική κατάσταση της χώρας, τα δημόσια οικονομικά και τα ελλειμματικά ταμεία του κράτους.

Μέσα σε αυτήν την δυσμενή οικονομική περίοδο, με παρόντα τα αποτελέσματα των ακολουθούμενων μνημονιακών πολιτικών ήρθαν στην δημοσιότητα, πρωτίστως μέσα από την ερευνητική δημοσιογραφία, πολλές περιπτώσεις πολιτικής διαφθοράς, διασπάθισης και κατασπατάλησης δημόσιου χρήματος, ανάδειξης κρατικών και κρατικο – εταιρικών εγκλημάτων που προκάλεσαν ανυπολόγιστη κοινωνική βλάβη, οικονομική ζημία και έθεσαν υπό άμεση διακινδύνευση πληθώρα ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Όλες αυτές οι



περιπτώσεις, που αποτελούν εκφάνσεις των εγκλημάτων των ισχυρών, είχαν ως εμπλεκόμενους δρώντες ισχυρά πολιτικά πρόσωπα, οικονομικούς παράγοντες, ισχυρούς επιχειρηματίες και θεσμούς οικονομικής παραγωγής που έφεραν στα όρια τους, κατά τη διερεύνησή τους, τους θεσμούς της Δικαιοσύνης, της εκτελεστικής και νομοθετικής εξουσίας καθώς επίσης δοκίμασαν τις αντοχές βασικών αρχών του Κράτους Δικαίου στη χώρα μας όπως χαρακτηριστικά είναι η αρχή της ισότητας, της ισονομίας, της νομιμότητας, της διαφάνειας και της λογοδοσίας. Μέσα από τις παρακάτω μελέτες περίπτωσης, που όλες προσέλαβαν το χαρακτήρα του «σκανδάλου» επισκοπείται η ερευνητική τεκμηρίωση της θεωρίας σχετικά με την ατιμωρησία της εγκληματικότητας των ισχυρών και τις μορφές που αυτή λαμβάνει κάθε φορά που τα εγκλήματα των ισχυρών έρχονται στην επιφάνεια. Οι παρακάτω περιπτώσεις, που αφορούν σε εγκλήματα των ισχυρών, αναδείχθηκαν στη χώρα μας από το έτος 2008 και μετά, εν μέσω περιόδου της παγκόσμιας οικονομικής ύφεσης, προκαλώντας μεγάλη κοινωνική, πολιτική και οικονομική βλάβη με ανυπολόγιστες συνέπειες, χωρίς να αποτελούν βεβαίως τις μοναδικές περιπτώσεις, πλην όμως επιλέχθηκαν ως οι πλέον αντιπροσωπευτικές για την ανάδειξη της εγκληματικότητας των ισχυρών και την τεκμηρίωση της θεωρητικής προσέγγισής τους.

#### **4.2 Σκάνδαλο Μονής Βατοπεδίου**

Το σκάνδαλο της μονής Βατοπεδίου στο Άγιο Όρος σχετίζεται με ανταλλαγές ακινήτων, εκτάσεων και οικοπέδων μεταξύ του Ελληνικού κράτους και παράκτιων offshore εταιριών που ενεργούσαν για λογαριασμό της ιεράς Μονής. Η ιερά Μονή Βατοπεδίου ισχυρίζονταν ότι κατέχει το ιδιοκτησιακό καθεστώς της λίμνης Βιστωνίδας στη Θράκη και παραλίμνιων αυτής εκτάσεων επικαλούμενη χρυσόβουλα από την εποχή της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας και προς τούτο βρισκόταν σε δικαστική διαμάχη με το Ελληνικό Δημόσιο ήδη από το 1922 (Βουλή των Ελλήνων, 2008: 21). Εντούτοις, το 2005 και ενώ εκκρεμούσε η καθαρογραφή δικαστικής απόφασης σε αγωγή της μονής το 2003 που δικαίωνε το Δημόσιο περί της κυριότητας των εκτάσεων περί της λίμνης Βιστωνίδας, με ενέργειες κρατικών αξιωματούχων και πολιτικών προσώπων που κατείχαν κυβερνητικές θέσεις υπουργών στην κυβέρνηση της Ν.Δ., πραγματοποιήθηκε ανταλλαγή ακινήτων και εκτάσεων προς ικανοποίηση της Μονής Βατοπεδίου. Προς τούτο, ο τότε υπουργός Αγροτικής ανάπτυξης με απόφασή του την 25 Ιανουαρίου 2005 (Βουλή των Ελλήνων, 2008: 90) επέστρεψε τις

εκτάσεις που διεκδικούσε η Μονή στο Δημόσιο και δη στην Κ.Ε.Δ. και σε αντάλλαγμα η Μονή απέκτησε από την Κ.Ε.Δ. αφενός μεν δύο κτίρια άνω των 20.000 τ.μ. στην περιοχή του Ολυμπιακού Χωριού στους Θρακομακεδόνες Αττικής, που προορίζονταν αρχικά για τη στέγαση του τότε Υπουργείου Απασχόλησης, αφετέρου δε, έκταση 8.600 στρεμμάτων στην περιοχή της Ουρανούπολης. Η πώληση των δύο κτιρίων έγινε από το Ελληνικό Δημόσιο στην παράκτια εταιρία NOLIDEN LTD, με έδρα την Κύπρο, εταιρία που συστάθηκε μόλις τρεις μήνες πριν από την πώληση των δύο κτιρίων. Η απόφαση αυτή του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης δεν δημοσιεύτηκε ποτέ στην εφημερίδα της Κυβερνήσεως κατά παρέκκλιση της ορθής διαδικασίας (Αραβαντινός, 2020).

Η υπόθεση αυτή ήρθε στη δημοσιότητα ως αποτέλεσμα ερευνητικής δημοσιογραφίας και αμέσως έλαβε μεγάλη διάσταση από τα Μ.Μ.Ε., προσλαμβάνοντας ταυτόχρονα το χαρακτήρα του σκανδάλου, με επισήμανση της μεγάλης ζημίας που υπέστη το Δημόσιο, καθώςον πωλήθηκαν μεγάλης αξίας ακίνητα ως αντάλλαγμα για μια λίμνη και εκτάσεις πέριξ αυτής που ούτως ή άλλως ανήκαν στο Δημόσιο (Βαξεβάνης, 2017). Για την υπόθεση αυτή και αναφορικά με τα εμπλεκόμενα πολιτικά πρόσωπα, τρεις υπουργούς της τότε κυβέρνησης της Ν.Δ., συστάθηκαν δύο εξεταστικές επιτροπές στη Βουλή των Ελλήνων, η πρώτη το 2008 επί κυβερνήσεως της Ν.Δ. και η δεύτερη το 2010 επί κυβερνήσεως ΠΑΣΟΚ. Η πρώτη εξεταστική επιτροπή του 2008 αναγνώρισε πολιτικές ευθύνες πλημμελούς εποπτείας των εμπλεκομένων πολιτικών και λοιπών προσώπων (Βουλή των Ελλήνων, 2008: 94), η δε δεύτερη εξεταστική επιτροπή του 2010 οδήγησε με την πλειοψηφία των βουλευτών της κυβερνητικής παράταξης του ΠΑΣΟΚ (Βουλή των Ελλήνων, 2010α: 203) στη σύσταση προανακριτικής επιτροπής για τους εμπλεκόμενους πρώην υπουργούς της Ν.Δ. η οποία τελικώς αποφάσισε την παραπομπή τριών εξ αυτών στο Δικαστικό Συμβούλιο με τις κατηγορίες της ηθικής αυτουργίας σε νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές ενέργειες, απιστία περί την υπηρεσία και απάτη σε βάρος του Δημοσίου (Βουλή των Ελλήνων, 2010β: 57-66). Το Δικαστικό Συμβούλιο απεφάνθη ότι τα υπό παραπομπή αδικήματα των πρώην υπουργών είχαν ήδη παραγραφεί λόγω της ειδικής αποσβεστικής προθεσμίας στο νόμο περί ευθύνης Υπουργών (Παπαδάκου, 2011). Τέλος, για τα μη πολιτικά πρόσωπα, ο ηγούμενος της Μονής Βατοπεδίου κατηγορήθηκε για ηθική αυτουργία σε απιστία κατά του δημοσίου και οι λοιποί κρατικοί αξιωματούχοι των εμπλεκομένων υπουργείων και της Κ.Ε.Δ. για αυτουργία σε απιστία σε βάρος του Δημοσίου. Η δικαστική διερεύνηση για τα μη πολιτικά πρόσωπα έλαβε τέλος στις 21

Μαρτίου 2017, ήτοι μετά την παρέλευση εννέα ετών από το χρονικό σημείο αποκάλυψης της υπόθεσης, όπου το Τριμελές Εφετείο Κακουργημάτων Αθηνών αθώωσε όλους τους εμπλεκόμενους κατηγορούμενους καθόσον δεν διαπιστώθηκε ο δόλος ως συστατικό στοιχείο της υποκειμενικής υπόστασης των υπό διερεύνηση αδικημάτων (Μάνδρου, 2017).

### 4.3 Υπόθεση SIEMENS

Η υπόθεση - σκάνδαλο Siemens στην Ελλάδα ξέσπασε το Φεβρουάριο του 2008 με την τότε κυβέρνηση της Ν.Δ. να το θέτει πρώτο στην πολιτική της ατζέντα για την πάταξη της διαφθοράς και την κάθαρση (Τερζής & Ψαρρά, 2018). Το σκάνδαλο Siemens αφορά σε περιπτώσεις διαφθοράς και δωροδοκίας κρατικών αξιωματούχων, πολιτικών προσώπων καθώς και πολιτικών κομμάτων, μέσω ενός δικτύου εξωχώριων εταιριών που είχαν ιδρύσει τα διευθυντικά στελέχη της εταιρίας το οποίο και κατέβαλλε τις παράνομες πληρωμές (Βιδάλη, 2017: 146). Συγκεκριμένα, στο εσωτερικό της πολυεθνικής εταιρίας Siemens είχε δημιουργηθεί ένα σύστημα, μια οργανωσιακή δομή που λειτουργούσε ως εγκληματική οργάνωση η οποία με τη χρήση τεχνασμάτων διοχέτευε μαύρο χρήμα από τα ταμεία της εταιρίας σε πολιτικά κόμματα, πολιτικά πρόσωπα και στελέχη δημόσιων οργανισμών με σκοπό τη σύναψη συμβάσεων παροχής υπηρεσιών και συστημάτων με το Ελληνικό Δημόσιο (Βουλή των Ελλήνων, 2011α: 120). Η πρακτική αυτή της πολυεθνικής εταιρίας είχε όλα τα χαρακτηριστικά ενός δευτερεύοντος συστήματος εξουσίας το οποίο με τη χρήση της διαφθοράς αποσπούσε τη συναίνεση και συμμετοχή επιχειρηματικών και πολιτικών στελεχών με απώτερο σκοπό τον έλεγχο του δημόσιου χρήματος. Προς τούτο η εταιρία Siemens διοχέτευε με μαύρο χρήμα τα δύο μεγάλα πολιτικά κόμματα στην Ελλάδα για τη δημιουργία ευνοϊκού υπερ της κλίματος το οποίο μετατρέπονταν σε προνομιακή σύναψη δημόσιων συμβάσεων (Γασπαρινάτου, 2019: 159). Η αποκάλυψη του σκανδάλου έγινε μετά από την έναρξη ποινικών διώξεων στις ΗΠΑ και στη Γερμανία όταν έγινε γνωστό ότι η πολυεθνική εταιρία Siemens διοχέτευσε τουλάχιστον 1,3 δις ευρώ με αδιαφανείς διαδικασίες σε δωροδοκίες με πολλούς αποδέκτες για να συνάψει συμβάσεις σε διάφορες χώρες μεταξύ των ετών 1999 και 2006 (Spiegel International Uhr, 2006).

Η δικαστική διερεύνηση της υπόθεσης περιορίστηκε στην αναζήτηση ποινικών ευθυνών των φυσικών προσώπων, με τους βασικούς εμπλεκόμενους να διαφεύγουν στο εξωτερικό και ο δικαστικός λειτουργός που χειρίστηκε την υπόθεση να διώκεται ποινικά και

πειθαρχικά για παράβαση καθήκοντος και κατάχρηση εξουσίας (Βουλή των Ελλήνων, 2011α: 305-308). Η υπόθεση Siemens κλόνισε συθέμελα το πολιτικό σύστημα της χώρας μας καθώς ανέδειξε τη νόθευση της αρχής της λαϊκής κυριαρχίας, του υγιούς επιχειρηματικού ανταγωνισμού και την εκτεταμένη διαφθορά στις κρατικές προμήθειες και δημόσια έργα καθιστώντας αυτήν ένα ενδημικό και συστημικό φαινόμενο με εδραιωμένες βάσεις στο ελληνικό κράτος (Βουλή των Ελλήνων, 2011α: 120-121). Ο πρώην υπουργός επικρατείας του ΠΑΣΟΚ, Θεόδωρος Τσουκάτος, εξετασθείς ενώπιον του Εισαγγελέα Πρωτοδικών Αθηνών παραδέχτηκε ότι το έτος 1999 είχε παραλάβει μετά από συνεννόηση με τον βασικό κατηγορούμενο στην υπόθεση Siemens, διευθύνοντα σύμβουλο της εταιρίας στην Ελλάδα, Μιχάλη Χριστοφοράκο, συνολικά 1.000.000 γερμανικά μάρκα προκειμένου αυτά να μπουν στα ταμεία του κόμματος του ΠΑΣΟΚ που ήταν τότε στην εξουσία ως υπόγεια, αδιαφανή και μυστική χρηματοδότηση από την εταιρία Siemens. (Βουλή των Ελλήνων, 2011α: 407). Επίσης, ο Αναστάσιος Μαντέλης, παραδέχτηκε ενώπιον της εξεταστικής επιτροπής που συστήθηκε το 2010 στην Ελληνική Βουλή για την υπόθεση της Siemens ότι ήταν αποδέκτης δύο εμβασμάτων σε τραπεζικό λογαριασμό του συνολικά 450.000 γερμανικών μάρκων από την Siemens και ότι τα χρήματα αυτά ήταν υπόγεια πολιτική χορηγία. Το πρώτο έμβασμα το έλαβε το έτος 1998 ενώ ήταν υπουργός Μεταφορών επί κυβερνήσεως ΠΑΣΟΚ (Βουλή των Ελλήνων, 2011α: 155).

Η εξεταστική επιτροπή για τη διερεύνηση της υπόθεσης Siemens στο σύνολο της κατέληξε σε ευθύνες πολιτικών προσώπων που έχρηζαν περαιτέρω διερεύνησης και συγκεκριμένα για δύο πρώην υπουργούς Μεταφορών κυβερνήσεων του ΠΑΣΟΚ (1997 – 2000 & 2000 - 2004), δύο υπουργούς Οικονομίας του ΠΑΣΟΚ (1996 – 2001 & 2001 – 2004), ενός πρώην υπουργού Μεταφορών (2004-2007) της Ν.Δ. και ενός πρώην υπουργού Οικονομίας της Ν.Δ. (2004-2008). Ωστόσο, την 25 Αυγούστου του 2011 σε ψηφοφορία στην Βουλή δεν πέρασε η πρόταση της κυβερνητικής πλευράς του ΠΑΣΟΚ για τη σύσταση προανακριτικής επιτροπής για την υπόθεση της Siemens με αποτέλεσμα να μπει ταφόπλακα στο μεγαλύτερο σκάνδαλο της χώρας (Μπόκας, 2011). Ο πρώην υπουργός Αναστάσιος Μαντέλης κρίθηκε ένοχος για δωροληψία σε δεύτερο βαθμό τον Μάιο του 2018 από το Πενταμελές Εφετείο Αθηνών με ποινή φυλάκισης πέντε ετών εξαγοράσιμη γλιτώνοντας τη φυλάκισή του (Μουστάκα, 2018) ενώ ο πρώην υπουργός Θεόδωρος Τσουκάτος τον Νοέμβριο του 2019 κρίθηκε αθώος για δωροληψία από το Τριμελές Εφετείο

Κακουργημάτων Αθηνών λόγω παραγραφής του αδικήματός του (Documento Newsroom, 2019).

#### **4.4 Υπόθεση Λίστας Λαγκάρντ**

Η υπόθεση της Λίστας Λαγκάρντ αναφέρεται στην ύπαρξη μιας λίστας ονομάτων Ελλήνων καταθετών της Τράπεζας HSBC στο υποκατάστημα αυτής στην Γενεύη. Οι καταθέτες αυτοί κατείχαν λογαριασμούς με υπέρογκα ποσά τα οποία είχαν αποκρύψει από τις φορολογικές υπηρεσίες της χώρας μας με προφανή σκοπό την αποφυγή φορολόγησής τους. Η υπόθεση αυτή αναδείχθηκε από έναν πρώην υπάλληλο της HSBC, τον Ερβέ Φαλσιανί, που υπέκλεψε στοιχεία καταθετών φοροφυγάδων της τράπεζας και εν συνεχεία αποκάλυψε αυτά στις Γαλλικές Αρχές καθώς και την ακολουθούμενη σκιάδη τραπεζική, τη διαδικασία μεταφοράς χρημάτων από όλο τον κόσμο μέσω εταιρικών σχημάτων που αξιοποιεί το χρηματοπιστωτικό σύστημα χωρίς να φαίνονται οι πραγματικοί κάτοχοι αυτών καθώς και η πηγή προέλευσης των χρημάτων (Φαλσιανί, 2015: 108). Η Λίστα Λαγκάρντ παραδόθηκε το 2010 στον τότε Υπουργό Οικονομικών Γεώργιο Παπακωνσταντίνου της κυβέρνησης ΠΑΣΟΚ, μετά από πρωτοβουλίες της Γαλλίδας Υπουργού Οικονομικών Κριστίν Λαγκάρντ και εξ αυτού το επίμαχο αρχείο με τα ονόματα των Ελλήνων καταθετών προσέλαβε την ονομασία Λίστα Λαγκάρντ. Ο Έλληνας Υπουργός Οικονομικών από τη λίστα αυτή που παρέλαβε επίσημα με διαβιβαστικό έγγραφο, κατά παρέκκλιση της ορθής διαδικασίας, απάλειψε από το επίμαχο αρχείο τρία ονόματα συγγενών του και απέκρυψε την ύπαρξή της για μεγάλο χρονικό διάστημα μη παραδίδοντας αυτήν ακόμα και μετά τη λήξη της θητείας του ως Υπουργός Οικονομικών το 2011 στον μετέπειτα αντικαταστάτη του, παρά μόνο διοχέτευσε μέρος της Λίστας το καλοκαίρι του 2011 σε στικάκι στον νέο επικεφαλής του Σ.Δ.Ο.Ε., Ιωάννη Διώτη. Τελικώς, η αποκάλυψη περί της ύπαρξης της Λίστας Λαγκάρντ ήρθε στη δημοσιότητα τον Σεπτέμβριο του 2012 ως αποτέλεσμα ερευνητικής δημοσιογραφίας με την ανάρτηση ονομάτων Ελλήνων καταθετών μεταξύ των οποίων ήταν επιχειρηματίες, πολιτικοί και δημοσιογράφοι (Το Βήμα Newsroom, 2012).

Μετά τη δημοσιογραφική αποκάλυψη της Λίστας Λαγκάρντ και αντί να πραγματοποιηθεί ενδελεχής έρευνα από τις αρμόδιες φορολογικές Αρχές περί της νομιμότητας της εν λόγω Λίστας και των υπέρογκων καταθέσεων στην τράπεζα HSBC της Γενεύης, ασκήθηκε δίωξη κατά του εκδότη δημοσιογράφου που αποκάλυψε τα στοιχεία της Λίστας δημιουργώντας

με αυτόν τον τρόπο μια αλγεινή εικόνα για τη χώρα μας αναφορικά με την προστασία της ελευθερίας του τύπου. Μετά από σχετικό αίτημα του νέου Υπουργού Οικονομίας Ιωάννη Στουρνάρα κατέφθασε τον Δεκέμβριο του έτους 2012 αντίγραφο της επίμαχης Λίστας από τις Γαλλικές Αρχές όπου και διαπιστώθηκε η σχετική αλλοίωση της αρχικής Λίστας. Από την Βουλή των Ελλήνων συστάθηκε προανακριτική επιτροπή προς διερεύνηση της επίμαχης υπόθεσης ενώ στο σχετικό της πόρισμα αναδείχθηκαν οι πολιτικές και ποινικές ευθύνες του πρώην Υπουργού Οικονομίας Γεώργιου Παπακωνσταντίνου για τα αδικήματα της ψευδούς βεβαίωσης και νόθευσης εγγράφου, απιστίας περί την Υπηρεσία και παράβαση καθήκοντος (Βουλή των Ελλήνων, 2013: 67-71). Σύμφωνα με σχετικό πόρισμα του Σώματος Δίωξης Οικονομικών Εγκλημάτων από το έλεγχο που διεξήχθη στα τρία άτομα, τα ονόματα των οποίων διέγραψε από της αρχικώς δοθείσα Λίστα ο πρώην Υπουργός Οικονομίας του ΠΑΣΟΚ, προέκυψε εκ μέρους τους απόκρυψη φορολογητέας ύλης που ανέρχεται συνολικά στο ποσό των 6.111.188, 61 ευρώ (Βουλή των Ελλήνων, 2013: 65). Τελικά, ο πρώην Υπουργός παραπέμφθηκε σε δίκη από το Ειδικό Δικαστήριο που προβλέπεται από τον νόμο περί ευθύνης Υπουργών και καταδικάστηκε μόνο για το αδίκημα της νόθευσης εγγράφου, πλημμεληματικού χαρακτήρα, με ποινή φυλάκισης ενός έτους με αναστολή (Iefimerida.gr Newsroom, 2015).

#### **4.5 Σκάνδαλο Δήμου Θεσσαλονίκης**

Από τις αρχές του έτους 2008 υπήρχαν καταγγελίες της δημοτικής αντιπολίτευσης για κακοδιαχείριση του Δήμου Θεσσαλονίκης και οικονομικές ατασθαλίες, επί δημαρχίας του Βασίλη Παπαγεωργόπουλου, σημαντικού πολιτικού στελέχους της κυβέρνησης της Ν.Δ., πρώην Υφυπουργού και επί πολλά χρόνια βουλευτή του κόμματος της Ν.Δ. (Τσιγγανάς, 2008). Οι καταγγελίες οδήγησαν σε ενδελεχή εσωτερική έρευνα που κατέδειξε περί τα τέλη του 2008 αρχικά ευθύνες για τέσσερις υπαλλήλους του Δήμου και συγκεκριμένα για την προϊσταμένη του Τμήματος Εξόδων, δύο υπαλλήλους της Ταμειακής Υπηρεσίας και τον συνταξιοδοτηθέντα προϊστάμενο της ίδιας υπηρεσίας. Σύμφωνα με το πόρισμα οι παραπάνω υπάλληλοι με την χρήση πλαστογραφημένων εγγράφων κατόρθωναν της εκταμίευση χρημάτων από τα ταμεία του Δήμου (Κρουστάλλη, 2008). Η εν λόγω υπόθεση υπεξαίρεσης συγκλόνισε το πανελλήνιο και προκάλεσε μεγάλη κοινωνική αντίδραση καθόσον η υπεξαίρεση αφορούσε χρήματα από φόρους και κρατήσεις των υπαλλήλων του



Δήμου στα ασφαλιστικά ταμεία. Αρχικά το υπεξαιρεθέν ποσό είχε εκτιμηθεί ότι ξεπερνούσε τα 30.000.000 ευρώ σε βάθος τουλάχιστον πενταετίας. Ο βασικός κατηγορούμενος, πρώην ταμίας του Δήμου, Παναγιώτης Σαζώνης, σε βάρος του οποίου ασκήθηκαν κακουργηματικές διώξεις σχετικά απολογούμενος κατέδειξε ως συνένοχο στην υπεξαίρεση μεταξύ άλλων και τον πρώην Δήμαρχο της Θεσσαλονίκης Βασίλη Παπαγεωργόπουλο καθώς και τον στενό του συνεργάτη και άτομο της απολύτου εμπιστοσύνης του, γενικό γραμματέα του Δήμου Μιχάλη Λεμούσια (Κουκουμάκας, 2010).

Η δικαστική διερεύνηση της υπόθεσης, τελικώς, οδήγησε σε καταδίκη, μεταξύ άλλων εμπλεκόμενων στην υπόθεση κατηγορουμένων, του πρώην Δημάρχου, του βασικού κατηγορουμένου πρώην ταμία του Δήμου και του πρώην γενικού γραμματέα Μιχάλη Λεμούσια και μάλιστα με την ποινή της ισόβιας κάθειρξης. Συγκεκριμένα, αναφορικά με τον πρώην Δήμαρχο Θεσσαλονίκης, το Τριμελές Εφετείο Κακουργημάτων την 27/02/2013 τον έκρινε ένοχο για το αδίκημα της άμεσης συνέργειας στην υπεξαίρεση στην υπηρεσία κατ' εξακολούθηση και δια παραλείψεως τελούμενη, ενώ στο σκεπτικό της απόφασης καταδείχτηκε ότι ο πρώην Δήμαρχος, αφού τοποθέτησε στη θέση του γενικού γραμματέα, άτομο της απολύτου εμπιστοσύνης του, ο τελευταίος αναζητούσε πηγή χρημάτων στις οικονομικές υπηρεσίες του Δήμου, γεγονός που τον οδήγησε στον βασικό κατηγορούμενο Παναγιώτη Σαζώνη ο οποίος υπεξαίρουσε κατ' εξακολούθηση και για αόριστο χρόνο χρήματα για την ενίσχυση της δημοτικής παράταξης του πρώην Δημάρχου που παρόλο που προσποιούνταν άγνοια, εντούτοις ήταν ο βασικός σχεδιαστής και οργανωτής της όλης υπόθεσης (Το Βήμα Newsroom, 2013). Ο πρώην Δήμαρχος οδηγήθηκε στη φυλακή και η εν λόγω υπόθεση υπεξαίρεσης προκάλεσε μεγάλη κοινωνική αντίδραση και πολιτικές αναταράξεις σε μια περίοδο όπου η χώρα ήταν υπό αυστηρή δημοσιονομική επιτήρηση λόγω της οικονομικής κρίσης. Σε δεύτερο βαθμό η υπόθεση υπεξαίρεσης εκδικάστηκε την 14/07/2014 από το Πενταμελές Εφετείο Κακουργημάτων όπου επέβαλε στον πρώην Δήμαρχο ποινής καθείρξεως 12 ετών σπάζοντας την πρωτόδικη ποινή της ισόβιας κάθειρξης (Το Βήμα Newsroom, 2014). Τον Ιούλιο του 2015 κατόπιν σχετικής αίτησής του για αποφυλάκιση και κάνοντας χρήση των ευεργετικών διατάξεων του νόμου Ν.4322/2015 (ΦΕΚ τ.Α' 42/27.04.2015), γνωστού και ως νόμου του Παρασκευόπουλου, που ψηφίστηκε για την αποσυμφόρηση των φυλακών και επικαλούμενος προβλήματα υγείας ο πρώην Δήμαρχος αποφυλακίστηκε εκτίοντας τελικώς 2,5 χρόνια στη φυλακή (Iefirerida.gr Newsroom, 2015).

#### 4.6 Σκάνδαλα εξοπλιστικών προγραμμάτων

Τα σκάνδαλα εξοπλιστικών προγραμμάτων που ξέσπασαν στην χώρα μας μετά το 2008 ήταν δύο χαρακτηριστικά που αφορούσαν δύο πρώην Υπουργούς Εθνικής Άμυνας επί κυβερνήσεων ΠΑΣΟΚ που ήταν προβεβλημένα και πρωτοκλασάτα στελέχη του με μακρά κοινοβουλευτική και κυβερνητική θητεία. Αρχικά, τον Μάιο του 2010 ως αποτέλεσμα ερευνητικής δημοσιογραφίας, ήρθε στη δημοσιότητα η αγορά μιας οικίας από τον πρώην Υπουργό Εθνικής Άμυνας του ΠΑΣΟΚ, Άκη Τσοχατζόπουλο, αγοραστικής αξίας ενός εκατομμυρίου ευρώ και πληθώρα δημοσιευμάτων περί πολυτελούς διαβίωσης του ιδίου και μελών της οικογενείας του, σε μια περίοδο που η οικονομική κρίση έδειχνε τις συνέπειες της στην κοινωνικοοικονομική ζωή της χώρας (Η Καθημερινή Newsroom, 2010). Η έρευνα των φορολογικών αρχών ανέδειξε υπέρογκα ποσά σε τραπεζικούς λογαριασμούς και διακίνηση αυτών μέσω υπεράκτιων offshore εταιριών. Ακολούθησαν το Φεβρουάριο του 2011 δημοσιεύματα που ενέπλεκαν τον πρώην Υπουργό με αποδοχή ωφελημάτων κατά τη σύναψη συμβάσεων εξοπλιστικών προγραμμάτων και δη για την αγορά υποβρυχίων από γερμανική εταιρία κατασκευής υποβρυχίων κατά τη διάρκεια της θητείας του ως Υπουργός Εθνικής Άμυνας. Παράλληλα, ήδη από τον Ιανουάριο του 2011, στο πόρισμα της προανακριτικής επιτροπής της Βουλής για το σκάνδαλο της SIEMENS αναφέρονταν ότι ο πρώην Υπουργός ελέγχεται για τις ενέργειές του ως υπουργός Εθνικής Άμυνας για την περίοδο από το 1996 έως 2001 καθώς η επιτροπή συνδύαζε τις παραγγελίες εξοπλιστικών συστημάτων που έγιναν επί υπουργίας του με τις καταθέσεις μαρτύρων που είχαν συνεργαστεί με την εταιρεία Siemens ότι είχαν δωροδοκήσει Έλληνες πολιτικούς και αξιωματούχους για τα Patriot (Βουλή των Ελλήνων, 2011α: 297).

Για τις καταγγελίες χρηματισμού του πρώην Υπουργού σχετικά με το εξοπλιστικό πρόγραμμα υποβρυχίων και για τα υπέρογκα χρηματικά ποσά που βρέθηκαν κατά τον έλεγχο του πόθεν έσχες του συστάθηκε προανακριτική επιτροπή στη Βουλή όπου στο πόρισμα της ανέδειξε τις πολιτικές και ποινικές ευθύνες του πρώην Υπουργού για τα αδικήματα της παθητικής δωροδοκίας και νομιμοποίησης εσόδων προερχόμενα από εγκληματικές ενέργειες (Βουλή των Ελλήνων, 2011β: 83). Το πόρισμα της προανακριτικής επιτροπής κατέληξε ότι ο Άκης Τσοχατζόπουλος κατά το χρονικό διάστημα από το έτος 1999 έως και το 2007 και ενώ είχε διατελέσει Υπουργός Εθνικής Άμυνας και εν συνεχεία



Υπουργός Ανάπτυξης, επί των κυβερνήσεων ΠΑΣΟΚ, ελάμβανε τμηματικά δωροδοκίες συνολικής αξίας 7.777.373 δολαρίων ΗΠΑ από εταιρικά σχήματα και εξωχώριες εταιρίες προκειμένου να αναλάβει η γερμανική εταιρία Ferrostal το έργο παραλαβής τριών υποβρυχίων από το Ελληνικό Δημόσιο (Βουλή των Ελλήνων, 2011β: 83). Την 11 Απριλίου 2012, ο πρώην Υπουργός Άκης Τσοχατζόπουλος συνελήφθη κατόπιν έκδοσης σχετικού εντάλματος σύλληψης από τον ειδικό ανακριτή Πρωτοδικών και την εισαγγελέα, για την νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές ενέργειες και μετά τη σχετική απολογία του κρίθηκε προσωρινά κρατούμενος. Σύμφωνα με την ποινική δικαιοσύνη ο πρώην Υπουργός κατά το χρονικό διάστημα από το Μάιο του 1998 έως και τον Ιούνιο του 2011 απέκρυψε περιουσία συνολικού ύψους 16.202.000 ελβετικών φράγκων και 1.748.000 δολαρίων ΗΠΑ, αντίστοιχα, προερχόμενη από παθητική δωροδοκία σχετιζόμενη με συμβάσεις προμήθειας οπλικών συστημάτων TOR M1 και τον Δεκέμβριο του 2022 απέκρυψε περιουσία συνολικού ύψους 2.960.225 ελβετικών φράγκων σχετικά με τις συμβάσεις εξοπλιστικών προγραμμάτων υποβρυχίων που επίσης προερχόταν από παθητική δωροδοκία (Το Βήμα Newsroom, 2021). Τον Οκτώβριο του 2013 το Τριμελές Εφετείο Κακουρηγημάτων καταδίκασε τον πρώην Υπουργό σε ποινή καθείρξεως 20 ετών για το ξέπλυμα μαύρου χρήματος και οδηγήθηκε στη φυλακή ενώ κατά την εκδίκαση της υπόθεσης σε δεύτερο βαθμό το Πενταμελές Εφετείο Κακουρηγημάτων τον Οκτώβριο του 2017 καταδικάστηκε σε ποινή καθείρξεως 19 ετών χωρίς να του αναγνωριστεί κανένα ελαφρυντικό και χωρίς τη δυνατότητα αναστολής ποινής (Κόκκαλη, 2017). Το έτος 2018, επικαλούμενος λόγους υγείας, αποφυλακίστηκε.

Η δεύτερη περίπτωση σκανδάλου εξοπλιστικών προγραμμάτων αφορά τον πρώην Υπουργό Εθνικής Άμυνας επί κυβερνήσεως ΠΑΣΟΚ, Γιάννο Παπαντωνίου. Η πρώτη εμπλοκή του πρώην Υπουργού ήταν το 2012 για τη Λίστα Λαγκάρντ όπου εμφανιζόταν σε αυτή η σύζυγός του με καταθέσεις στην Ελβετική τράπεζα HSBC ύψους 1,3 εκατομμυρίων ευρώ, μη δυνάμενες να τις δικαιολογήσουν. Η αποκάλυψη αυτή οδήγησε σε φορολογικό έλεγχο όλων των περιουσιακών στοιχείων του πρώην Υπουργού και μελών της οικογενείας του. Οι αποκρυβείσες, από τις αρμόδιες φορολογικές αρχές, καταθέσεις οδήγησαν σε ποινική καταδίκη του πρώην Υπουργού για ανακρίβεια κατά την δήλωση πόθεν έσχες και συγκεκριμένα του καταγνώσθηκε ποινή φυλάκισης τεσσάρων ετών εξαγοράσιμη και καταβολή χρηματικής ποινής ύψους 100.000 ευρώ (Μάνδρου, 2017α). Η περαιτέρω διερεύνηση του περιουσιακού προφίλ του πρώην Υπουργού κατέδειξε υπέρογκα χρηματικά

ποσά και διακίνηση αυτών μέσω τραπεζικών λογαριασμών καθώς και αγορά πληθώρα ακινήτων με καταβολή μεγάλων χρηματικών ποσών ως σχετικά αντίτιμα. Η έρευνα του ΣΔΟΕ κατέδειξε ότι μερικά από τα εμβάσματα που διακίνησε ο πρώην Υπουργός αφορούν χρηματικά ποσά που αποκτήθηκαν κατά την περίοδο 2001 – 2004 που ο Γιάννος Παπαντωνίου ήταν Υπουργός Εθνικής Άμυνας (Βουλή των Ελλήνων, 2017: 22). Για τη διερεύνηση ενδεχόμενης τέλεσης αδικημάτων κατά τη θητεία του ως Υπουργός Εθνικής Άμυνας η Βουλή των Ελλήνων το 2017 συγκρότησε προανακριτική επιτροπή, για συνολικά έξι περιπτώσεις εξοπλιστικών προγραμμάτων, μεταξύ των οποίων και η αναβάθμιση φρεγατών του πολεμικού ναυτικού που σύναψε επι των ημερών του ως Υπουργός Εθνικής Άμυνας.

Η προανακριτική επιτροπή στο πόρισμα της κατέληξε ότι ο Γιάννος Παπαντωνίου διέπραξε το αδίκημα της απιστίας προς την Υπηρεσία καθ' όν χρόνο αυτός ήταν Υπουργός Εθνικής Άμυνας καθώς και αδικήματα νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, πλην όμως για το αδίκημα της απιστίας αυτό είχε παραγραφεί λόγω της ειδικής αποσβεστικής προθεσμίας στο νόμο περί ευθύνης Υπουργών, ενώ για τα αδικήματα νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές ενέργειες αυτά τελέστηκαν μετά την Υπουργική του θητεία και ως εκ τούτου η επιτροπή δήλωσε αναρμοδιότητα της Βουλής για άσκηση ποινικής δίωξης και παρέπεμψε την υπόθεση στην τακτική δικαιοσύνη (Βουλή των Ελλήνων, 2017: 30-31). Η δικαστική διερεύνηση κατέδειξε ποινικές ευθύνες για ξέπλυμα μαύρου χρήματος και τον Οκτώβριο του έτους 2018 ο πρώην Υπουργός Εθνικής Άμυνας, Γιάννος Παπαντωνίου, μετά την απολογία του ενώπιον των Ανακριτών Διαφθοράς κρίθηκε προσωρινά κρατούμενος και οδηγήθηκε στη φυλακή με την κατηγορία της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές ενέργειες και δη ύψους 2,8 εκατομμυρίων ελβετικών φράγκων ως δωροδοκία για τη σύναψη σύμβασης το έτος 2003 εκσυγχρονισμού φρεγατών του πολεμικού ναυτικού με αντισυμβαλλόμενα μέρη τα Ελληνικά Ναυπηγεία, μια Γαλλική πολυεθνική εταιρεία και το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας (Μάνδρου, 2018). Ακολούθως, παρέμεινε έγκλειστος έως την 07 Απριλίου 2020 όπου και αποφυλακίστηκε κατόπιν αιτήσεώς του με την καταβολή εγγύησης ύψους 150.000 ευρώ (Μάνδρου, 2020). Τελικώς, την 15 Ιανουαρίου 2024, ξεκίνησε η ποινική του δίκη από το Τριμελές Εφετείο Κακουργημάτων όπου και τον έκρινε αθώο λόγω αμφιβολιών και τον απάλλαξε από κάθε κατηγορία, παρά την περί του αντιθέτου Εισαγγελική πρόταση για καταδίκη του για το αδίκημα της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες (Το Βήμα

Newsroom, 2020). Αναφορικά με την δικαστική απόφαση αντεισαγγελέας του Αρείου Πάγου ζήτησε την αναίρεσή της, ως ανεπαρκώς αιτιολογημένη και φέρουσα εσφαλμένη ερμηνεία κάποιων νομικών διατάξεων (Σπίγγου, 2025).

#### **4.7 Σκάνδαλο ΚΕ.ΕΛ.Π.ΝΟ**

Το σκάνδαλο του ΚΕ.ΕΛ.Π.ΝΟ αναφέρεται σε παράνομες προσλήψεις υπαλλήλων κατά παρέκκλιση της ορθής και νόμιμης διαδικασίας στο Κέντρο Ελέγχου και Πρόληψης Νοσημάτων (νυν ΕΟΔΥ) που ήταν ένα νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου που εποπτευόταν από το Υπουργείο Υγείας και αποτελούσε το επιχειρησιακό κέντρο σχεδιασμού και υλοποίησης δράσεων προστασίας της δημόσιας υγείας στη Χώρα με προληπτικό, λειτουργικό και παρεμβατικό χαρακτήρα. Η εν λόγω υπόθεση ήρθε στη δημοσιότητα από τον Αναπληρωτή Υπουργό Υγείας, επί κυβερνήσεως ΣΥΡΙΖΑ, Παύλο Πολάκη το 2016 όταν κατηγόρησε ευθέως από το βήμα της Βουλής των πρώην Υπουργό Υγείας, επί κυβερνήσεως Ν.Δ., Άδωνη Γεωργιάδη για 22 παράνομες προσλήψεις υπαλλήλων στο ΚΕ.ΕΛ.Π.ΝΟ κατά τη διάρκεια της θητείας του ως Υπουργός Υγείας κατά το χρονικό διάστημα 2013 - 2014 (Το Κουτί της Πανδώρας Newsroom, 2017). Οι καταγγελίες του Αναπληρωτή Υπουργού αναφέρονταν σε υπό διερεύνηση υπόθεση πολιτικής διαφθοράς και διασπάθισης δημόσιου χρήματος καθόσον οι επίμαχες προσλήψεις έγιναν σε γνώση και καθοδήγηση του τότε Υπουργού Υγείας, Άδωνη Γεωργιάδη (Βουλή των Ελλήνων, 2018: 400). Με αφορμή τις εν λόγω καταγγελίες, σχηματίστηκε ποινική δικογραφία από τον Εισαγγελέα Διαφθοράς, ενώ παράλληλα υποβλήθηκε στη Βουλή πορισματική έκθεση του Εισαγγελέα Διαφθοράς αναφορικά με τα εμπλεκόμενα πολιτικά πρόσωπα.

Στην πορισματική έκθεση του Εισαγγελέα Διαφθοράς γίνεται μνεία ότι προκύπτουν σαφείς ενδείξεις τέλεσης αδικημάτων από στελέχη του ΚΕ.ΕΛ.Π.ΝΟ σχετικά με τις υπό διερεύνηση προσλήψεις. Ειδικότερα προκύπτει η αυτουργία και άμεση συνέργεια στελεχών του ΚΕ.ΕΛ.Π.ΝΟ σε α) απιστία σχετική με την υπηρεσία από κοινού και κατ' εξακολούθηση από υπαιτίους που μεταχειρίστηκαν ιδιαίτερα τεχνάσματα και η ελάττωση της περιουσίας είναι ιδιαίτερα μεγάλης αξίας β) ψευδής βεβαίωση από κοινού και κατ' εξακολούθηση από υπαιτίους που είχαν σκοπό να προσπορίσουν σε άλλον αθέμιτο όφελος και να βλάψουν παράνομα άλλον με συνολικό όφελος και συνολική βλάβη που

υπερβαίνουν το ποσό των εκατό είκοσι χιλιάδων (120.000) ευρώ, στρεφόμενη κατά του δημοσίου και γ) υπεξαγωγής εγγράφου από υπάλληλο (Βουλή των Ελλήνων, 2018: 397-398). Αναφορικά με την εμπλοκή πολιτικών προσώπων, η Ελληνική Βουλή συγκρότησε εξεταστική επιτροπή για τη διερεύνηση της συγκεκριμένης υπόθεσης αλλά και άλλων υπό διερεύνηση περιπτώσεων σκανδάλων στο χώρο της υγείας κατά το χρονικό διάστημα 1997 - 2014 στο πλαίσιο της πολιτικής επιταγής για κάθαρση στον χώρο της Υγείας.

Η εξεταστική επιτροπή στο πόρισμα της κατέληξε ότι ο πρώην Υπουργός Υγείας της Ν.Δ. κατά τα έτη 2013 - 2014 επηρέασε, γνώριζε και καθοδήγησε ως πολιτικός προϊστάμενος το Δ.Σ του ΚΕ.ΕΛ.Π.ΝΟ και λοιπά στελέχη αυτού, ώστε με αδιαφανείς ως προς τη νομιμότητά τους ενέργειες να προσληφθούν 22 υπάλληλοι εκ των οποίων οι 18 διοικητικοί, οι 13 εκ των οποίων απασχολήθηκαν στο γραφείο του πρώην Υπουργού Υγείας (Βουλή των Ελλήνων, 2018: 338). Συγκεκριμένα, για τις επίμαχες προσλήψεις, αυτές έλαβαν χώρα κατά παρέκκλιση της νόμιμης διαδικασίας, χωρίς απόφαση του Δ.Σ., οι προσλαμβανόμενοι δεν παρείχαν τις υπηρεσίες τους στο ΚΕ.ΕΛ.Π.ΝΟ αλλά σε αλλότριες θέσεις, μεταξύ των οποίων, στο γραφείο του Υπουργού Υγείας και στο τηλεφωνικό Κέντρο του Υπουργού Υγείας, η δε μισθοδοσία αυτών γινόταν με χρήματα προερχόμενα από τις επιχορηγήσεις του ΚΕ.ΕΛ.Π.ΝΟ ήτοι από τον κρατικό προϋπολογισμό, ζημιώνοντας κατά αυτόν τον τρόπο το Ελληνικό Δημόσιο (Βουλή των Ελλήνων, 2018: 396-397). Περαιτέρω, από το πόρισμα της εξεταστικής επιτροπής διαφαίνονται ενδείξεις ότι ο πρώην Υπουργός Υγείας Άδωνης Γεωργιάδης, ως βασικός ωφελημένος από την πρόσληψη και απασχόληση των περισσότερων στο πολιτικό του γραφείο, παραδεχόμενος κατά την εξέταση του στα πλαίσια της εξεταστικής επιτροπής ότι απασχόλησε στο γραφείο του τους 13 από τους 18 διοικητικούς υπαλλήλους που προσλήφθηκαν επί της θητείας του, είναι ο ηθικός αυτουργός των μη σύννομων πράξεων και παραλείψεων των διοικητικών υπαλλήλων του ΚΕ.ΕΛ.Π.ΝΟ, για τις οποίες ήδη η Εισαγγελία Διαφθοράς είχε ασκήσει ποινική δίωξη σε βάρος τους (Βουλή των Ελλήνων, 2018: 404).

Οι όποιες ποινικές ευθύνες του πρώην Υπουργού κατά τη θητεία του το χρονικό διάστημα 2013 - 2014, λόγω της αποσβεστικής προθεσμίας στο νόμο περί ευθύνης Υπουργών είχαν ήδη παραγραφεί κατά το χρόνο διερεύνησης της υπόθεσης από τη Βουλή. Το πόρισμα της εξεταστικής επιτροπής παραδόθηκε στη Δικαιοσύνη και η υπόθεση κατέληξε στις δικαστικές αίθουσες με παραπομπή των εμπλεκόμενων στελεχών του ΚΕ.ΕΛ.Π.ΝΟ για το αδίκημα της κακουργηματικής απιστίας σχετική με την υπηρεσία (Τριάντης, 2022). Μετά

από πολλές αναβολές της δίκης, τον Σεπτέμβριο του 2024 το Τριμελές Εφετείο Κακουργημάτων αθώωσε ομόφωνα τους κατηγορούμενους παρά την περί του αντιθέτου πρόταση του Εισαγγελέα (Τριάντης, 2024). Η υπόθεση αυτή προκάλεσε πολιτικές αναταράξεις και πολλές κοινωνικές αντιδράσεις ενώ αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα της σύγκρουσης μεταξύ πολιτικών προσώπων και της Δικαιοσύνης.

#### **4.8 Υπόθεση NOVARTIS**

Η υπόθεση Novartis αναφέρεται στην αθέμιτη πρακτική προώθησης των φαρμάκων της προαναφερόμενης πολυεθνικής εταιρίας συμπεριλαμβανομένης και της καταβολής χρηματικών ανταλλαγμάτων, οικονομικών παροχών και δώρων προκειμένου αυτή επιτύχει τους οργανωσιακούς στόχους της σχετικά με την επικράτηση και διατήρηση δεσπόζουσας θέσης στο χώρο του φαρμάκου. Μέσα σε αυτή την πρακτική ήταν και ο χρηματισμός πολιτικών, κρατικών αξιωματούχων και ιατρών του εθνικού συστήματος υγείας στην Ελλάδα προς όφελος των επιχειρηματικών συμφερόντων της. Η πρακτική προώθησης φαρμάκων της προαναφερόμενης φαρμακοβιομηχανίας αποτέλεσε αρχικά αντικείμενο έρευνας από τις αρμόδιες ομοσπονδιακές αρχές των ΗΠΑ, ήδη από το έτος 2005. Η έρευνα κατέληξε σε συμβιβασμό της φαρμακοβιομηχανίας Novartis με τις αρχές των ΗΠΑ και την καταβολή εκ μέρους της αποζημίωσης 422 εκατομμυρίων ευρώ προς το αμερικανικό δημόσιο (Iefimerida.gr Newsroom, 2018). Αναφορικά με την υπόθεση Novartis στην Ελλάδα, αυτή αρχικά καταγγέλθηκε τον Αύγουστο του 2016 όταν τρεις Έλληνες πρώην αξιωματούχοι της εταιρίας Novartis Hellas κατήγγειλαν στις αρχές των Η.Π.Α. ότι η εταιρεία χρησιμοποιεί παρεκκλίνουσες και αθέμιτες μεθόδους για να αποκτήσει δεσπόζουσα θέση στην ελληνική αγορά φαρμάκων, καταθέτοντας παράλληλα έγγραφα που υποδείκνυαν χρηματισμό γιατρών του δημόσιου συστήματος υγείας και σε ιδιώτες γιατρούς (Κόλλια, 2017).

Οι τρεις καταγγέλλοντες τέθηκαν από την Ελληνική Δικαιοσύνη σε καθεστώς προστατευόμενου μάρτυρα και στις αρχικές καταθέσεις τους ενέπλεκαν πολιτικά πρόσωπα στη διακίνηση μαύρου χρήματος από την πολυεθνική εταιρία Novartis. Η ποινική δικογραφία που σχηματίστηκε, το 2018, με βάση τις καταθέσεις αυτές διαβιβάστηκε στην Ελληνική Βουλή για τη διερεύνηση ποινικών ευθυνών συνολικά δέκα πολιτικών προσώπων για τη χρονική περίοδο 2006 - 2015 και συγκεκριμένα για δύο πρώην πρωθυπουργούς και

οκτώ υπουργούς επί κυβερνήσεως Ν.Δ. και ΠΑΣΟΚ. Οι καταγγελλόμενες ποινικές πράξεις αφορούσαν τα αδικήματα της δωροληψίας, παθητικής δωροδοκίας και απιστίας περί την υπηρεσία, ενώ μέσα στη δικογραφία υπήρχαν υπουργικές αποφάσεις με τις οποίες είχε ευνοηθεί η εταιρία Novartis σε σχέση με ανταγωνίστριες εταιρίες καθώς επίσης και υπουργικές αποφάσεις που καθόριζαν συγκεκριμένες τιμές για συγκεκριμένα φάρμακα της Novartis προκαλώντας ζημία στο Ελληνικό Δημόσιο (Dikastiko Newsroom, 2019). Η κυβέρνηση του ΣΥΡΙΖΑ, έχοντας την πλειοψηφία στη Βουλή, συγκρότησε προανακριτική επιτροπή για την υπόθεση στο πόρισμα της οποίας κατέληξε ότι τα υπό διερεύνηση αδικήματα δεν εμπίπτουν στην αρμοδιότητα της Βουλής για άσκηση δίωξης και υπέβαλλε το πόρισμα της στην τακτική δικαιοσύνη και στον αρμόδιο εισαγγελέα Διαφθοράς για την περαιτέρω διερεύνηση των καταγγελλομένων (Βουλή των Ελλήνων, 2018α: 11).

Η δικαστική διερεύνηση της υπόθεσης προκάλεσε μεγάλες πολιτικές αναταράξεις και αντιπαραθέσεις μεταξύ της πολιτικής εξουσίας και της Δικαιοσύνης. Τα καταγγελλόμενα πρόσωπα θεωρούσαν την διερεύνηση της υπόθεσης μια προσπάθεια της κυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ να επιδοθεί σε πολιτικές διώξεις των πολιτικών της αντιπάλων και η κυβερνητική θέση έκανε λόγο για ένα από τα μεγαλύτερα σκάνδαλα στο χώρο του φαρμάκου και της υγείας γενικότερα (Documento Newsroom, 2018). Στην δικαστική έρευνα σημειώθηκαν αντιπαραθέσεις μεταξύ δικαστικών κύκλων που οδήγησαν σε παραιτήσεις των εισαγγελέων διαφθοράς που αρχικά είχαν ασχοληθεί με την υπόθεση και υποβολή μηνύσεων μεταξύ αυτών και των προϊσταμένων τους στο χώρο της Δικαιοσύνης (Μάνδρου, 2017β). Ο αναπληρωτής Υπουργός Δικαιοσύνης της κυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ κατά την περίοδο 2015 - 2019, Δημήτριος Παπαγγελόπουλος θεωρήθηκε ηθικός αυτουργός στην εμπλοκή πολιτικών προσώπων στην εν λόγω υπόθεση που έλαβε τα χαρακτηριστικά της σκευωρίας από την πλευρά των υπό έρευνα πολιτικών προσώπων, αλλά και παράγοντας παρέμβασης στο δικαστικό έργο των αρμόδιων εισαγγελέων διαφθοράς (Κόλλια, 2018). Αναφορικά με τα συνολικά δέκα εμπλεκόμενα πολιτικά πρόσωπα, δεν προέκυψαν στοιχεία χρηματισμού τους και ελλείπει αποδεικτικών στοιχείων οι σχετικές ποινικές σε βάρος τους υποθέσεις τέθηκαν στο αρχείο με απαλλακτικά βουλεύματα χωρίς να οδηγηθούν σε δίκη.

Μετά τις εθνικές εκλογές τον Ιούλιο του 2019 η κυβέρνηση της Ν.Δ. συγκρότησε προανακριτική επιτροπή για τη διερεύνηση ποινικών πράξεων του πρώην αναπληρωτή Υπουργού Δικαιοσύνης, Δημήτρη Παπαγγελόπουλου στην υπόθεση της Novartis καθώς και σύμφωνα με τα καταγγελλόμενα πίεζε τους εισαγγελείς διαφθοράς να εμπλέξουν,



εσκεμμένα, πολιτικά πρόσωπα στην υπόθεση παρεμβαίνοντας με αθέμιτο τρόπο στην άσκηση των καθηκόντων τους. Το πόρισμα της εν λόγω προανακριτικής επιτροπής κατέληξε σε ποινικές ευθύνες του πρώην αναπληρωτή Υπουργού και συγκεκριμένα για τα αδικήματα της ηθικής αυτουργίας σε κακουργηματική κατάχρηση εξουσίας, παράβαση καθήκοντος κατ' εξακολούθηση, απόπειρα εκβίασης, δωροληψία πολιτικού αξιωματούχου, δωροληψία υπαλλήλου και σε εγκληματική οργάνωση (Βουλή των Ελλήνων, 2020: 389-393). Τελικά, ο πρώην αναπληρωτής Υπουργός παραπέμφθηκε στο ειδικό δικαστήριο που μετά την ακροαματική διαδικασία τον Μάρτιο του 2023 τον καταδίκασε κατά πλειοψηφία για δύο περιπτώσεις παράβασης καθήκοντος πλημμεληματικού χαρακτήρα και αναγνωρίζοντας του ελαφρυντικά του επέβαλε χρηματική ποινή 10.000 ευρώ. Η μία εκ των δύο περιπτώσεων παράβασης καθήκοντος αφορούσε σε πιέσεις του, ως αναπληρωτής Υπουργός Δικαιοσύνης, προς την πρώην εισαγγελέα Διαφθοράς Ελένη Ράικου να εμπλέξει πολιτικά πρόσωπα στην υπόθεση Novartis χωρίς να υπάρχουν επιβαρυντικά στοιχεία (Μάνδρου, 2023). Για τα εμπλεκόμενα πρώην στελέχη της Novartis στην Ελλάδα αυτά απαλλάχθηκαν τον Μάιο του 2023 με βούλευμα του δικαστικού συμβουλίου τόσο από τις κατηγορίες δωροδοκίας πολιτικών προσώπων, καθόσον δεν προέκυψαν ικανά στοιχεία, όσο και για τις κατηγορίες δωροδοκίας μη πολιτικών προσώπων, ιατρών και άλλων, καθόσον το αδίκημα της δωροδοκίας είχε παραγραφεί μετά την μετατροπή του σχετικού άρθρου της δωροδοκίας του Π.Κ. τον Ιούνιο του 2019, επί κυβερνήσεως ΣΥΡΙΖΑ, από κακούργημα σε πλημμέλημα (Μουστάκα, 2023).

#### **4.9 Χρηματοδότηση πολιτικών κομμάτων - απιστία κατά των τραπεζών**

Η χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων αποτελούσε πάντοτε πεδίο πολιτικών αντεγκλήσεων και ανταγωνισμού ενώ συνάμα στην προσπάθεια εξυγίανσης της πολιτικής ζωής και εδραίωσης της διαφάνειας εξακολουθεί να αποτελεί το πιο ακανθώδες ζήτημα που έχει απασχολήσει διεθνείς οργανισμούς και εθνικές νομοθεσίες (OECD, 2016: 15). Στην Ελλάδα η χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων μέσω τραπεζικού δανεισμού είχε πολλάκις τεθεί υπό την κριτική έγκριτων νομικών κύκλων και του τύπου. Ιδίως όμως μέσα στην περίοδο της οικονομικής κρίσης και ενώ τα οικονομικά βάρη για τους Έλληνες πολίτες ήταν κατά γενική ομολογία δυσβάσταχτα, η δανειοδότηση των πολιτικών κομμάτων τέθηκε

υπό αυστηρή δημόσια κριτική με σαφείς υπόνοιες περί σκανδαλώδους δανειοδοτικής διαδικασίας παρά τα ελλειμματικά διαπιστωθέντα των ταμείων των κομμάτων (Αλιβιζάτος, 2011). Η παρεκκλίνουσα αυτή διαδικασία τραπεζικού δανεισμού αφορούσε πρωτίστως τα δύο μεγάλα πολιτικά κόμματα, Ν.Δ. και ΠΑΣΟΚ που μέχρι το έτος 2015 εναλλάσσονταν στην εξουσία. Η δανειοδότηση αυτών των δύο κομμάτων εξουσίας κατά τη χρονική περίοδο 2000 - 2011, από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα της χώρας γινόταν κάτω από αδιαφανείς διαδικασίες και κατά παρέκκλιση των τραπεζικών διαδικασιών και κανόνων διασφαλίζοντας υπέρογκα χρηματικά ποσά με εγγυήσεις την εκχώρηση μελλοντικών κρατικών επιχορηγήσεων προς τα τραπεζικά ιδρύματα από τα οποία ελάμβαναν τα δάνεια (Γασπαρινάτου, 2019: 160). Η δικαστική διερεύνηση της εν λόγω υπόθεσης ανατέθηκε στον αρμόδιο εισαγγελέα Οικονομικού εγκλήματος μετά από τη δημοσιοποίηση του πορίσματος της Τράπεζας της Ελλάδος το έτος 2012 σχετικά με τη δανειοδότηση των πολιτικών κομμάτων, σύμφωνα με το οποίο συνολικά έξι πιστωτικά ιδρύματα της χώρας δανειοδότησαν τα πολιτικά κόμματα με μοναδική διασφάλιση τις κρατικές επιχορηγήσεις μέχρι και το 2020 με την επισήμανση ότι τέσσερα πολιτικά κόμματα είχαν λάβει συνολικά δάνεια ύψους 272,5 εκατομμυρίων ευρώ κατά παρέκκλιση των τραπεζικών διαδικασιών (Βουλή των Ελλήνων, 2017α: 391).

Περαιτέρω, το πόρισμα του Οικονομικού εισαγγελέα το 2013 επιβεβαίωσε το πόρισμα της Τράπεζας της Ελλάδος και ανέδειξε τις παρατυπίες των ακολουθούμενων τραπεζικών διαδικασιών που οδήγησαν μεταξύ άλλων στην κατάρρευση της Αγροτικής Τράπεζας λόγω των επισφαλών δανειοδοτήσεων και στη συνεχή παράτυπη δανειοδότηση των κομμάτων παρά το γεγονός ότι αυτά ήταν αρκούντως ελλειμματικά (Βουλή των Ελλήνων, 2017α: 391-392). Παρά τη διαπιστωμένη απιστία σε βάρος των τραπεζικών καταστημάτων και μάλιστα σε κακουργηματικό βαθμό, η κυβέρνηση συνεργασίας Ν.Δ. και ΠΑΣΟΚ το έτος 2013 με τροπολογία της τελευταίας στιγμής εισήγαγε στη ψήφιση του Ν.4146/2013 (ΦΕΚ τ.Α΄ 90/18.04.2013) το άρθρο 78 απαλλάσσοντας κατουσίαν τα τραπεζικά στελέχη που συμμετείχαν στις δανειοδοτήσεις των κομμάτων από το αδίκημα της απιστίας. Με τη νομοθετική αυτή ρύθμιση αρχειοθετήθηκε το πόρισμα του εισαγγελέα Οικονομικού εγκλήματος ενώ παραχρήμα οι πράξεις των προσώπων που καταστρώνονταν στο σχετικό πόρισμα ως ποινικά ελεγκτές κατέστησαν ανέγκλητες, ως αποτέλεσμα της εισαγωγής επιεικέστερης νομοθεσίας, όπως ορίζει το άρθρο 2 του Π.Κ. (Βουλή των Ελλήνων, 2017α: 393). Ακολούθως, η νέα κυβέρνηση του ΣΥΡΙΖΑ, έχοντας την πλειοψηφία στη Βουλή μετά



τις εκλογές του Σεπτεμβρίου 2015, σύστησε το 2017 εξεταστική επιτροπή με αντικείμενο τη διερεύνηση της νομιμότητας της δανειοδότησης των πολιτικών κομμάτων και των ιδιοκτητριών εταιριών μέσω μαζικής ενημέρωσης από τα τραπεζικά ιδρύματα. Στο πόρισμα της η πλειοψηφία της εξεταστικής επιτροπής ανέδειξε την ιδιαίτερα ευνοϊκή μεταχείριση των δύο μέχρι τότε κομμάτων εξουσίας, Ν.Δ. και ΠΑΣΟΚ, από τα τραπεζικά ιδρύματα, τις υπόγειες διασυνδέσεις τραπεζών, Μ.Μ.Ε και πολιτικών κομμάτων (Αυγή Newsroom, 2017). Επίσης πιστοποιήθηκε η παντελής απουσία κανόνων στη δανειοδότηση των Μ.Μ.Ε και πολιτικών κομμάτων καθώς και στην αποτελεσματική εποπτεία αυτής καταδεικνύοντας τις σχέσεις διαπλοκής και αλληλεξάρτησης των πολιτικών κομμάτων με τους θεσμούς της οικονομικής παραγωγής, τα Μ.Μ.Ε. και τις τράπεζες (Βουλή των Ελλήνων, 2017α: 482).

Το πόρισμα της εξεταστικής επιτροπής δεν ανέδειξε ευθύνες πολιτικών προσώπων στις παράτυπες δανειοδοτήσεις των πολιτικών κομμάτων αλλά αυτό απεστάλη στην Εισαγγελία για την περαιτέρω διερεύνηση ποινικών ευθυνών τραπεζικών στελεχών και κομματικών προσώπων που διετέλεσαν ταμίες στα πολιτικά κόμματα της Ν.Δ. και ΠΑΣΟΚ, για το αδίκημα της απιστίας και της ηθικής αυτουργίας σε αυτό σε βάρος των τραπεζικών καταστημάτων (efsyn.gr, 2017). Παράλληλα έκρινε αντισυνταγματική τη διάταξη του άρθρου 78 του Ν.4146/2013 ως παρέχουσα ιδιότυπη ασυλία και αμνήστευση συγκεκριμένων δραστών (Βουλή των Ελλήνων, 2017α: 394). Τον Ιούνιο του 2019 η κυβέρνηση του ΣΥΡΙΖΑ τροποποίησε τον έως τότε ισχύοντα Ποινικό Κώδικα με τον Ν.4619/2019 (ΦΕΚ τ.Α' 95/11.06.2019) επιφέροντας πολλαπλές ουσιαστικές και καινοτόμες αλλαγές σε πλείστες διατάξεις και άρθρα αυτού (Βιδάλη, 2025: 24). Ανάμεσα σε αυτές τις αλλαγές ήταν και το έγκλημα της απιστίας του άρθρου 390 Π.Κ. καθώς και ο τρόπος άσκησης της δίωξής του κατά το άρθρο 405 Π.Κ (Κοσμάτος, 2020: 162). Συγκεκριμένα, στην αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος της απιστίας προστέθηκαν οι όροι της παράβασης των κανόνων επιμελούς διαχείρισης και της πρόκλησης εν γνώσει του δράστη βέβαιης ζημίας δυσχεραίνοντας με αυτόν τον τρόπο την ειδική αιτιολόγηση που απαιτείται σε αυτές τις περιπτώσεις δόλου. Συνακόλουθα, καίτοι στο σχέδιο νόμου του νέου Π.Κ. που είχε δοθεί σε διαβούλευση είχε προβλεφθεί η κατ' έγκληση δίωξη της απιστίας σε όλες τις μορφές της, λόγω σφοδρών αντιδράσεων που επακολούθησαν από δικαστικούς κύκλους και την επιστημονική κοινότητα περί ατιμωρησίας σε εκκρεμείς υποθέσεις τελικά

επιλέχθηκε η κατ' έγκληση δίωξη της απιστίας μόνο στις περιπτώσεις πλημμελημάτων (Κοσμάτος, 2025: 324).

Μετά τις εθνικές εκλογές της 7ης Ιουλίου 2019, όπου η κυβέρνηση της Ν.Δ. κέρδισε τις εκλογές, το Υπουργείο Δικαιοσύνης διεύρυνε την υπάρχουσα νομοπαρασκευαστική επιτροπή με νέα μέλη και κατόπιν τροποποιήσεων που εισηγήθηκε ψηφίστηκε ο Ν.4637/2019 (ΦΕΚ τ.Α' 180/18.11.2019) όπου ρητά αναφέρονταν στο τροποποιημένο πλέον άρθρο 405 Π.Κ ότι η κακουργηματική απιστία της παρ. 1 εδαφ. β του άρθρου 390 Π.Κ, εφόσον στρέφεται άμεσα κατά πιστωτικού ή χρηματοδοτικού ιδρύματος ή επιχειρήσεων του χρηματοπιστωτικού τομέα απαιτεί την προηγούμενη υποβολή έγκλησης εκ μέρους του παθόντα (Χουλιάρας, 2021: 195). Η θέσπιση κατ' εξαίρεση της κατ' έγκληση δίωξης της κακουργηματικής απιστίας στον χρηματοπιστωτικό τομέα, σε αντίθεση με την αντίστοιχη κακουργηματική απιστία στον υπόλοιπο ιδιωτικό τομέα που διώκεται αυτεπάγγελα προκάλεσε πολλά νομικά ερωτήματα καθόσον με αυτή δημιουργήθηκε ένα ακόμα εμπόδιο στην κίνηση της ποινικής δίωξης, ενώ παράλληλα προωθεί την εξάλειψη του αξιοποιίνου σε οποιοδήποτε στάδιο της διαδικασίας ιδίως για τις περιπτώσεις απιστίας που είχαν αυτεπαγγέλτως διωχθεί έως εκείνη τη στιγμή (Κοσμάτος, 2025: 327).

Λόγω των πολλών αντιδράσεων, δόθηκε τετράμηνη παράταση στην υποβολή της έγκλησης για τις υποθέσεις που ήδη ήταν αντικείμενο διερεύνησης από την Δικαιοσύνη, η οποία ανεστάλη λίγες μέρες πριν την εκπνοή της παράτασης την 13/03/2020 με πράξη νομοθετικού περιεχομένου στο πλαίσιο λήψης μέτρων για την αντιμετώπιση της πανδημίας του κορονοϊού που κυρώθηκε με το Ν.4682/2020 (ΦΕΚ τ.Α' 76/03.04.2020). Σειρά δικαστικών βουλευμάτων έκριναν αντισυνταγματική την πρόβλεψη της έγκλησης στην κακουργηματική μορφή της απιστίας, ως παράβαση της αρχής της ισότητας πλην όμως ο Άρειος Πάγος με την υπ' αριθμ. 158/2021 απόφασή του απέρριψε το λόγο αυτό με το σκεπτικό ότι ο δικαστής δεν μπορεί να ελέγχει τις σκέψεις ή τα ελατήρια που οδήγησαν τον νομοθέτη στην ψήφιση του νόμου ούτε να αμφισβητεί την ειλικρίνεια του νομοθέτη (Χουλιάρας, 2021: 196). Αυτή η απόφαση του Αρείου Πάγου που έκρινε την ρύθμιση της κατ' έγκληση κακουργηματικής απιστίας σε βάρος των τραπεζών ως σύμφωνη με το Σύνταγμα οδήγησε σε αρχειοθέτηση των εκκρεμών υποθέσεων σε βάρος των τραπεζικών υπαλλήλων που κατηγορούνταν για απιστία στις περιπτώσεις της δανειοδότησης των πολιτικών κομμάτων (Χουλιάρας, 2021: 92). Τελικά, με τη ψήφιση του Ν.5090/2024 (ΦΕΚ τ.Α' 30/24.02.2024), η κυβέρνηση της Ν.Δ., κατήγγειλε την πρόβλεψη της έγκλησης στην

κακουργηματική απιστία σε βάρος των τραπεζών τροποποιώντας το άρθρο 405 Π.Κ. με το άρθρο 60 του προαναφερόμενου Νόμου για λόγους ισονομίας (Βουλή των Ελλήνων, 2024: 128), χωρίς ωστόσο αυτό να επιτρέπει στους εισαγγελείς να διώξουν αυτεπάγγελτα τα τραπεζικά στελέχη για τις κακουργηματικές πράξεις απιστίας που τέλεσαν καθόσον λόγω της αρχής της αναδρομικής εφαρμογής του ευμενέστερου νόμου, που προβλέπεται στο ποινικό μας σύστημα, αυτό δεν επιτρέπεται (Κουκάκης, 2024). Περαιτέρω, με τη ψήφιση του Ν.5113/2024 (ΦΕΚ τ. Α' 96/21.06.2024) και ειδικότερα στο άρθρο 69 αυτού προστέθηκε μια ακόμα προϋπόθεση για τη συνέχιση της ποινικής διερεύνησης υποθέσεων που αφορούν σε κακουργηματική απιστία σε βάρος τραπεζικών ιδρυμάτων και συγκεκριμένα την ύπαρξη έκθεσης δύο επιθεωρητών της Τράπεζας της Ελλάδος που θα βεβαιώνουν την παραβίαση ή μη του κανονιστικού πλαισίου των τραπεζικών συναλλαγών καθώς και την ύπαρξη ή μη βέβαιης και οριστικής ζημίας που θα συνδέεται αιτιωδώς με την τυχόν παράβαση. Με αυτόν τον τρόπο προστίθεται ένας ακόμη σκόπελος στην εισαγγελική διερεύνηση τέτοιων υποθέσεων αφού κατουσίαν απαιτείται η συγκατάθεση του διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδας που είναι και ο ιεραρχικά προϊστάμενος των επιθεωρητών. Ευλόγως, η διάταξη αυτή προκάλεσε δυσμενή σχόλια και τροφοδότησε πολιτικές συζητήσεις για επαναθέσπιση του ακαταδίκτου στους τραπεζικούς υπαλλήλους (efsyn.gr, 2024).

#### **4.10 Σκάνδαλο υποκλοπών «Predatorgate»**

Το σκάνδαλο των υποκλοπών με την ονομασία «Predatorgate» αναφέρεται σε μαζικές παρακολουθήσεις τηλεφωνικών συνδιαλέξεων Ελλήνων δημοσιογράφων, πολιτικών, στρατιωτικών, επιχειρηματιών, δικαστικών και λοιπών κρατικών αξιωματούχων μέσα από το σύστημα νόμιμων επισυνδέσεων που κατέχει η Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών και το κατασκοπευτικό λογισμικό «Predator» από το έτος 2020 και μετά. Η εν λόγω υπόθεση ήρθε αρχικά στη δημοσιότητα ως αποτέλεσμα ερευνητικής δημοσιογραφίας όταν τον Αύγουστο του 2020 ένας Έλληνας δημοσιογράφος, ο Θανάσης Κουκάκης, αντιλήφθηκε ότι παρακολουθείται το κινητό του τηλέφωνο και ζήτησε από τις αρμόδιες αρχές να τον ενημερώσουν επίσημα για το αν υπήρχε παγίδευση του τηλεφώνου του. Η αρμόδια προς τούτο ανεξάρτητη Αρχή (Α.Δ.Α.Ε.) αιτήθηκε από την αρμόδια Εισαγγελέα της Ε.Υ.Π. να της γνωστοποιηθεί αν η ενημέρωση του εν λόγω δημοσιογράφου διακύβευε τους λόγους

για τους οποίους άρθηκε το απόρρητό του, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία (Λεοντόπουλος & Χονδρόγιαννος, 2022). Ωστόσο, όμως, μόλις λίγες μέρες αργότερα με τροπολογία που πέρασε η κυβέρνηση της Ν.Δ. στη Βουλή ψηφίστηκε ο Ν.4790/2021 (ΦΕΚ τ. Α' 48/31.03.2021) όπου στο άρθρο 87 αυτού επήλθε τροποποίηση του Ν.2225/1994 (ΦΕΚ τ. Α' 121/20.07.1994) και πλέον όταν η άρση απορρήτου αφορά λόγους εθνικής ασφάλειας δεν επιτρέπεται η ενημέρωση του θιγόμενου και μάλιστα με αναδρομική εφαρμογή από τη ψήφιση της τροπολογίας. Η Α.Δ.Α.Ε. δεν απάντησε στον δημοσιογράφο ότι παρακολουθούνταν, ωστόσο όμως, του γνωστοποίησε ότι τηρήθηκε η κείμενη νομοθεσία περί απορρήτου των τηλεπικοινωνιών (Σουλιώτης, 2022).

Ακολούθως, τον Μάρτιο του 2022 ο δημοσιογράφος Θανάσης Κουκάκης διαπίστωσε με τη συνδρομή ενός εξειδικευμένου εργαστηρίου στον Καναδά ότι το κινητό του τηλέφωνο είχε προσβληθεί από το παράνομο λογισμικό παρακολούθησης «Predator» κατά το χρονικό διάστημα από τον Ιούλιο έως και τον Σεπτέμβριο του 2021 και αφού είχε διακοπεί η παρακολούθησή του από το σύστημα επισυνδέσεων της Εθνικής Υπηρεσίας Πληροφοριών το 2020 μετά από τις καταγγελίες του ιδίου και την προσφυγή του στην Α.Δ.Α.Ε. (Τάκης, 2022). Το παράνομο λογισμικό παρακολούθησης «Predator» όπως προέκυψε το εμπορευόταν η ιδιωτική εταιρεία Intellexa συμφερόντων ενός πρώην στρατιωτικού των μυστικών υπηρεσιών του Ισραήλ, Ταλ Ντίλιαν, η οποία ιδρύθηκε στην Ελλάδα τον Μάρτιο 2020 και εγκατέστησε σε λειτουργία το σύστημα παρακολούθησεων «Predator». Η εταιρεία Intellexa έλαβε άδεια από το Υπουργείο Εξωτερικών για εξαγωγή του λογισμικού «Predator» προς ξένες χώρες (Mazzetti, Bergman, & Stevis-Gridneff, 2022) ενώ τον Φεβρουάριο του 2022 αιτήθηκε για λογαριασμό της εταιρίας Krikel την εξαγωγή του «Predator» στο Σουδάν (Λεοντόπουλος, Χονδρόγιαννος, & Κάσδαγλης, 2023). Η εταιρεία Krikel είναι συμφερόντων του επιχειρηματία Γιάννη Λαβράνου, που συνδέεται με στενή φιλία με τον γενικό γραμματέα του πρωθυπουργού Γρηγόρη Δημητριάδη, και έχει συνάψει απόρρητες συμβάσεις με την Ελληνική Αστυνομία (Τριανταφύλλου, 2024).

Η παράνομη χρήση του «Predator», πέρα από την περίπτωση του δημοσιογράφου Κουκάκη, συνεχίστηκε με την αποστολή πολλών μηνυμάτων παγίδευσης στα κινητά τηλέφωνα πολιτικών, επιχειρηματιών, δημοσιογράφων, δικαστικών και στρατιωτικών προκαλώντας την εισαγγελική παρέμβαση για τα αδικήματα της παραβίασης τηλεφωνικού απορρήτου (Σουλιώτης, 2022). Στόχος του παράνομου λογισμικού «Predator» υπήρξε μεταξύ άλλων και ο πρόεδρος του πολιτικού κόμματος ΠΑΣΟΚ, Νίκος Ανδρουλάκης,

γεγονός που το πληροφορήθηκε μετά από έρευνα που διεξήχθη από το ευρωπαϊκό κοινοβούλιο. Τον Ιούλιο του 2022 ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ κατέθεσε μηνυτήρια αναφορά στην Εισαγγελία του Αρείου Πάγου, ενώ η έρευνα της Α.Δ.Α.Ε. κατέδειξε ότι ο πρόεδρος του τρίτου πολιτικού κόμματος στην Ελλάδα βρισκόταν υπό παρακολούθηση της ΕΥΠ για λόγους εθνικής ασφάλειας. Αυτές οι αποκαλύψεις προκάλεσαν πολιτικές αναταραχές και αναφορές για ύπαρξη πολιτικού σκανδάλου με εμπλοκή στενών συνεργατών του Έλληνα Πρωθυπουργού. Οι παραιτήσεις του τότε διοικητή της Ε.Υ.Π. Παναγιώτη Κοντολέων και του γενικού γραμματέα του πρωθυπουργού Δημήτρη Γρηγοριάδη, υπεύθυνου για την ΕΥΠ και αμφότεροι προσωπικές επιλογές του πρωθυπουργού, πυροδότησαν την πολιτική ένταση στη χώρα (Σουλιώτης, 2022α). Τα πολιτικά κόμματα της αντιπολίτευσης χαρακτήρισαν την υπόθεση των παρακολουθήσεων μέγα σκάνδαλο και κατόπιν αιτήσεως τους τον Αύγουστο του 2022 συστάθηκε από την ελληνική βουλή εξεταστική επιτροπή για τη διερεύνηση της υπόθεσης, οι εργασίες της οποίας χαρακτηρίστηκαν απόρρητες για λόγους εθνικής ασφάλειας (Διαμαντής, 2022). Ωστόσο, στο πόρισμα της εξεταστικής επιτροπής η κυβερνητική πλειοψηφία δεν ανέδειξε ποινικές ευθύνες πολιτικών προσώπων (Μπουρδάρας, 2022).

Παράλληλα, στο ευρωπαϊκό κοινοβούλιο η εξεταστική επιτροπή PEGA κατόπιν έρευνας που διεξήγαγε για τις παρακολουθήσεις με τη χρήση παράνομων λογισμικών στην Ελλάδα κατέληξε σε πόρισμα της, τον Μάιο του 2023, ότι υπήρξαν σωρεία παραβιάσεων της ευρωπαϊκής νομοθεσίας, ενώ κατέγραψε με έμφαση ότι τα παράνομα κατασκοπευτικά λογισμικά σε συνδυασμό με τη νόμιμη παρακολούθηση από την ΕΥΠ μπορεί να χρησιμοποιούνται ως μέσο εξουσίας και ελέγχου της πολιτικής ηγεσίας της χώρας αναδεικνύοντας παράλληλα τη σχέση των εταιριών Intellexa και Krikel με κρατικούς αξιωματούχους στη χώρα μας (Τα Νέα Newsroom, 2023). Ακολούθως, δημοσιογραφικές αποκαλύψεις για σωρεία παρακολουθήσεων υπαλλήλων της ΕΥΠ, της ηγεσίας των ενόπλων δυνάμεων, εν ενεργεία υπουργών και μελών της κυβέρνησης, επιχειρηματικών και δημόσιων προσώπων, συνέθεσαν ένα τοξικό πολιτικό περιβάλλον με πολιτικές αντεγκλήσεις και έριδες μεταξύ των πολιτικών κομμάτων. Τελικά, η δικαστική διερεύνηση των καταγγελλομένων, που αρχικά το 2022 είχε ξεκινήσει από την Εισαγγελία Πρωτοδικών, ανατέθηκε σε αντεισαγγελέα του Αρείου Πάγου, ο οποίος σε πόρισμα του τον Ιούλιο του 2024 έθεσε στο αρχείο την υπόθεση των παρακολουθήσεων όσον αφορά την Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών και ανέδειξε τις πλημμεληματικές ευθύνες για τέσσερα

στελέχη των ιδιωτικών εταιριών που ενεπλάκησαν με το κακόβουλο λογισμικό (Μάνδρου, 2024).



## **Κεφάλαιο 5. Συγκριτική ανάλυση των υποθέσεων -**

### **Συμπεράσματα**

Η συγκριτική ανάλυση των ανωτέρω υποθέσεων θα ακολουθήσει το θεωρητικό μοντέλο της ποινικής επιλεκτικότητας, όπως αυτό έχει επιστημονικά καταγραφεί (Vegh Weis, 2018: 17-18), για να αναδειχθεί η ατιμωρησία των εγκλημάτων των ισχυρών σε όλα τα στάδια της εγκληματοποίησης και να εξαχθούν χρήσιμα και ασφαλή συμπεράσματα. Στο στάδιο της ποινικής νομοθέτησης ή όπως αλλιώς αναφέρεται ως πρωτογενή εγκληματοποίηση, οι παραπάνω υποθέσεις κατ' αρχήν δεν αντιμετωπίζονται από τον ποινικό νόμο ως αυτοτελή ποινικά αδικήματα επαγγελματικών, εταιρικών, κρατικών και κρατικο – εταιρικών εγκλημάτων αλλά διερευνάται η συμμετοχή φυσικών προσώπων σε επιμέρους αξιόποινες πράξεις που τυποποιούνται ως ποινικά εγκλήματα, παρόλο που υποθέσεις αυτές προσλαμβάνουν όλα εκείνα τα χαρακτηριστικά, όπως θα αναλυθούν παρακάτω, που συνθέτουν τα εγκλήματα των ισχυρών και αναπτύχθηκαν στα προηγούμενα κεφάλαια. Συγκεκριμένα, από την ενδελεχή επισκόπηση των υποθέσεων της SIEMENS, NOVARTIS, Χρηματοδότησης των πολιτικών κομμάτων και των Εξοπλιστικών προγραμμάτων προκύπτει αναντίρρηση ότι αυτές ανέκυψαν ως αποτέλεσμα της αλληλόδρασης του κράτους και κρατικών αξιωματούχων με το ιδιωτικό κεφάλαιο και τις επιχειρηματικές πρακτικές στο πλαίσιο της εξυπηρέτησης κοινών στόχων και επιδιώξεων και ως εκ τούτου προσλαμβάνουν το χαρακτήρα των κρατικών - εταιρικών εγκλημάτων (Michalowski & Kramer, 2007: 209). Σε όλες τις παραπάνω υποθέσεις αναδεικνύονται οι συνέργειες που αναπτύχθηκαν στην πορεία προς τη σύμπτωση στόχων και σκοπών των πολυεθνικών εταιριών, των ιδιωτικών εταιριών κατασκευής οπλικών συστημάτων και των τραπεζικών καταστημάτων με τους θεσμούς πολιτικής διακυβέρνησης. Η σύμπτωση αυτή όπως είναι θεωρητικά τεκμηριωμένο παράγει σύνθετα κρατικά - εταιρικά εγκλήματα που εμφανίζουν διαχρονικό χαρακτήρα (Γασπαρινάτου, 2019: 171).

Περαιτέρω, οι πολυεθνικές εταιρίες, οι ιδιωτικές εταιρίες κατασκευής οπλικών συστημάτων και οι τράπεζες ως φορείς οικονομικής παραγωγής και διανομής αγαθών είχαν διαμορφώσει στο εσωτερικό τους ένα οργανωσιακό περιβάλλον προς επίτευξη των στόχων τους που συνέτειναν στο να αποκτήσουν δεσπόζουσα θέση στις αγορές δραστηριοποίησής τους. Στην προσπάθεια επίτευξης αυτού του οργανωσιακού στόχου, με προφανή σκοπό το κέρδος, των παραπάνω ιδιωτικών φορέων προέκυψαν οργανωσιακά εγκλήματα στο πλαίσιο



δραστηριοποίησής τους ως απορρέοντα από την επιχειρηματική κουλτούρα λειτουργίας τους (Βιδάλη, 2017: 136). Το κράτος μέσω των πολιτικών και κρατικών αξιωματούχων του παρείχε τις απαραίτητες διευκολύνσεις ώστε να επιτύχουν οι προαναφερόμενοι ιδιωτικοί φορείς οικονομικής ισχύος τους σκοπούς τους ενώ συνεκτικός ιστός σε αυτήν την αλληλόδραση υπήρξε η υψηλή διαφθορά και η πολιτική διαφθορά που όπως τεκμηριώνεται στην εγκληματολογική θεωρία εμφανίζονται ως λανθάνουσες λειτουργίες του πολιτικού συστήματος (Merton, 1968: 131). Επιπλέον, κοινό χαρακτηριστικό που εμφανίζεται και στις τέσσερις προαναφερόμενες περιπτώσεις μελέτης που παρουσιάζουν πολλές ομοιότητες ως προς τον τρόπο ανάδυσής τους τυγχάνει η ροή μαύρου χρήματος με αδιαφανείς διαδικασίες και με τη χρήση και αξιοποίηση εταιρικών σχημάτων και εξωχώριων εταιριών για οικονομική ενίσχυση πολιτικών προσώπων, κρατικών αξιωματούχων και πολιτικών κομμάτων εξουσίας είτε με την ευθεία μορφή της δωροδοκίας είτε με την έμμεση μορφή μέσω δωρεάς ή και δανειοδότησης με απώτερο σκοπό τη δημιουργία ευνοϊκού πολιτικού κλίματος και διακριτής μεταχείρισης (Γασπαρινάτου, 2019: 163). Τέλος, η αποκλίνουσα επιχειρηματική δραστηριοποίηση των εταιριών αυτών στην Ελλάδα καθώς και οι πρακτικές των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων στην περίπτωση δανειοδότησης των πολιτικών κομμάτων εξουσίας όπως προέκυψε έλαβαν χώρα άλλοτε υπό την κατεύθυνση και παρότρυνση των εκάστοτε κυβερνήσεων, λαμβάνοντας το χαρακτήρα των κρατικών υποκινούμενων εγκλημάτων και άλλοτε με την ανοχή ή σιωπηρή συγκατάθεσή τους, λαμβάνοντας το χαρακτήρα των κρατικά διευκολυνόμενων κρατικό - εταιρικών εγκλημάτων (Βιδάλη, 2024: 79).

Στις περιπτώσεις των υποθέσεων της Μονής Βατοπεδίου, Λίστας Λαγκάρντ, Δήμου Θεσσαλονίκης, ΚΕΕΛΠΙΝΟ και του «Predatorgate» εντοπίζονται χαρακτηριστικά γνωρίσματα που συνθέτουν την έννοια των επαγγελματικών εγκλημάτων τα οποία διαπράττονται από πολιτικά και οικονομικά ισχυρά πρόσωπα σε συνδυασμό με την υψηλή διαφθορά και την κατάχρηση εξουσίας που επιδεικνύουν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους. Σε αυτές τις υποθέσεις, οι εμπλεκόμενοι δρώντες κατέχουν πολιτική εξουσία, κύρος, οικονομική επιφάνεια και υψηλή κοινωνική θέση που τους διαφοροποιεί από τα εγκλήματα των κατώτερων κοινωνικών τάξεων (Κουλούρης, 2019: 24). Ειδικότερα, στην υπόθεση της Μονής Βατοπεδίου, η ανταλλαγή των ακινήτων έλαβε χώρα μεταξύ της Κτηματικής Εταιρίας του Δημοσίου και εξωχώριων εταιριών στην Κύπρο, συμφερόντων της Μονής. Η αλληλεπίδραση του κράτους με εταιρικά σχήματα, ακολουθώντας τις νόρμες τις

επιχειρηματικότητας έχει καταδειχθεί από τη θεωρία της κριτικής εγκληματολογίας ότι παράγει παρεκκλίνουσες συμπεριφορές, οργανωσιακού χαρακτήρα (Βιδάλη, 2017: 136). Τα δομικά χαρακτηριστικά του φαινομένου αυτού εδράζονται στο καπιταλιστικό σύστημα της ελεύθερης αγοράς που καθορίζει και επισημαίνει τη συμβιωτική σχέση ιδιωτικών και πολυεθνικών εταιριών με τα κράτη (Michalowski & Kramer, 2007: 210). Από την ανάλυση της υπόθεσης της Λίστας Λαγκάρντ αναδεικνύεται η εκτεταμένη φοροδιαφυγή και φοροαπαλλαγή στην οποία καταφεύγουν ισχυροί οικονομικοί και πολιτικοί παράγοντες για να αποφύγουν τον έλεγχο των αρμόδιων φορολογικών αρχών χρησιμοποιώντας κάθε δυνατό μέσο που τους παρέχει η σύγχρονη επιχειρηματικότητα και οι κανόνες της ελεύθερης αγοράς. Η απόκρυψη των περιουσιακών στοιχείων και η αδυναμία εντοπισμού των πραγματικών κατόχων τραπεζικών λογαριασμών σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και off – shore εταιρίες, με ειδικά φορολογικά και τραπεζικά καθεστώτα, σε διάφορες χώρες του κόσμου αποτελούν αναμφίβολα πρακτικές που ακολουθούνται στην εγκληματικότητα των ισχυρών, δημιουργώντας παράλληλα ένα πεδίο οικονομικής αδιαφάνειας και σκιάδους οικονομίας που ευνοούν την πολιτική διαφθορά και την αδιαφανή διακίνηση χρημάτων (Γασπαρινάτου, 2019: 171).

Η κατάχρηση εξουσίας και η διαφθορά είναι χαρακτηριστικά γνωρίσματα στις υποθέσεις του Δήμου Θεσσαλονίκης και του ΚΕΕΛΠΝΟ που προκάλεσαν οικονομική ζημία και βέβαιη βλάβη είτε με την υπεξαίρεση υπέρογκων χρηματικών ποσών στην πρώτη περίπτωση, είτε με την πρόσληψη υπαλλήλων για ιδιοτελείς και πολιτικούς σκοπούς στη δεύτερη περίπτωση. Η πολιτική διαφθορά έχει επισημανθεί από τη θεωρία της κριτικής εγκληματολογικής σκέψης ως φαινόμενο συστημικό με οργανωσιακό χαρακτήρα και διαρκή δράση (Γασπαρινάτου, 2019: 172-173). Όταν η διαφθορά περιορίζεται σε ατομικό επίπεδο με την υπεξαίρεση, απάτη ή δωροδοκία εκ μέρους του ισχυρού δρώντα για καθαρά προσωπικούς λόγους τότε αυτή εντάσσεται στην κατηγορία του επαγγελματικού εγκλήματος, ενώ όταν αυτή αναδύεται ως εγκληματική παρέκκλιση μέσα σε ένα οργανωσιακό περιβάλλον που ταυτίζεται με τις επιδιώξεις μιας επιχείρησης ή ενός πολιτικού κόμματος στο πλαίσιο επίτευξης κομματικών σκοπιμοτήτων, κατάσταση ομηρίας ψηφοφόρων, εξυπηρέτησης συμφερόντων φίλα προσκείμενων σε κομματικές ιδεολογίες τότε αυτή προσλαμβάνει το χαρακτήρα του εταιρικού εγκλήματος (Σταμούλη & Γασπαρινάτου, 2024: 50). Η κατάχρηση εξουσίας από πολιτικά πρόσωπα ακολουθεί ως παρεπόμενη της πολιτικής διαφθοράς και εμπεριέχεται ως ουσιώδες συστατικό σε όλες τις

παρεκκλίνουσες συμπεριφορές με οικονομικά και πολιτικά κίνητρα. Συνακόλουθα, στην υπόθεση του «Predatogate» η κατάχρηση εξουσίας υψηλών πολιτικών προσώπων και κρατικών αξιωματούχων που ελέγχουν ευαίσθητες υπηρεσίες όπως είναι η Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών έρχεται να συναντήσει τη διαπλοκή και αλληλόδραση υπηρεσιών του κράτους με ιδιωτικές εταιρίες υψηλής τεχνολογίας στο πλαίσιο συνεργασίας και μεταξύ τους συμβασιακών σχέσεων. Η παραγόμενη βλάβη από αυτές τις συνέργειες είναι ανυπολόγιστη ιδίως σε παραβιάσεις θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων και αποτελούν γνωρίσματα των κρατικών - εταιρικών εγκλημάτων (Green & Ward, 2004: 7). Σε αυτές τις περιπτώσεις η προκαλούμενη κοινωνική απαξία και έλλειψη εμπιστοσύνης προς τους θεσμούς του κράτους Δικαίου και της εκτελεστικής εξουσίας είναι αναπόδραστα μεγάλες.

Επιπρόσθετα στα προρρηθέντα είναι σημαντικό να επισημανθεί ότι σε όλες τις παραπάνω περιπτώσεις μελέτης, η κοινωνική βλάβη σε συνδυασμό με την οικονομική ζημία που προκλήθηκαν δεν μπορούν να συγκριθούν με τις αντίστοιχες των εγκλημάτων που διαπράττονται από τα χαμηλά και μεσαία κοινωνικά στρώματα. Η κριτική εγκληματολογία φέρνοντας στο προσκήνιο της ανάλυσης και προσέγγισης τα εγκλήματα των ισχυρών, την προκαλούμενη κοινωνική βλάβη και την παραβίαση των δικαιωμάτων του ανθρώπου αναδεικνύει τη σπουδαιότητα ένταξης των εγκλημάτων αυτών στην τυποποίησή τους ως νομικά εγκλήματα εστιάζοντας στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους που όπως φάνηκε καταστρώνονται σε όλες τις παραπάνω υποθέσεις. Η κοινωνική βλάβη και οι παρεκκλίνουσες συμπεριφορές των πολιτικά και οικονομικά ισχυρών δρώντων δεν έχουν τη βάση τους σε ατομικές παθογένειες αλλά εδράζονται συστημικά και δομικά στο ίδιο το καπιταλιστικό σύστημα της οικονομίας (Βασιλαντωνοπούλου, 2014: 357). Παρόλα αυτά, στο στάδιο της πρωτογενούς εγκληματοποίησης, αυτά τα εγκλήματα εκφεύγουν των προβλέψεων του ποινικού νόμου, ως επαγγελματικά, εταιρικά, κρατικά ή κρατικό - εταιρικά εγκλήματα και αντιμετωπίζονται ως πρακτικές και παρεκκλίσεις που επισύρουν χαμηλές ποινικές ή διοικητικές κυρώσεις παρά τη βλαπτικότητά τους, ενώ παράλληλα η ποινική τους αντιμετώπιση περιορίζεται στα εμπλεκόμενα φυσικά πρόσωπα και τις επιμέρους ατομικές πράξεις ή παραλείψεις τους, επιβεβαιώνοντας τη θεωρία περί ατιμωρησίας της εγκληματικότητας των ισχυρών σε επίπεδο νομοθετικής πρόβλεψης (Αλοσκόφης, 2019: 89).

Περαιτέρω, στο επίπεδο της δευτερογενούς εγκληματοποίησης, επισημαίνεται ότι οι παραπάνω υποθέσεις που συντάραξαν την κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της

χώρας, ανακαλύφθηκαν και ήρθαν στην επιφάνεια ώστε να αποτελέσουν αντικείμενο διερεύνησης της ποινικής δικαιοσύνης σχεδόν στο σύνολό τους κατόπιν ερευνητικής δημοσιογραφίας. Καμία υπόθεση από τις παραπάνω δεν προέκυψε μετά από έρευνα ή αυτεπάγγελτη προανάκριση της αστυνομίας τεκμηριώνοντας τη θεωρητική προσέγγιση ότι τα εγκλήματα των ισχυρών εκφεύγουν από το διερευνητικό φακό της αστυνομίας η οποία όπως έχει καταγραφεί στρέφει το ενδιαφέρον της στη δίωξη και έρευνα περισσότερο της εμφανούς εγκληματικότητας (Δασκαλάκης, 1985: 111). Ως εκ τούτου, η θεωρητική ανάλυση της εγκληματικότητας των ισχυρών, ως εγκληματικότητα που διακρίνεται από την αθεατότητα και τη δυσχέρεια στην αποκάλυψή της επιβεβαιώνεται πλήρως και στις υπό εξέταση μελέτες περίπτωσης. Στη φάση της ποινικής παρέμβασης από τους αρμόδιους για την άσκηση της ποινικής δίωξης εισαγγελικούς και δικαστικούς λειτουργούς προκύπτει η διακριτή μεταχείριση των πολιτικών προσώπων σε σχέση με τα μη πολιτικά πρόσωπα κατ' εφαρμογή της νομοθετικής πρόβλεψης περί ευθύνης των υπουργών που αποτυπώνεται στο σχετικό Ν.3126/2003 (ΦΕΚ τ. Α' 66/19.03.2003) και τη συνταγματική πρόβλεψη του άρθρου 86 του Συντάγματος. Η διερεύνηση των ποινικών ευθυνών των εμπλεκόμενων πολιτικών προσώπων, στις υπό ανάλυση περιπτώσεις μελέτης, πλην αυτής του Δήμου Θεσσαλονίκης πέρασε μέσα από την κοινοβουλευτική διαδικασία με τη διενέργεια κατά περίπτωση εξεταστικών και προανακριτικών κοινοβουλευτικών επιτροπών. Αυτή η ιδιότυπη ποινική μεταχείριση που εφαρμόστηκε στις περιπτώσεις ανάλυσής μας έχει κατακριθεί ως μορφή ατιμωρησίας καθόσον οι πλειοψηφίες στη Βουλή δεν επιτρέπουν συχνά την παραπομπή ενός πολιτικού προσώπου για ποινικές ευθύνες, ιδίως εάν αυτό το πρόσωπο ανήκει στην κυβερνητική πολιτική παράταξη (Μαντζούφας, 2011: 6). Παράλληλα η διακριτή αυτή μεταχείριση έχει εκληφθεί και ως έκφραση αποδοκιμασίας των πολιτικών έναντι των δικαστικών λειτουργών (Βλαχόπουλος, 2013: 8).

Συγκεκριμένα, στην υπόθεση της Μονής Βατοπεδίου ενώ η εξεταστική επιτροπή του 2008, επί κυβερνήσεως Ν.Δ., δεν ανέδειξε ποινικές ευθύνες των εμπλεκόμενων στην υπόθεση αρμόδιων υπουργών που ανήκαν στην τότε κυβερνητική παράταξη, εντούτοις, μετά τις εθνικές εκλογές που μεσολάβησαν τον Οκτώβριο του 2009 και την αλλαγή σκυτάλης στην κυβερνητική εξουσία, η εξεταστική επιτροπή του 2010, επί κυβερνήσεως ΠΑΣΟΚ, ανέδειξε ποινικές ευθύνες των πρώην Υπουργών της Ν.Δ. και οδήγησε σε σύσταση προανακριτικής επιτροπής και παραπομπή των κατηγορούμενων πολιτικών προσώπων στο αρμόδιο Δικαστικό Συμβούλιο. Ωστόσο, το Δικαστικό Συμβούλιο κατέληξε

στην αθώωση των τριών πρώην υπουργών λόγω παραγραφής των αδικημάτων τους ένεκα της παρέλευσης της ειδικής αποσβεστικής προθεσμίας που προέβλεπε το άρθρο 86 του Συντάγματος μέχρι και το 2019 που τελικά απαλείφθηκε. Τα μη πολιτικά πρόσωπα που ενεπλάκησαν στην υπόθεση κρίθηκαν αθώα, σχεδόν δέκα χρόνια μετά την αποκάλυψη της υπόθεσης. Στην υπόθεση SIEMENS, ένα από τα μεγαλύτερα σκάνδαλα στην Ελλάδα της μεταπολίτευσης, η εξεταστική επιτροπή του 2010 με πλειοψηφία στη Βουλή της κυβερνητικής παράταξης του ΠΑΣΟΚ, ενώ ανέδειξε ποινικές ευθύνες πολιτικών προσώπων που είχαν διατελέσει Υπουργοί επί κυβερνήσεων Ν.Δ. και ΠΑΣΟΚ, εντούτοις δεν ψηφίστηκε από την πλειοψηφία η πρόταση για σύσταση προανακριτικής επιτροπής επιβεβαιώνοντας πλήρως την εύλογη δυσπιστία περί ύπαρξης ατιμωρησίας στο θεσμό της ποινικής ευθύνης Υπουργών όσο και αδυναμία απόδοσης ευθυνών και πολιτική απροθυμία που οδηγεί στην ατιμωρησία (Μαντζούφας, 2011: 4).

Ακολούθως, η υπόθεση της NOVARTIS που ομοιάζει σε πολλά σημεία με την υπόθεση της SIEMENS καθόσον και οι δύο αυτές περιπτώσεις αποτελούν κρατικά - εταιρικά εγκλήματα που προέκυψαν από την αλληλόδραση του κράτους με το ιδιωτικό κεφάλαιο και την ασκούμενη επιχειρηματικότητα των πολυεθνικών εταιριών είχε την ίδια κατάληξη ως προς τη διερεύνηση των ποινικών ευθυνών πολιτικών προσώπων. Η προανακριτική επιτροπή του 2018, επί κυβερνήσεως ΣΥΡΙΖΑ, ανέδειξε ποινικές ευθύνες πολιτικών προσώπων ωστόσο κατέδειξε την αναρμοδιότητα της Βουλής για την άσκηση της ποινικής δίωξης και παρέπεμψε την υπόθεση στην τακτική δικαιοσύνη. Όλα τα εμπλεκόμενα πολιτικά πρόσωπα απαλλάχθηκαν από τις ποινικές ευθύνες, ελλείψει αποδεικτικών στοιχείων και με απαλλακτικά βουλεύματα τέθηκαν στο αρχείο οι υποθέσεις τους επισημαίνοντας την ατιμωρησία τους και σε αυτήν την υπόθεση. Ομοίως, σε απαλλαγή των πολιτικών προσώπων από ποινικές ευθύνες για την επί χρόνια παράτυπη χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων εξουσίας από τα τραπεζικά ιδρύματα της χώρας, κατά παρέκκλιση των ορθών τραπεζικών διαδικασιών κατέληξε και η εξεταστική επιτροπή του 2017, επί κυβερνήσεως ΣΥΡΙΖΑ για το σκάνδαλο της χρηματοδότησης των πολιτικών κομμάτων και για την απιστία σε βάρος των τραπεζών. Σε αυτή την υπόθεση πρέπει να επισημανθεί η νομοθετική πρόβλεψη των κυβερνήσεων κατά τη διάρκεια της διερεύνησής της που καταδεικνύει με γλαφυρότητα τη διαπλοκή μεταξύ των πολιτικών και οικονομικών παραγόντων που επηρεάζει και καθορίζει την ποινική νομοθέτηση (Κοσμάτος & Λαμπάκης, 2019: 191). Η ψήφιση του Ν.4146/2013 (ΦΕΚ τ. Α' 90/18.04.2013) από την

κυβέρνηση συνεργασίας Ν.Δ. και ΠΑΣΟΚ, αμέσως μετά το πόρισμα του Οικονομικού εισαγγελέα το 2023 που επιβεβαίωνε τις τραπεζικές παρεκκλίσεις κατά τη δανειοδότηση των πολιτικών κομμάτων μόνο τυχαία δεν μπορεί να εκληφθεί. Η δια αυτού του νόμου ασυλία στα τραπεζικά στελέχη για ήδη τελειωμένες ενέργειές τους, που πρωτίστως ευνοούσαν τα πολιτικά κόμματα που ήταν τότε στην κυβερνητική εξουσία καταδεικνύει περίτρανα τη χειραγώγηση των νομοθετικών διατάξεων (Λαμπάκης, 2024: 125) ως αποτέλεσμα της αλληλόδρασης της πολιτικής εξουσίας με τους θεσμούς της οικονομικής παραγωγής και την εγκληματοποίηση ως αποτέλεσμα κοινωνικής σύγκρουσης σε επίπεδο πολιτικής εξουσίας (Δασκαλάκης, 1985: 41).

Περαιτέρω, απορίας άξιο αποτελεί το γεγονός ότι στη συνέχιση της υπόθεσης αυτής και ενώ είχε κριθεί αντισυνταγματική η νομοθετική ρύθμιση του 2013 της συγκυβέρνησης της Ν.Δ. και ΠΑΣΟΚ, η κυβέρνηση του ΣΥΡΙΖΑ που είχε προκαλέσει και τη σύσταση εξεταστικής επιτροπής στη Βουλή το 2017 για τη διερεύνηση της δανειοδότησης των πολιτικών κομμάτων στη ψήφιση του νέου Π.Κ. με το Ν.4619/2019 (ΦΕΚ τ. Α΄ 95/11.06.2019) θεσμοθέτησε στην αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος της απιστίας την εν γνώσει του δράστη πρόκληση βέβαιης ζημίας που συνθέτει την έννοια του άμεσου δόλου και απαιτεί για την διαπίστωσή του ειδική αιτιολόγηση, ενώ παράλληλα μετά την κατακραυγή για ατιμωρησία στο αρχικό σχέδιο νόμου που προέβλεπε την κατ' έγκληση δίωξη της απιστίας τόσο για τα πλημμελήματα όσο και τα κακουργήματα εντέλει ψηφίστηκε η κατ' έγκληση δίωξη της πλημμεληματικής απιστίας (Κοσμάτος, 2025: 324). Αμέσως μετά τις εθνικές εκλογές της 07/07/2019 και την αλλαγή της διακυβέρνησης της χώρας, η νέα κυβέρνηση της Ν.Δ., προς τροποποίηση των σχετικών διατάξεων, ψήφισε τον Ν.4637/2019 (ΦΕΚ τ.Α΄ 180/18.11.2019) όπου ρητά αναφέρονταν στο τροποποιημένο πλέον άρθρο 405 Π.Κ., με χαρακτηριστική επιλεκτικότητα, ότι για την ποινική δίωξη της κακουργηματικής απιστίας που στρέφεται άμεσα κατά πιστωτικού ή χρηματοδοτικού ιδρύματος ή επιχειρήσεων του χρηματοπιστωτικού τομέα απαιτείται έγκληση (Χουλιάρης, 2021: 195).

Ως εκ τούτου, με τη νομοθετική αυτή πρόβλεψη οδηγήθηκαν στην ατιμωρησία όλα τα τραπεζικά στελέχη που είχαν συμμετάσχει στη δανειοδότηση των πολιτικών κομμάτων εξουσίας κατατείνοντας στην ατιμωρησία και για αυτή την υπόθεση. Η επιλεκτική, κατά τα ανωτέρω, νομοθετική ρύθμιση της κυβέρνησης της Ν.Δ., με τον Ν.4637/2019 (ΦΕΚ τ.Α΄ 180/18.11.2019) για την απιστία σε βάρος των τραπεζικών ιδρυμάτων δημιουργεί



αναμφίβολα μια σειρά ζητημάτων σχετικά με την ποιότητα αλλά και την σκοπιμότητα της νομοθέτησης, ιδίως αν ληφθεί υπόψη ότι η παράτυπη δανειοδότηση των μεγάλων πολιτικών κομμάτων αφορούσε πρωτίστως στη Ν.Δ. και στο ΠΑΣΟΚ. Η επιλεκτικότητα της νομοθέτησης και η χρήση του εξαιρετικού δικαίου των πράξεων νομοθετικού περιεχομένου για την αναστολή των προθεσμιών υποβολής έγκλησης επιτρέπουν συμπεράσματα περί στοχευμένης νομοθετικής αμνηστίας των οικονομικά ισχυρών τραπεζικών ιδρυμάτων (Κοσμάτος, 2025: 332).

Η διερεύνηση του σκανδάλου στο ΚΕ.ΕΛ.Π.ΝΟ οδήγησε σε εξεταστική επιτροπή το 2018, επί κυβερνήσεως ΣΥΡΙΖΑ, όπου κατέληξε σε ποινικές ευθύνες του πρώην Υπουργού της Ν.Δ., πλην όμως ανέδειξε την παραγραφή αυτών λόγω της ειδικής αποσβεστικής προθεσμίας που ίσχυε για την άσκηση δίωξης σε βάρος πολιτικών προσώπων από τη Βουλή, επιβεβαιώνοντας με τρόπο emphaticό ότι αυτή η ειδική προθεσμία κατέτεινε σε απροκάλυπτη μορφή εκδήλωσης της ατιμωρησίας των πολιτικών προσώπων. Στη μη ανάδειξη ποινικών ευθυνών πολιτικών προσώπων οδήγησε και η εξεταστική επιτροπή για το σκάνδαλο του «Predatorgate» όπου αποδεδειγμένα πλήθος δημοσιογράφων, πολιτικών, μελών της κυβέρνησης, δικαστικών και λοιπών αξιωματούχων είχαν τεθεί σε παράνομη παρακολούθηση από το παράνομο λογισμικό παρακολουθήσεων με την επωνυμία Predator.

Στη φάση της διαδικασίας στο ακροατήριο και στην κατάγνωση ευθυνών και την επιμέτρηση ποινών επισημαίνεται στις περιπτώσεις μελέτης η διακριτή ποινική μεταχείριση των πολιτικά και οικονομικά ισχυρών σε αντίθεση με τους κατηγορούμενους που προέρχονται από τα χαμηλότερα κοινωνικοοικονομικά στρώματα με εμφανή τη διαφοροποίηση τόσο στην κατάγνωση ποινών, όσο και την εκτέλεσή τους (Δασκαλάκης, 1985: 132). Όπως ήδη αναφέρθηκε στην περίπτωση της Μονής Βατοπεδίου, με απόφαση του Τριμελούς Εφετείου Κακουργημάτων κρίθηκαν άπαντες οι κατηγορούμενοι αθώοι. Στην υπόθεση της SIEMENS, ενώ τον Νοέμβριο του 2019 αρχικά καταδικάστηκαν 22 άτομα για νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές ενέργειες, σε δεύτερο βαθμό τον Σεπτέμβριο του 2022, το Πενταμελές Εφετείο Κακουργημάτων, αθώωσε τους 20 από τους 22 κατηγορούμενους που είχαν εμπλακεί στα μαύρα ταμεία της πολυεθνικής εταιρίας SIEMENS. Η ποινική μεταχείριση των δύο πολιτικών προσώπων που παραδέχτηκαν την παραλαβή χρημάτων από την πολυεθνική εταιρία SIEMENS είναι ενδεικτική της ποινικής επιλεκτικότητας των δραστών που προέρχονται από τα ανώτερα κοινωνικά στρώματα. Η κατάγνωση στον πρώην υπουργό Μεταφορών Αναστάσιο Μαντέλη της ποινής φυλάκισης



πέντε ετών η οποία ήταν και εξαγοράσιμη γλιτώνοντας τη φυλάκιση (Μουστάκα, 2018) αλλά και του πρώην βουλευτή Θεόδωρου Τσουκάτου που κρίθηκε αθώος λόγω παραγραφής του αδικήματός του (Documento Newsroom, 2019) επιβεβαιώνουν την θεωρία της κριτικής εγκληματολογίας περί της ποινικής επιλεκτικότητας (Vegh Weis, 2018: 17-18).

Στην υπόθεση της Λίστας Λαγκάρντ, η ποινική αξιολόγηση του πρώην Υπουργού Οικονομίας Γεώργιου Παπακωνσταντίνου στην αλλοίωση της αρχικής λίστας με την αφαίρεση από αυτήν ονομάτων συγγενικών του προσώπων που κατείχαν τραπεζικούς λογαριασμούς στο εξωτερικό περιορίστηκε στην κατάγνωση ποινής ενός έτους φυλάκισης με αναστολή. Ο πρώην Δήμαρχος Θεσσαλονίκης για την υπόθεση υπεξαίρεσης πολλών εκατομμυρίων ευρώ από τα ταμεία του Δήμου Θεσσαλονίκης, αρχικά καταδικάστηκε σε ισόβια κάθειρξη και οδηγήθηκε στη φυλακή, ωστόσο όμως, σε δεύτερο βαθμό καταδικάστηκε σε ποινή καθειρξεως 12 ετών. Μετά από την παρέλευση δυόμιση ετών στη φυλακή ο πρώην Δήμαρχος αποφυλακίστηκε κατόπιν αιτήσεώς του εκμεταλλευόμενος τις ευεργετικές νομοθετικές διατάξεις για την αποσυμφόρηση των σωφρονιστικών καταστημάτων (Iefirerida.gr Newsroom, 2015). Για τις υποθέσεις των εξοπλιστικών προγραμμάτων, ο πρώην Υπουργός Εθνικής Άμυνας, Άκης Τσοχατζόπουλος, αρχικά καταδικάστηκε σε ποινή καθειρξεως 20 ετών, σε δεύτερο βαθμό σε ποινή καθειρξεως 19 ετών, χωρίς μάλιστα την αναγνώριση κανενός ελαφρυντικού ενώ τελικά αφού παρέμεινε έγκλειστος σε σωφρονιστικό κατάστημα για διάστημα πέντε ετών αποφυλακίστηκε τον Ιούλιο του 2018 επικαλούμενος λόγους υγείας. Αντίθετα, ο πρώην Υπουργός Εθνικής Άμυνας, Γιάννος Παπαντωνίου, καίτοι συνελήφθη κατόπιν εντάλματος σύλληψης τον Οκτώβριο του 2018, ακολούθως, αποφυλακίστηκε τον Απρίλιο του 2020 με την καταβολή εγγύησης, ενώ κατά την ακροαματική διαδικασία αυτός αθωώθηκε λόγω αμφιβολιών, παραμένοντας στη φυλακή για διάστημα δύο ετών (Το Βήμα Newsroom, 2020).

Οι κατηγορούμενοι στην υπόθεση του ΚΕ.ΕΛ.Π.ΝΟ, για τις παράτυπες προσλήψεις υπαλλήλων που απασχολήθηκαν σε αλλότριο έργο, τελικώς, κρίθηκαν αθώοι από το Τριμελές Εφετείο Κακουργημάτων τον Σεπτέμβριο του 2024. Για την υπόθεση NOVARTIS, τα μη πολιτικά πρόσωπα, τον Μάιο του 2023, απαλλάχθηκαν τόσο για τις κατηγορίες δωροδοκίας σε πολιτικά πρόσωπα, όσο και για τις κατηγορίες δωροδοκίας σε μη πολιτικά πρόσωπα λόγω παραγραφής των αδικημάτων. Για την υπόθεση NOVARTIS, ο πρώην Υπουργός Δικαιοσύνης Δημήτρης Παπαγγελόπουλος, καταδικάστηκε από το

ειδικό δικαστήριο, τον Μάρτιο του 2023, για δύο περιπτώσεις παράβασης καθήκοντος και του επιβλήθηκε τελικώς χρηματική ποινή. Στην περίπτωση του σκανδάλου για τη δανειοδότηση των πολιτικών κομμάτων, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, οι εκκρεμείς υποθέσεις τραπεζικών στελεχών τέθηκαν στο αρχείο μετά την επιλεκτική νομοθέτηση της έγκλησης και της διαπιστούμενης χειραγώγησης των νομοθετικών διατάξεων. Τέλος, για το σκάνδαλο του «Predatorgate», η εν λόγω υπόθεση δεν ανέδειξε ποινικές ευθύνες κρατικών αξιωματούχων της Εθνικής Υπηρεσίας Πληροφοριών καθόσον η υπόθεση αρχαιοθετήθηκε με απόφαση – πόρισμα του Αρείου Πάγου ενώ για τέσσερα στελέχη των εμπλεκόμενων ιδιωτικών εταιριών αναδείχθηκαν πλημμεληματικού χαρακτήρα παραβάσεις που θα τεθούν υπό την δικαστική κρίση σε μελλοντικό χρόνο (Κισκήρα - Μπαρτζώκα, 2025).

Συμπερασματικά, από την συγκριτική ανάλυση των μελετών περίπτωσης που αναπτύχθηκαν διεξοδικά στην παρούσα εργασία τεκμηριώθηκαν ερευνητικά όλες οι θεωρητικές αναλύσεις της κριτικής εγκληματολογικής σκέψης σχετικά με την εγκληματικότητα των ισχυρών και τη συνεφέλκους ατιμωρησία τους. Ασφαλή συμπεράσματα μπορούν να εξαχθούν και από τη μελέτη του σχετικού πίνακα excel του Παραρτήματος της παρούσας εργασίας όπου αποτυπώνονται συγκεντρωτικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα των υπό ανάλυση περιπτώσεων. Αναδείχθηκαν μέσα από τις υποθέσεις αυτές τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους που τις κατατάσσουν στις εκφάνσεις των εγκλημάτων των ισχυρών, όπως είναι αυτές των επαγγελματιών, εταιρικών και κρατικών - εταιρικών εγκλημάτων ενώ αποδείχτηκε περίτρανα η σπουδαιότητα της θεωρητικής προσέγγισης αυτής της εγκληματικής δραστηριότητας που προκαλεί ιδιαίτερα μεγάλη κοινωνική βλάβη και που επισημαίνει την παραβίαση θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων (Βασιλαντωνοπούλου, 2014: 354). Μέσα από τη διερευνητική προσέγγιση των υποθέσεων αυτών έγινε φανερό ότι η ατιμωρησία εκδηλώθηκε σε κάθε φάση της ποινικής εγκληματοποίησης. Τόσο στο επίπεδο της πρωτογενούς εγκληματοποίησης, όσο και στο στάδιο της δευτερογενούς εγκληματοποίησης αναδύθηκε η επιλεκτική και διακριτή αντιμετώπιση των δραστών των εγκλημάτων των ισχυρών λόγω της κοινωνικής, οικονομικής και πολιτικής θέσης ισχύος που κατείχαν, επιβεβαιώνοντας με αυτόν τον τρόπο την κριτική εγκληματολογική θεωρία που κάνει λόγο για την εγγενώς μεροληπτική ποινική αντιμετώπιση των δραστών αυτής της εγκληματικότητας λόγω δυνατότητας που έχουν να επηρεάζουν την ποινική νομοθέτηση υπέρ των συμφερόντων τους (Αλοσκόφης, 2021). Σε όλες τις υποθέσεις αυτές επισημαίνεται το φάσμα των ανισοτήτων, των διακρίσεων και της

επιλεκτικής λειτουργίας του ποινικοκατασταλτικού συστήματος αλλά και της εκτελεστικής και νομοθετικής εξουσίας που με την χειραγωγήση νομοθετικών διατάξεων προσέφεραν ένα πεδίο ευνοϊκότερης ποινικής αντιμετώπισης στην εγκληματικότητα των ισχυρών που προσομοιάζει σε βαθμό με αυτό της ατιμωρησίας τόσο στη φάση της δίωξης των εγκλημάτων αυτών, όσο και στη ποινική αντιμετώπιση και σωφρονιστική μεταχείριση των δραστών αυτών (Vegh Weis, 2018: xv-xvi).

Καταληκτικά, οι υποθέσεις αυτές, που συγκλόνισαν την πολιτική, κοινωνική και οικονομική ζωή της χώρας μέσα στην περίοδο της οικονομικής ύφεσης αλλά και μετά από αυτήν, έθεσαν σε μεγάλη διακινδύνευση τους θεσμούς της Δικαιοσύνης, δοκίμασαν την ειλικρίνεια και καλή πίστη της εκτελεστικής και νομοθετικής εξουσίας και αποτέλεσαν αφορμή για την μεγέθυνση της δικαιολογημένης κοινωνικής αγανάκτησης και απογοήτευσης προς τους θεσμούς της Ελληνικής Δημοκρατίας και την ηθική απονομιμοποίηση της πολιτικής τάξης (Παπαχαράλαμπος, 2019: 143). Η τεκμηριωμένη ατιμωρησία των εγκλημάτων των ισχυρών, ως φαινόμενο, δεν τιμά την αποστολή της ποινικής δικαιοσύνης που οφείλει να προτάσσει στη λειτουργία της την τήρηση της συνταγματικά κατοχυρωμένης αρχής της ισότητας απέναντι στο νόμο και να μην επικεντρώνεται σε μια εικόνα του εγκληματία που προσλαμβάνει τα χαρακτηριστικά των κατώτερων κοινωνικών τάξεων, επιδεικνύοντας παράλληλα ανοχή στην εγκληματικότητα άλλων τάξεων (Δασκαλάκης, 1985: 159). Προς τούτο, αποτελεί επιτακτική ανάγκη κάθε ασκούμενη κυβερνητική πολιτική να τηρεί ως κόρη οφθαλμού τις βασικές αρχές της διαφάνειας, της ισότητας απέναντι στο νόμο και της λογοδοσίας της κρατικής αυθαιρεσίας. Η εγκληματικότητα των ισχυρών τόσο λόγω της ιδιαίτερης επικινδυνότητάς της, όσο και της κοινά αποδεκτής αποδεικτικής δυσχέρειάς της, αναφορικά με τον εντοπισμό, την ανακάλυψη και την εξιχνίασή της, αποτελεί ένα πεδίο εγκληματολογικής αναφοράς που χρήζει να μελετάται συνεχώς σε βάθος ως προς τα αίτιά της, προσέτι δε είναι επιτακτικό αυτή να ενταχθεί στη διαδικασία εγκληματοποίησης ως αυτόνομη και διακριτή εγκληματικότητα. Η ποινική τυποποίηση των εγκλημάτων των ισχυρών αποτελεί μια επιβεβλημένη αναγκαιότητα κάθε νομοθετικής εξουσίας στον διαρκή αγώνα της για την προάσπιση και διασφάλιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την εγκαθίδρυση ενός πραγματικού κράτους Δικαίου.\_

## Βιβλιογραφικές Αναφορές

### Ελληνόγλωσσες

- Αλιβιζάτος, Ν. Κ. (2011, 11 20). Το σκάνδαλο του δανεισμού των κομμάτων. *Η Καθημερινή*. Ανάκτηση 05 22, 2025, από <https://www.kathimerini.gr/opinion/727824/to-skandalo-toy-daneismoy-ton-kommaton/>
- Αλοσκόφης, Ο. (2019). Η κοινωνική έρευνα της εγκληματικότητας των ισχυρών. Στο Σ. Βιδάλη, Ν. Κ. Κουλούρης, & Χ. Παπαχαλαράμπους (Επιμ.), *Εγκλήματα των ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα* (σσ. 87-109). Αθήνα: Εκδόσεις ΕΑΠ.
- Αλοσκόφης, Ο. (2021, Μάρτιος). Ποινική επιλεκτικότητα: μία μακρο-ιστορική θεώρηση από τη Valeria Vegh Weis. *Crime Times*(15).
- Αραβαντινός, Μ. (2020, 08 14). Βατοπέδι: Τελεσίδικη δικαίωση για το δημόσιο και τη δημοσιογραφία. *Documento*. Ανάκτηση 05 10, 2025, από <https://www.documentonews.gr/article/telesidikh-dikaiwsh-gia-to-dhmosio-kai-th-dhmosiografia/>
- Αυγή Newsroom. (2017, 01 23). Χρειάστηκαν μόλις 9 μήνες για να πέσει φως στις υπόγειες συνδιαλλαγές ΝΔ - ΠΑΣΟΚ με ΜΜΕ και τράπεζες. Ανάκτηση 05 23, 2025, από [https://www.avgi.gr/arheio/225617\\_hreiastikan-molis-9-mines-gia-na-pesei-fos-stis-ypogeies-syndiallages-nd-pasok-me-mme](https://www.avgi.gr/arheio/225617_hreiastikan-molis-9-mines-gia-na-pesei-fos-stis-ypogeies-syndiallages-nd-pasok-me-mme)
- Βαξεβάνης, Κ. (2017, 03 21). Τα παραμύθια περί "μη σκανδάλου Βατοπεδίου". *Το κουτί της Πανδώρας*. Ανάκτηση 05 07, 2025, από <https://www.koutipandoras.gr/article/ta-paramyoia-peri-mh-skandaloy-batopedioy/>
- Βασιλαντωνοπούλου, Β. (2014). «Λευκά κολάρα» & Οικονομικό Έγκλημα. Κοινωνική Βλάβη και Αντεγκληματική Πολιτική. Αθήνα: Δίκαιο & Οικονομία - Π.Ν. Σάκκουλας Α.Ε.Ε.Ε.
- Βασιλαντωνοπούλου, Β. (2015). Ιχνηλατώντας τη σύγχρονη πραγματικότητα: εγκλήματα λευκού κολάρου και ηθικοί πανικοί. Στο Β. Καρύδης, & Α. Χουλιάρης (Επιμ.), *Ηθικοί Πανικοί, Εξουσία και Διακιώματα* (σσ. 65-88). Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα.
- Βιδάλη, Σ. (2013). *Εισαγωγή στην Εγκληματολογία*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη ΑΕΒΕ.
- Βιδάλη, Σ. (2017). *Πέρα από τα όρια. Η αντεγκληματική πολιτική σήμερα*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Βιδάλη, Σ. (2018). Οι αλήθειες του εγκληματολογικού λόγου: αντιφάσεις, περιορισμοί και προβλήματα στη θεώρηση του «εγκληματικού ζητήματος». Στο Β. Αρτινοπούλου, Σ. Βιδάλη, Σ. Γεωργούλας, Ό. Θεμελή, Ν. Κ. Κουλούρης, & Γ. Παπανικολάου (Επιμ.), *Εξουσίες, επιστημονική ουδετερότητα και εγκληματολογικός λόγος. 50 χρόνια Howard Becker "Whose side are we on?" Συμβολές στο 1ο Συνέδριο της Ελληνικής Εταιρίας Μελέτης του Εγκλήματος και του Κοινωνικού Ελέγχου, Αθήνα, 24–27 Μαΐου 2016* (σσ. 9-30). Αθήνα: Ε.Ε.Μ.Ε.Κ.Ε.
- Βιδάλη, Σ. (2024). Κρατικό-εταιρικό έγκλημα και κοινωνική βλάβη στη μεταπολεμική Ελλάδα: ιστορίες οικονομικής ανάπτυξης. Στο Μ. Γασπαρινάτου, & Ε. Σταμούλη (Επιμ.), *Εγκλήματα των ισχυρών. θεωρία και πραγματικότητα* (σσ. 75-114). Αθήνα: Τόπος.

- Βιδάλη, Σ. (2025). Κριτική εγκληματολογία και οι ιδεολογικές βάσεις του νέου Ποινικού Κώδικα. Στο: Στο: Σ. Βιδάλη, Μ. Γασπαρινάτου, Στρ. Γεωργούλας, Ο. Θέμελη, κ.ά. (επιμ.), *Κοινωνική πραγματικότητα, κριτικός λόγος και ποινικό φαινόμενο. Συμβολές στο 2ο Συνέδριο της ΕΕΜΕΚΕ, Αθήνα, 24-27 Νοεμβρίου 2020* (σελ. 20-46). Αθήνα: Ε.Ε.Μ.Ε.Κ.Ε
- Βιδάλη, Σ., & Κουλούρης, Ν. (2012). *Αποκλίνουσα συμπεριφορά & Ποινικό φαινόμενο*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη ΑΕΒΕ.
- Βλαχόπουλος, Σ. Β. (2013). Η ποινική ευθύνη των υπουργών. *Διαδικτυακός Ιστότοπος [www.constitutionalism.gr](http://www.constitutionalism.gr) Όμιλος "Αριστόβουλος"*, σσ. 1-9. Ανάκτηση 04 12, 2025, από <https://www.constitutionalism.gr/wp-content/uploads/2013/06/2013IstameVlahopoulos.pdf>
- Βουλή των Ελλήνων. (2008, 12 15). [www.hellenicparliament.gr](http://www.hellenicparliament.gr). Ανάκτηση 05 10, 2025, από ΠΟΡΙΣΜΑ της Εξεταστικής Επιτροπής «για τη διερεύνηση του συνόλου της υπόθεσης της Μονής Βατοπεδίου»: <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/510129c4-d278-40e7-8009-e77fc230adef/vatopaidi-porisma.pdf>
- Βουλή των Ελλήνων. (2010α, 06 08). [www.hellenicparliament.gr](http://www.hellenicparliament.gr). Ανάκτηση 02 10, 2025, από ΠΟΡΙΣΜΑ της εξεταστικής επιτροπής για την ολοκλήρωση της διερεύνησης του συνόλου του σκανδάλου της Μονής Βατοπεδίου: <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/510129c4-d278-40e7-8009-e77fc230adef/part-all.pdf>
- Βουλή των Ελλήνων. (2010β, 10 18). [www.hellenicparliament.gr](http://www.hellenicparliament.gr). Ανάκτηση 05 10, 2025, από ΠΟΡΙΣΜΑ της ειδικής κοινοβουλευτικής επιτροπής για τη διενέργεια προανακριτικής εξέτασης κατά πρώην υπουργών για την ενδεχόμενη τέλεση αδικημάτων σχετικά με την υπόθεση της Μονής Βατοπεδίου: <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/510129c4-d278-40e7-8009-e77fc230adef/PORISMA-proan-vatop-1.pdf>
- Βουλή των Ελλήνων. (2011α, 01 24). [www.hellenicparliament.gr](http://www.hellenicparliament.gr). Ανάκτηση 05 10, 2025, από ΠΟΡΙΣΜΑ της εξεταστικής επιτροπής «για τη διερεύνηση της υπόθεσης "SIEMENS" στο σύνολό της»: <https://www.hellenicparliament.gr/Koinovouleftikes-Epitropes/ektheseis?search=on&kwd=siemens>
- Βουλή των Ελλήνων. (2011β, 06 06). [www.hellenicparliament.gr](http://www.hellenicparliament.gr). Ανάκτηση 05 13, 2025, από ΠΟΡΙΣΜΑ της ειδικής κοινοβουλευτικής επιτροπής «για τη διενέργεια προκαταρκτικής εξέτασης κατά πρώην Υπουργού σχετικά με την από 15.02.2000 σύμβασης κατασκευής και παράδοσης στο πολεμικό ναυτικό υποβρυχίων τύπου 2014»: [https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/510129c4-d278-40e7-8009-e77fc230adef/PORISMA\\_AMEA.pdf](https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/510129c4-d278-40e7-8009-e77fc230adef/PORISMA_AMEA.pdf)
- Βουλή των Ελλήνων. (2013, 07 05). [www.hellenicparliament.gr](http://www.hellenicparliament.gr). Ανάκτηση 05 11, 2025, από ΠΟΡΙΣΜΑ της ειδικής κοινοβουλευτικής επιτροπής «προς διενέργεια προκαταρκτικής εξέτασης κατά του πρώην Υπουργού κ. Γεώργιου Παπακωνσταντίνου σχετικά με την υπόθεση του ψηφιακού δίσκου ηλεκτρονικών αρχείων της τράπεζας HSBC»: <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/510129c4-d278-40e7-8009-e77fc230adef/%CE%A0%CE%9F%CE%A1%CE%99%CE%A3%CE%9C%CE%91%20%CE%B3%CE%B9%CE%B1%20PORTAL.pdf>
- Βουλή των Ελλήνων. (2017, 06 28). [www.hellenicparliament.gr](http://www.hellenicparliament.gr). Ανάκτηση 05 13, 2025, από ΠΟΡΙΣΜΑ της ειδικής κοινοβουλευτικής επιτροπής για τη διενέργεια προκαταρκτικής εξέτασης κατά του πρώην Υπουργού, κ. Ιωάννη Παπαντωνίου,



- για την ενδεχόμενη τέλεση αδικημάτων στο πλαίσιο σύναψης συμβάσεων εξοπλιστικών προγραμμάτων του Υ.ΕΘ.Α:  
<https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/510129c4-d278-40e7-8009-e77fc230adef/%CE%A0%CE%9F%CE%A1%CE%99%CE%A3%CE%9C%CE%91.pdf>
- Βουλή των Ελλήνων. (2017α, 01 23). *www.hellenicparliament.gr*. Ανάκτηση 05 22, 2025, από ΠΟΡΙΣΜΑ της εξεταστικής επιτροπής για τη διερεύνηση της νομιμότητας της δανειοδότησης των πολιτικών κομμάτων, καθώς και των ιδιοκτητριών εταιρειών μέσων μαζικής ενημέρωσης από τα τραπεζικά ιδρύματα της χώρας:  
<https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/510129c4-d278-40e7-8009-e77fc230adef/%CE%A0%CE%9F%CE%A1%CE%99%CE%A3%CE%9C%CE%91%20%CE%95%CE%9E%CE%95%CE%A4%CE%91%CE%A3%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%97%CE%A3%20%CE%94%CE%99%CE%95%CE%A1%CE%95%CE%A5%CE%9D%CE%97%CE%A3%CE%97>
- Βουλή των Ελλήνων. (2018, 12 07). *www.hellenicparliament.gr*. Ανάκτηση 05 14, 2025, από ΠΟΡΙΣΜΑ της Εξεταστικής Επιτροπής για τη διερεύνηση σκανδάλων στον χώρο της Υγείας κατά τα έτη 1997-2014:  
[https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/510129c4-d278-40e7-8009-e77fc230adef/teliko\\_porisma.pdf](https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/510129c4-d278-40e7-8009-e77fc230adef/teliko_porisma.pdf)
- Βουλή των Ελλήνων. (2018α, 04 26). *www.hellenicparliament.gr*. Ανάκτηση 02 20, 2025, από ΠΟΡΙΣΜΑ της Ειδικής Κοινοβουλευτικής Επιτροπής «για τη διενέργεια προκαταρκτικής εξέτασης σύμφωνα με την απόφαση της Ολομέλειας της Βουλής που λήφθηκε κατά τη συνεδρίαση της 21ης Φεβρουαρίου 2018 σχετικά με την υπόθεση NOVARTIS»: [https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/510129c4-d278-40e7-8009-e77fc230adef/%CE%A0%CE%9F%CE%A1%CE%99%CE%A3%CE%9C%CE%91\\_1.pdf](https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/510129c4-d278-40e7-8009-e77fc230adef/%CE%A0%CE%9F%CE%A1%CE%99%CE%A3%CE%9C%CE%91_1.pdf)
- Βουλή των Ελλήνων. (2020, 07 15). *www.hellenicparliament.gr*. Ανάκτηση 05 20, 2025, από ΠΟΡΙΣΜΑ της ειδικής κοινοβουλευτικής επιτροπής προς διενέργεια προκαταρκτικής εξέτασης σχετικά με τη διερεύνηση αδικημάτων που τυχόν έχουν τελεσθεί από τον πρώην Αναπληρωτή Υπουργό Δικαιοσύνης κ. Δημήτριο Παπαγγελόπουλο κατά την άσκηση των καθηκόντων του:  
[https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/510129c4-d278-40e7-8009-e77fc230adef/%CE%A0%CE%9F%CE%A1%CE%99%CE%A3%CE%9C%CE%91\\_pagenumber.pdf](https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/510129c4-d278-40e7-8009-e77fc230adef/%CE%A0%CE%9F%CE%A1%CE%99%CE%A3%CE%9C%CE%91_pagenumber.pdf)
- Βουλή των Ελλήνων. (2024, 02 09). *www.hellenicparliament.gr*. Ανάκτηση 05 26, 2025, από Αιτιολογική έκθεση στο σχέδιο νόμου παρεμβάσεις στον Ποινικό Κώδικα και τον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας για την επιτάχυνση και την ποιοτική αναβάθμιση της ποινικής δίκης:  
<https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/12516862.pdf>
- Γασπαρινάτου, Μ. (2019). Πολιτική διαφθορά και χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων στην Ελλάδα. Στο Σ. Βιδάλη, Ν. Κ. Κουλούρης, & Χ. Παπαχαραλάμπους (Επιμ.), *Εγκλήματα των ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα* (σσ. 157-183). Αθήνα: ΕΑΠ Α.Ε.
- Γασπαρινάτου, Μ., & Σταμούλη, Ε. (2024). Εισαγωγή Εγκλήματα των ισχυρών: μύθος ή πραγματικότητα. Στο Μ. Γασπαρινάτου, & Ε. Σταμούλη (Επιμ.), *Εγκλήματα των ισχυρών. Θεωρία και πραγματικότητα* (σσ. 11-26). Αθήνα: Τόπος.

- Γεωργούλας, Σ. (2019). Από το έγκλημα του λευκού κολάρου στο κρατικό-επιχειρηματικό έγκλημα. Στο Σ. Βιδάλη, Ν. Κ. Κουλούρης, & Χ. Παπαχαλαράμπους (Επιμ.), *Εγκλήματα των ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα* (σσ. 41-61). Αθήνα: ΕΑΠ Α.Ε.
- Δασκαλάκης, Η. (1985). *Η εγκληματολογία της κοινωνικής αντίδρασης. Παραδόσεις*. Αθήνα - Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- Διαμαντής, Α. (2022, 09 07). Εξεταστική για παρακολουθήσεις: Πρακτικά στους βουλευτές κατόπιν... αίτησης – Σφοδρή αντιπαράθεση με το «καλημέρα». Ανάκτηση 05 28, 2025, από <https://www.ethnos.gr/Politics/article/223177/exetastikhgiaparakoloythhseispraktikastoysboyleyteskatopinaitshshsfodrhanthiparatheshmetokalhmera>
- Dikastiko Newsroom. (2019, 04 08). Υπόθεση Novartis: Η ιστορία ενός σκανδάλου ή μιας σκευωρίας;. *Dikastiko*. Ανάκτηση 05 20, 2025, από <https://www.dikastiko.gr/articles/%CF%85%CF%80%CF%8C%CE%B8%CE%B5%CF%83%CE%B7-novartis-%CE%B7-%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%AF%CE%B1-%CE%B5%CE%BD%CF%8C%CF%82-%CF%83%CE%BA%CE%B1%CE%BD%CE%B4%CE%AC%CE%BB%CE%BF%CF%85-%CE%AE-%CE%BC/>
- Documento Newsroom. (2018, 10 21). Κοντονής: Μεγαλύτερο από τη Siemens το σκάνδαλο Novartis. *Documento*. Ανάκτηση 05 20, 2025, από <https://www.documentonews.gr/article/kontonhs-megalytero-apo-th-siemens-to-skandalo-novartis/>
- Documento Newsroom. (2019, 11 19). Υπόθεση Siemens: «Αθώος» ο Τσουκάτος – Καταδικάστηκαν 22 από τους 54. *Documento*. Ανάκτηση 05 27, 2025, από <https://www.documentonews.gr/article/ypothesh-siemens-athwos-o-tsoykatos-katadikasthkan-22-apo-toys-54/>
- efsyn.gr. (2017, 01 23). Στην εισαγγελία το πόρισμα για τα δάνεια σε ΜΜΕ & κόμματα. *Η εφημερίδα των συντακτών*. Ανάκτηση 05 23, 2025, από [https://www.efsyn.gr/politiki/boyli/97435\\_stin-eisaggelia-porisma-gia-ta-danea-se-mme-kommata](https://www.efsyn.gr/politiki/boyli/97435_stin-eisaggelia-porisma-gia-ta-danea-se-mme-kommata)
- efsyn.gr. (2024, 06 20). Τροπολογία – κοροϊδία για το ακαταδίωκτο των τραπεζιτών. *Η εφημερίδα των συντακτών*. Ανάκτηση 06 13, 2025, από [https://www.efsyn.gr/politiki/kybernisi/437359\\_tropologia-koroidia-gia-akatadiokto-ton-trapeziton](https://www.efsyn.gr/politiki/kybernisi/437359_tropologia-koroidia-gia-akatadiokto-ton-trapeziton)
- Ζαραφωνίτου, Χ. (2002). *Ο φόβος του εγκλήματος*. Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- Ζαραφωνίτου, Χ. (2003). *Πρόληψη της εγκληματικότητας σε τοπικό επίπεδο*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Ζαραφωνίτου, Χ. (2004). *Εμπειρική εγκληματολογία*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Ζαραφωνίτου, Χ. (2011). Από την ανταποδοτική στην αποκαταστατική δικαιοσύνη: τιμωρητικότητα ή άμβλυνση των συγκρούσεων;. Στο Α. Γιωτοπούλου - Μαραγκοπούλου (Επιμ.), *Η εγκληματολογία απέναντι στις σύγχρονες προκλήσεις. Επετειακό Συνέδριο για τα τριάντα χρόνια δράσης της Ελληνικής Εταιρείας Εγκληματολογίας* (σσ. 115-129). Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη. Ανάκτηση 04 06, 2025, από [https://criminology.panteion.gr/files/203/apo\\_tin\\_antapodotiki\\_stin\\_apokatastatiki\\_dikaiosisyni.pdf](https://criminology.panteion.gr/files/203/apo_tin_antapodotiki_stin_apokatastatiki_dikaiosisyni.pdf)
- Ζαραφωνίτου, Χ., & Αννίση, Έ. (2023). Από την τιμωρία στην τιμωρητικότητα - σκοπιμότητα και λειτουργία της ποινής. *Έγκλημα και Τιμωρία*(13), σσ. 73-84.



- Ανάκτηση 04 06, 2025, από <https://www.hscriminology.gr/wp-content/uploads/2023/03/crime-and-punishment-13.pdf>
- Η Καθημερινή Newsroom. (2010, 05 30). Η οικία Τσοχατζοπούλου στην Αρεοπαγίτου. *Η Καθημερινή*. Ανάκτηση 05 13, 2025, από <https://www.kathimerini.gr/politics/394776/i-oikia-tsochatzopoyloy-stin-areopagitoy/>
- Iefimerida.gr Newsroom. (2015, 03 24). Ένοχος ο Παπακωνσταντίνου για τη Λίστα Λαγκάρντ: Ποινή φυλάκισης ενός έτους με αναστολή. *Iefimerida*. Ανάκτηση 05 11, 2025, από <https://www.iefimerida.gr/news/197985/enohos-o-parakonstantino-y-gia-ti-lista-lagkarnt-poini-fylakisis-enos-etoys-me-anastoli>
- Iefimerida.gr Newsroom. (2018, 02 08). Μόνο στην Ελλάδα κατηγορούνται πολιτικοί για την υπόθεση Novartis. *Iefimerida*. Ανάκτηση 05 19, 2025, από <https://www.iefimerida.gr/news/394885/mono-stin-ellada-katigoroyntai-politiko-i-gia-tin-yprothesi-novartis>
- Iefimerida.gr Newsroom. (2015, 07 28). Αποφυλακίστηκε ο Παπαγεωργόπουλος: Είμαι ελεύθερος χάρη στον ευεργετικό νόμο Παρασκευόπουλου [βίντεο]. *Iefimerida*. Ανάκτηση 05 12, 2025, από <https://www.iefimerida.gr/news/219377/apofylakistike-o-papageorgopoylos-eimai-eleytheros-hari-ston-eyergetiko-nomo>
- Καρύδης, Β. Χ. (2010). *Όψεις κοινωνικού ελέγχου. Ηθικοί Πανικοί, Ποινική Δικαιοσύνη*. Αθήνα-Κομοτηνή: Αντ.Ν.Σάκκουλα.
- Κισκήρα - Μπαρτζώκα, Δ. (2025, 05 19). Σε αναβολή με το «καλημέρα» η δίκη για τις υποκλοπές. *Η εφημερίδα των συντακτών*. Ανάκτηση 06 01, 2025, από [https://www.efsyn.gr/ellada/dikaiosyni/472966\\_se-anaboli-me-kalimera-i-diki-gia-tis-ypoklopes#goog\\_rewarded](https://www.efsyn.gr/ellada/dikaiosyni/472966_se-anaboli-me-kalimera-i-diki-gia-tis-ypoklopes#goog_rewarded)
- Κόκκαλη, Β. (2017, 10 30). Σε κάθειρξη 19 ετών καταδικάστηκε στο Εφετείο ο Άκης Τσοχατζόπουλος. *Πρώτο Θέμα*. Ανάκτηση 05 13, 2025, από <https://www.protothema.gr/greece/article/726676/se-katheirxi-19-eton-katadikastike-sto-efeteio-o-akis-tsochatzopoulos/>
- Κόλλια, Ε. (2017, 10 21). Το «βαθύ λαρύγγι» στην «υπόθεση φάρμακο». *Το Βήμα*. Ανάκτηση 05 19, 2025, από <https://www.tovima.gr/2017/10/21/society/to-bathylaryggi-stin-yprothesi-farmako/>
- Κόλλια, Ε. (2018, 10 20). Η εισαγγελέας Ράικου, ο «Ρασπούτιν» και οι παρεμβάσεις στη Δικαιοσύνη. *Τα Νέα*. Ανάκτηση 05 20, 2025, από <https://www.tovima.gr/2018/10/20/society/i-eisaggeleas-diafthoras-eleni-raikou-apokalypte-ton-raspoutin-kai-tis-paremvaseis-tou-sti-dikaiosyni/>
- Κοσμάτος, Κ. (2020). Οι πρόσφατες νομοθετικές τροποποιήσεις για το έγκλημα της απιστίας κατά των τραπεζικών ιδρυμάτων. *The Art of Crime*(8), σσ. 161-167. Ανάκτηση 05 23, 2025, από [https://theartofcrime.gr/wp-content/uploads/2020/05/17\\_KOSMATOS\\_TEYXOS\\_8.pdf](https://theartofcrime.gr/wp-content/uploads/2020/05/17_KOSMATOS_TEYXOS_8.pdf)
- Κοσμάτος, Κ. (2025). Η αντιμετώπιση των εγκλημάτων των ισχυρών: η πρόσφατη νομοθέτηση για την δίωξη του εγκλήματος της απιστίας σε βάρος των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων στην Ελλάδα. Στο: Στο: Σ. Βιδάλη, Μ. Γασπαρινάτου, Στρ. Γεωργούλας, Ό. Θέμελη, κ.ά. (επιμ.), *Κοινωνική πραγματικότητα, κριτικός λόγος και ποινικό φαινόμενο. Συμβολές στο 2ο Συνέδριο της ΕΕΜΕΚΕ, Αθήνα, 24-27 Νοεμβρίου 2020* (σελ. 321-341). Αθήνα: Ε.Ε.Μ.Ε.Κ.Ε
- Κοσμάτος, Κ., & Λαμπάκης, Χ. (2019). Εστίες διαφθοράς στο σύστημα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης. Στο Σ. Βιδάλη, Ν. Κ. Κούλουρης, & Χ. Παπαχαράλαμους

- (Επιμ.), *Εγκλήματα των ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα* (σσ. 185-209). Αθήνα: ΕΑΠ Α.Ε.
- Κουκάκης, Θ. (2024, 02 12). Η «κατάργηση» της κατ' έγκληση δίωξης των τραπεζικών στελεχών, η Τράπεζα Πειραιώς και το Phaistos Fund. *Dnews*. Ανάκτηση 05 26, 2025, από <https://www.dnews.gr/eidhseis/market-maven/460435/i-katargisi-tis-kat-egklisi-dioksis-ton-trapezikon-stelexon-i-trapeza-peiraios-kai-to-to-phaistos-fund>
- Κουκουμάκας, Κ. (2010, 05 20). *Τα Νέα*. Ανάκτηση 05 30, 2025, από <https://www.tanea.gr/2010/05/20/greece/karfwnei-paragewrgoroylo-o-prwin-tamias-toy-dimoy-poy-profylakistike>
- Κουλούρης, Ν. Κ. (2019). Διαταξικές και ενδοταξικές διαστάσεις της κοινωνικής κατασκευής του εγκλήματος. Στο Σ. Βιδάλη, Ν. Κ. Κουλούρης, & Χ. Παπαχαραλάμπους (Επιμ.), *Εγκλήματα των ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα* (σσ. 15-39). Αθήνα: ΕΑΠ Α.Ε.
- Κρουστάλλη, Δ. (2008, 11 25). Ο δήμαρχος, το σκάνδαλο και οι μηνύσεις. *Το Βήμα*. Ανάκτηση 05 11, 2025, από <https://www.tovima.gr/2008/11/25/politics/o-dimarxos-to-skandalo-kai-oi-minyseis/>
- Λαμπάκης, Χ.Δ. (2024). Η νομοθέτηση διατάξεων «ποινικής ασυλίας» σε περίοδο κρίσης. Προώθηση της κυβερνητικής πολιτικής με αντάλλαγμα την ατιμωρησία. Στο Μ. Γασπαρινάτου, & Ε. Σταμούλη (Επιμ.), *Εγκλήματα των ισχυρών. Θεωρία και πραγματικότητα* (σσ. 115-142). Αθήνα: Τόπος.
- Λαμπροπούλου, Έ. (1994). *Κοινωνικός έλεγχος του εγκλήματος*. Αθήνα: Παπαζήση.
- Λεοντόπουλος, Ν., & Χονδρόγιαννος, Θ. (2022, 04 15). Εχθρός του Κράτους: Αποδεικνύουμε ότι η κυβέρνηση Μητσοτάκη παρακολουθούσε τον δημοσιογράφο Θανάση Κουκάκη. *Reporters United*. Ανάκτηση 05 26, 2025, από <https://www.reportersunited.gr/8646/eyp-koukakis/>
- Λεοντόπουλος, Ν., Χονδρόγιαννος, Θ., & Κάσδαγλης, Χ. (2023, 11 03). Predator Files: Από τον αριθμό του Γρηγόρη Δημητριάδη, με αγάπη. *Reporters United*. Ανάκτηση 05 27, 2025, από <https://www.reportersunited.gr/11872/predator-files-dimitriadis/>
- Μάνδρου, Ι. (2017, 03 21). Αθώοι όλοι οι εμπλεκόμενοι στην υπόθεση Βατοπεδίου. *Η Καθημερινή*. Ανάκτηση 05 10, 2025, από <https://www.kathimerini.gr/society/901461/athooi-oloi-oi-emplekomenoi-stin-yprothesi-vatopedioly/>
- Μάνδρου, Ι. (2017α, 07 12). Εξαγοράσιμη ποινή φυλάκισης τεσσάρων ετών στο ζεύγος Παπαντωνίου. *Η Καθημερινή*. Ανάκτηση 05 13, 2025, από <https://www.kathimerini.gr/politics/918081/exagorasimi-poini-fylakisis-tessaron-eton-sto-zevgos-papantonioy/>
- Μάνδρου, Ι. (2017β, 03 28). Βαρύ κλίμα μετά την παραίτηση Ράικου. *Η Καθημερινή*. Ανάκτηση 05 20, 2025, από <https://www.kathimerini.gr/society/902514/vary-klima-meta-tin-paraitisi-raikoy/>
- Μάνδρου, Ι. (2018, 10 29). Γιάννος Παπαντωνίου: Η προφυλάκιση και οι προβληματισμοί. *Η Καθημερινή*. Ανάκτηση 05 14, 2025, από <https://www.kathimerini.gr/politics/992124/giannos-papantonioy-i-profylakisi-kai-oi-provlimatismoi/>
- Μάνδρου, Ι. (2020, 04 08). Αποφυλακίστηκε ο Γιάννος Παπαντωνίου. *Η Καθημερινή*. Ανάκτηση 05 14, 2025, από <https://www.kathimerini.gr/politics/1072814/apofylakistike-o-giannos-papantonioy/>

- Μάνδρου, Ι. (2023, 03 04). Δημήτρης Παπαγγελόπουλος: Καταδικάστηκε σε χρηματική ποινή 10.000 ευρώ. *Η Καθημερινή*. Ανάκτηση 05 20, 2025, από <https://www.kathimerini.gr/politics/562307509/dimitris-papangelopoulos-katadikastike-se-chrimatiki-poini-10-000-eyro/>
- Μάνδρου, Ι. (2024, 07 30). Πόρισμα Αρείου Πάγου για παρακολουθήσεις: Στο αρχείο η υπόθεση ως προς την ΕΥΠ. *Η Καθημερινή*. Ανάκτηση 05 28, 2025, από <https://www.kathimerini.gr/society/563150821/porisma-areioy-pagoy-gia-parakoloythiseis-sto-archeio-i-ypothesi-os-pros-tin-eyp/>
- Μαντζούφας, Π. (2011). Ο λόγος περί διαφθοράς και η ποινική ευθύνη των υπουργών. *Διαδικτυακός Ιστότοπος www.constitutionalism.gr Όμιλος "Αριστόβουλος Μάνεσης"*, σσ. 1-10. Ανάκτηση 04 12, 2025, από <https://www.constitutionalism.gr/>: <https://www.constitutionalism.gr/2154-o-logos-peri-diaftoras-kai-i-poiniki-eytyni-twn-yp/>
- Μουστάκα, Μ. (2018, 05 11). Καταδίκες για Μαντέλη, Γεωργίου και Μαντά. *Τα Νέα*. Ανάκτηση 05 27, 2025, από <https://www.tanea.gr/2018/05/11/greece/katadikes-gia-manteli-gewrgioy-kai-manta/>
- Μουστάκα, Μ. (2023, 05 29). Novartis: Κλείνει η υπόθεση και για τα μη πολιτικά πρόσωπα. *Το Βήμα*. Ανάκτηση 05 20, 2025, από <https://www.tovima.gr/2023/05/29/society/novartis-kleinei-i-ypothesi-kai-gia-ta-mi-politika-prosopa/>
- Μπόκας, Χ. (2011, 08 25). Τίτλοι τέλους για το σκάνδαλο Siemens. *Πρώτο Θέμα*. Ανάκτηση 05 10, 2025, από <https://www.protothema.gr/politics/article/141490/titloi-teloys-gia-to-skandalo-siemens/>
- Μπουρδάρας, Γ. (2022, 10 21). Παρακολουθήσεις: Μετωπική στη Βουλή για το πόρισμα της Εξεταστικής. *Η Καθημερινή*. Ανάκτηση 06 01, 2025, από <https://www.kathimerini.gr/politics/562101535/parakoloythiseis-metopiki-sti-voyli-gia-to-porisma-tis-exetastikis/>
- Μυλωνόπουλος, Χ. (2013). Ο θεσμός της [ποινικής] διαπραγμάτευσης (plea bargaining). Σκέψεις για τη θεωρητική θεμελίωση και της πρακτική λειτουργία του. *Ποινικά Χρονικά, Φεβρουάριος 2013*, σσ. 81-90.
- Πανούσης, Γ. Α. (1987). *Θεμελιώδη ζητήματα της Εγκληματολογίας*. Αθήνα - Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- Παπαδάκου, Γ. (2011, 02 08). Δικαστικό Συμβούλιο για υπόθεση Βατοπαιδίου Παραγράφηκαν τα αδικήματα των Μπασιάκου, Κοντού, Δούκα – Παύει η δίωξή τους. *Το Βήμα*. Ανάκτηση 05 10, 2025, από <https://www.tovima.gr/2011/02/08/society/b-dikastiko-symboylio-gia-ypothesi-batopaidioy-b-br-paragrafikan-ta-adikimata-twn-mpasiakoy-kontoy-doyka-payei-i-diwksi-toys/>
- Παπαχαλαράμπους, Χ. (2018). Επανεκτιμώντας της ποινική συνδιαλλαγή: Μια ακόμα προσέγγιση για τη συμβατότητα του θεσμού με τη φύση της ποινικής δίκης. *Ποινικά Χρονικά, Σεπτέμβριος 2018*, σσ. 661-670.
- Παπαχαλαράμπους, Χ. (2019). Η εγκληματικότητα των ισχυρών και ο λόγος του ποινικού δικαίου. Στο Σ. Βιδάλη, Ν. Κ. Κουλούρης, & Χ. Παπαχαλαράμπους (Επιμ.), *Εγκλήματα των ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα* (σσ. 139 - 153). Αθήνα: ΕΑΠ Α.Ε.
- Σουλιώτης, Γ. (2022, 04 19). Παρέμβαση εισαγγελέα για υπόθεση παρακολούθησης. *Η Καθημερινή*. Ανάκτηση 05 26, 2025, από

- <https://www.kathimerini.gr/politics/561818353/paremvasi-eisaggelea-gia-ypothesi-parakoloythisis/>
- Σουλιώτης, Γ. (2022α, 08 06). Υπόθεση παρακολουθήσεων: Τα δεδομένα που πυροδότησαν τις εξελίξεις. *Η Καθημερινή*. Ανάκτηση 05 27, 2025, από <https://www.kathimerini.gr/politics/561988786/ypothesi-parakoloythiseon-ta-dedomena-poy-pyrodotosan-tis-exelixeis/>
- Σπίγγου, Σ. (2025, 05 06). Γιάννος Παπαντωνίου: Αναίρεση της απαλλακτικής απόφασης ζητά ο αντεισαγγελέας του Αρείου Πάγου. *Η Καθημερινή*. Ανάκτηση 05 14, 2025, από <https://www.kathimerini.gr/society/dikastiko/563597347/giannos-parantonioy-anairesi-tis-apallaktikis-apofasis-zita-o-anteisaggeleas-toy-areioy-ragoy/>
- Σπινέλλης, Δ. (2013). Η εγκληματικότητα των πολιτικών στην εξουσία (ή εγκληματικότητα του «ψηλού καπέλου»). *Ποινικά Χρονικά, Ιανουάριος 2013*, σσ. 4-13.
- Σταμούλη, Ε. (2019). Οργανωμένο έγκλημα, παράνομες αγορές και διαφθορά στην Ελλάδα. Στο Σ. Βιδάλη, Ν. Κ. Κουλούρης, & Χ. Παπαχαλαράμπους (Επιμ.), *Εγκλήματα των ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα* (σσ. 213-237). Αθήνα: ΕΑΠ Α.Ε.
- Σταμούλη, Ε., & Γασπαρινάτου, Μ. (2024). Θεωρητική εξέλιξη και τυπολογίες των εγκλημάτων των ισχυρών. Στο Μ. Γασπαρινάτου, & Ε. Σταμούλη (Επιμ.), *Εγκλήματα των ισχυρών. Θεωρία και πραγματικότητα* (σσ. 27-74). Αθήνα: Τόπος.
- Τα Νέα Newsroom. (2023, 05 08). Ψηφίστηκε το πόρισμα κόλαφος της Pega για τις υποκλοπές. *Τα Νέα*. Ανάκτηση 05 28, 2025, από <https://www.tanea.gr/2023/05/08/world/psifistike-to-porisma-kolafos-tis-peg-gia-tis-ypoklopes/>
- Τάκης, Δ. (2022, 04 13). Μυστήριο με την παρακολούθηση κινητού τηλεφώνου Έλληνα δημοσιογράφου - Μια περίεργη ιστορία έρχεται στην επιφάνεια. *TheToc*. Ανάκτηση 05 27, 2025, από <https://www.thetoc.gr/politiki/article/mustirio-me-tin-parakolouthisi-kinitou-tilefonou-ellina-dimosiografou---mia-periergi-istoria-erxetai-stin-epifaneia/>
- Τερζής, Δ., & Ψαρρά, Α. (2018, 02 11). Siemens - Novartis, αγώνες κοινοί! *Η εφημερίδα των συντακτών (efsyn.gr)*. Ανάκτηση 05 10, 2025, από [https://www.efsyn.gr/themata/thema-tis-efsyn/139949\\_siemens-novartis-agones-koinoi#goog\\_rewarded](https://www.efsyn.gr/themata/thema-tis-efsyn/139949_siemens-novartis-agones-koinoi#goog_rewarded)
- Το Βήμα Newsroom. (2012, 10 27). Η κατά Βαξεβάνη λίστα Λαγκάρντ. *Το Βήμα*. Ανάκτηση 05 11, 2025, από <https://www.tovima.gr/2012/10/27/politics/i-kata-baksebani-lista-lagkarnt/>
- Το Βήμα Newsroom. (2013, 02 27). Ισόβια για υπεξαίρεση στον Β. Παπαγεωργόπουλο. *Το Βήμα*. Ανάκτηση 05 12, 2025, από <https://www.tovima.gr/2013/02/27/society/isobia-gia-ypeksairesi-ston-b-paragewrgopoylo/>
- Το Βήμα Newsroom. (2014, 07 14). Το Εφετείο μείωσε σε 12 χρόνια τα ισόβια του Βασ. Παπαγεωργόπουλου. *Το Βήμα*. Ανάκτηση 05 12, 2025, από <https://www.tovima.gr/2014/07/14/society/to-efeteio-meiwse-se-12-xronia-ta-isobia-toy-bas-paragewrgopoyloy/>
- Το Βήμα Newsroom. (2020, 09 20). Αθώος λόγω αμφιβολιών ο Γιάννος Παπαντωνίου για τα εξοπλιστικά. *Το Βήμα*. Ανάκτηση 05 14, 2025, από <https://www.tovima.gr/2024/09/20/society/athoos-logo-amfivolion-o-giannos-parantonioy-gia-ta-eksoplistika/>



- Το Βήμα Newsroom. (2021, 08 27). Άκης Τσοχατζόπουλος – Τα σκάνδαλα, οι δίκες, η φυλακή. *Το Βήμα*. Ανάκτηση 05 13, 2025, από <https://www.tovima.gr/2021/08/27/politics/akis-tsoxatzopoulos-ta-skandala-oi-dikes-i-fylaki/>
- Το Κουτί της Πανδώρας Newsroom. (2017, 02 10). Αποκαλύψεις Πολάκη: Πώς διόριζαν στο ΚΕΕΛΠΝΟ με ραβασάκια ο Άδωνις Γεωργιάδης και η σύζυγός του. *Το κουτί της Πανδώρας*. Ανάκτηση 05 15, 2025, από <https://www.koutipandoras.gr/article/apokalypseis-polakh-pws-diorizan-sto-keelpno-me-rabasakia-o-adwnis-georgiadhs-kai-h-syzygos-toy/>
- Τριανταφύλλου, Ε. (2024, 07 19). Ποιος ελέγχει την KRIKEL;. *Inside Story*. Ανάκτηση 05 27, 2025, από <https://insidestory.gr/article/poios-eleghei-tin-krikel>
- Τριάντης, Β. (2022, 01 17). Αποκλειστικό: Στο «σκαμνί» για παράνομες προσλήψεις η παρέα του ΚΕΕΛΠΝΟ – Τα ρουσφέτια και η ζημία 1,6 εκατ. ευρώ. *Documento*. Ανάκτηση 05 17, 2025, από <https://www.documentonews.gr/article/apokleistiko-sto-skamni-gia-paranomes-proslipseis-i-parea-toy-keelpno-ta-roysfetia-kai-i-zimia-1-6-ekat-eyro/>
- Τριάντης, Β. (2024, 09 02). Δίκη ΚΕΕΛΠΝΟ: Προκλητική αθώωση για τις παράνομες προσλήψεις παρά την εισαγγελική πρόταση ενοχής. *Documento*. Ανάκτηση 05 17, 2025, από <https://www.documentonews.gr/article/diki-keelpno-proklitiki-athoosi-gia-tis-paranomes-proslipseis-para-tin-eisaggeliki-protasi-enoxis/>
- Τσιγγανάς, Θ. (2008, 02 27). Θύελλα αντιδράσεων για την υπεξαίρεση-μαμούθ. *Η Καθημερινή*. Ανάκτηση 05 30, 2025, από <https://www.kathimerini.gr/society/314622/thyella-antidraseon-gia-tin-ypexairesi-mamoyth/>
- Φαλσιανί, Ε. (2015). *Το χρηματοκιβώτιο των φοροφυγάδων*. (Ι. Τσόλκας, Επιμ., & Μ. Αυγέρου, Μεταφρ.) Αθήνα: Εκδοτικός Οργανισμός Λιβάνη.
- Φαρσεδάκης, Ι. Ι. (1991). *Η κοινωνική αντίδραση στο έγκλημα και τα όρια της*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Χαλκιά, Α. (2015). Τάσεις και όψεις της τιμωρητικότητας του κοινού στην Ελλάδα και στην Ευρώπη: ευρήματα από την Ευρωπαϊκή Κοινωνική Έρευνα 2010. *The Art of Crime*(27), σσ. 1-18. Ανάκτηση Μάρτιος 31, 2025, από [https://e-keme.gr/wp-content/uploads/HALKIA\\_TIMORITIKOTITA.pdf](https://e-keme.gr/wp-content/uploads/HALKIA_TIMORITIKOTITA.pdf)
- Χουλιάρας, Α. (2012). Η λειτουργία του Ποινικού Δικαίου υπό την έποψη της συγκρουσιακής θεωρίας για το έγκλημα («conflict criminology»). Στο Ι. Στράγγα, Α. Χάνου, Χ. Παπαχαράλαμπος, & Χ. Τσούκα (Επιμ.), *Αγαθό, Συμφέρον και Δίκαιο* (σσ. 849-892). Αθήνα - Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα.
- Χουλιάρας, Α. (2019). Εγκληματικότητα των ισχυρών: Εγκληματολογική θεωρία και ποινική προβληματική. Στο Σ. Βιδάλη, Ν. Κ. Κουλούρης, & Χ. Παπαχαράλαμπος (Επιμ.), *Εγκλήματα των ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα* (σσ. 63-85). Αθήνα: ΕΑΠ Α.Ε.
- Χουλιάρας, Α. (2021, Ιούνιος). Από την αυτεπάγγελτη στην κατ' έγκληση δίωξη της κακουργηματικής απιστίας κατά τραπεζών: σκέψεις σχετικά με την ποινική εξουσία και την αντεγκληματική πολιτική (με αφορμή και την υπ' αριθμ. 158/2021 Αρείου Πάγου σε συμβούλιο). *Αντιγόνη, το ερώτημα*, 1(1), σσ. 194 - 200.
- Χουλιάρας, Α. (2021). Το φαινόμενο της «ατιμωρησίας»: εννοιολόγηση, αίτια και σύγχρονες εκδηλώσεις του στην Ελλάδα. *The Art of Crime*(Noembr;ioy), ss. 54-98. An;akthsh 04 07, 2025, από [https://theartofcrime.gr/wp-content/uploads/2016/10/Teuxos\\_11\\_SELIDOPOISHSH\\_final.pdf](https://theartofcrime.gr/wp-content/uploads/2016/10/Teuxos_11_SELIDOPOISHSH_final.pdf)

## Ξενόγλωσσες

- Becker, H. S. (1963 ). *Outsiders, Studies in the Sociology of Deviance*. New York: Free Press.
- Butusov, Y. (2016). Mystery of Wagner's identity unfolded: he is Russian officer and head of large private military company in Russia, who eliminated Mozgovoy, Dremov, and other terrorist leaders, and now is fighting in Syria. *Censor.Net*. Ανάκτηση 05 05, 2025, από [https://censor.net/en/resonance/381743/mystery\\_of\\_wagners\\_identity\\_unfolded\\_he\\_is\\_russian\\_officer\\_and\\_head\\_of\\_large\\_private\\_military\\_company](https://censor.net/en/resonance/381743/mystery_of_wagners_identity_unfolded_he_is_russian_officer_and_head_of_large_private_military_company)
- Chambliss, W. (1988). *On the take. From petty crooks to presidents* (2nd Edition εκδ.). Indiana: Bloomington & Indianapolis, Indiana University Press.
- Chambliss, W. (1989). State Organized Crime: The American Society of Criminology 1988 Presidential Address. *Criminology*, 27(2), σσ. 183-208.
- Chambliss, W. J. (1974). A Sociological Analysis of the Law of Vagrancy. *Social Problems*, 12(1), σσ. 67-77.
- Chambliss, W. J. (2004). On the symbiosis between criminal law and criminal behaviour. *Criminology*, 42(2),, σσ. 241-251.
- Cressey, D. R. (2008). *Theft of the nation: The structure and operations of organized crime in america*. New Brunswick and London: Transaction Publishers.
- Des Forges, A. (1999). Leave None to Tell the Story: Γενοκτονία στη Ρουάντα - The Organization - The Militia. New York: Human Rights Watch. Ανάκτηση 05 05, 2025, από [https://www.hrw.org/legacy/reports/1999/rwanda/Geno4-7-03.htm#P710\\_190618](https://www.hrw.org/legacy/reports/1999/rwanda/Geno4-7-03.htm#P710_190618)
- Friedrichs, D. O. (2007). White-collar crime in a postmodern, globalised world. Στο N. Pontell, & G. Geiss (Επιμ.), *International Handbook of White Collar and Corporate Crime* (σσ. 163-184). New York: Springer.
- Green, P., & Ward, T. (2004). *State Crime. Governments, Violence and Corruption*. London, Sterling, Virginia: Pluto Press.
- Higgins, A., & Nechepurenko, I. (2018). In Africa, Mystery Murders Put Spotlight on Kremlin's Reach. *New York Times*. Ανάκτηση 05 05, 2025, από <https://web.archive.org/web/20200131035533/https://www.nytimes.com/2018/08/07/world/europe/central-african-republic-russia-murder-journalists-africa-mystery-murders-put-spotlight-on-kremlins-reach.html?pagewanted=all&src=pm>
- Mazzetti, M., Bergman, R., & Stevis-Gridneff, M. (2022, 12 08). How the Global Spyware Industry Spiraled Out of Control. *The New York Times*. Ανάκτηση 05 27, 2025, από <https://www.nytimes.com/2022/12/08/us/politics/spyware-nso-pegasus-paragon.html#>
- Merton, R. K. (1968). *Social Theory and Social Structure*. New York: The Free Press.
- Michalowski, R., & Kramer, R. (2007). «State-Corporate Crime and Criminological Inquiry», σε Pontell, N., Geiss, G., (eds). *International Handbook of White Collar and Corporate Crime*, (p.p 200-207). New York: Springer.
- Newburn, T. (2017). *Criminology* (3rd Edition εκδ.). New York: Routledge.
- OECD. (2016). *Financing Democracy: Funding of Political Parties and Election Campaigns and the Risk of Policy Capture*. Paris: OECD Publishing. Ανάκτηση 05 22, 2025, από [https://www.oecd.org/en/publications/financing-democracy\\_9789264249455-en.html](https://www.oecd.org/en/publications/financing-democracy_9789264249455-en.html)

- Paoli, L., & Vander Beken, T. (2014). Organized crime. A contested concept. Στο L. Paoli (Επιμ.), *The Oxford Handbook of Organized Crime* (σσ. 13-31). United Kingdom: Oxford University Press.
- Pearce, F. (1976). *Crimes of the Powerful. Marxism, Crime and Deviance*. London: Pluto Press.
- Quinney, R. (2001). *The Social Reality of Crime*. New Brunswick: Transaction Publishers.
- Ruggiero, V. (2012). Introduction: the organisation of crime. Στο P. Gounev, & V. Ruggiero (Επιμ.), *Corruption and Organized Crime in Europe. Illegal partnerships* (σσ. 3-14). London and New York: Routledge Taylor & Francis Group.
- Schmitt, E. (2022). More Russian Mercenaries Deploying to Ukraine to Take On Greater Role in War. *The New York Times*. Ανάκτηση 05 05, 2025, από <https://www.nytimes.com/2022/03/25/us/politics/russian-mercenaries-ukraine-wagner-group.html>
- Spiegel International Uhr. (2006, 11 28). Siemens Forced to Battle Internal Corruption. *Spiegel*. Ανάκτηση 05 10, 2025, από <https://www.spiegel.de/international/spiegel/a-swamp-of-bribes-siemens-forced-to-battle-internal-corruption-a-451105.html>
- Sutherland, E. H. (1940). White-Collar Crinimality. *American Sociological Review*, 5(1), σσ. 1-12. Ανάκτηση 04 25, 2025, από [https://www.asanet.org/wp-content/uploads/1939\\_presidential\\_address\\_edwin\\_sutherland.pdf](https://www.asanet.org/wp-content/uploads/1939_presidential_address_edwin_sutherland.pdf)
- Sutherland, E. H. (1945). Is "white-collar crime" crime? *American Sociological Review*, 10(2), σσ. 132-139.
- Sutherland, E. H. (1961). *White Collar Crime*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Vegh Weis, V. (2018). *Marxism and criminology. A history of criminal selectivity*. Chicago: Haymarket Books.



## **Παράρτημα Α: «Αρχείο Excel - Υποθέσεις Σκανδάλων μετά το 2008»**

Αρχείο Excel - Υποθέσεις σκανδάλων μετά το 2008

**Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:**

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.

A/A	ΥΠΟΘΕΣΗ	ΕΤΟΣ ΑΠΟΚΑΛΥΨΗΣ	ΧΡΟΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ	ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	ΠΑΡΕΚΛΙΝΟΥΣ Α - ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΗ ΒΟΥΛΗΣ	ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗΣ	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΥΠΟΘΕΣΗΣ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΗ ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΚΡΙΤΙΚΗΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑΣ
1	ΜΟΝΗΣ ΒΑΤΟΠΑΙΔΙΟΥ	2008	2004 - 2005	Μια σειρά ανταλλαγών ακινήτων, εκτάσεων και οικοπέδων, μεταξύ του Ελληνικού Δημοσίου και της Μονής Βατοπεδίου του Αγίου Όρους (η οποία είναι ΝΠΔΔ), με φερόμενο απώτερο σκοπό να περιέλθουν αυτά, μέσω της μονής, σε συγκεκριμένες υπεράκτιες εταιρείες.	1. Υπουργικές αποφάσεις προς όφελος των συμφερόντων της Μονής. 2. Μεταβίβαση ακινήτων από ΚΕΔ σε υπεράκτιες εταιρίες συμφερόντων της Μονής. 3. Αλληλεπίδραση κράτους και εξωχώριων εταιριών. 4. Ζημία σε βάρος του Δημοσίου από ανταλλαγή ακινήτων που ανήκαν ήδη στην κυριότητα του Δημοσίου	1. Α' ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ 2008 (ΑΝΕΔΕΙΞΕ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΥΘΥΝΕΣ ΠΛΗΜΜΕΛΟΥΣ ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ) 2. Β' ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ 2010 (ΑΝΕΔΕΙΞΕ ΠΟΙΝΙΚΕΣ ΕΥΘΥΝΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΘΗΚΕ ΣΥΣΤΑΣΗ ΠΡΟΑΝΑΚΡΙΤΙΚΗΣ ) 3. ΠΡΟΑΝΑΚΡΙΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ 2010 (ΑΝΕΔΕΙΞΕ ΠΟΙΝΙΚΕΣ ΕΥΘΥΝΕΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ ΣΤΟ ΔΙΚΑΣΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ)	ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ στο Δικαστικό Συμβούλιο τον <b>Νοέμβριο 2010</b> των πολιτικών Ευάγγελου Μπασιάκου, Αλέξανδρου Κοντού και Πέτρου Δούκα για το αδίκημα της αυτουργίας και απιστία εις βάρος του δημοσίου	1. Παραγραφή αδικημάτων το <b>2011</b> για τα εμπλεκόμενα πολιτικά πρόσωπα λόγω παραγραφής με βάση την προβλεπόμενη εκ του νόμου ειδική αποσβεστική προθεσμία. 2. <b>Αθώοι</b> άπαντες οι λοιποί κατηγορούμενοι το <b>2017</b> με απόφαση του Τριμελούς Εφετείου Κακουργημάτων.	1. Κρατικό - εταιρικό έγκλημα. 2. Αλληλεπίδραση κράτους και εξωχώριων εταιριών. 3. Παρεκκλίνουσες συμπεριφορές πολιτικών και κρατικών αξιωματούχων προς όφελος της Μονής - παράβαση καθήκοντος - κατάχρηση εξουσίας. 4. Ζημία του Δημοσίου 5. Κοινωνική βλάβη

2	ΣΚΑΝΔΑΛΟ SIEMENS	2008	1996 - 2006	<p>Η πολυεθνική εταιρία <b>SIEMENS</b> χρησιμοποίησε παρεκκλίνουσες και αθέμιτες μεθόδους για να αποκτήσει δεσπόζουσα θέση στην ελληνική αγορά εξασφαλίζοντας τη σύναψη συμβάσεων με το Ελληνικό Δημόσιο σε νευραλγικούς τομείς εθνικής άμυνας, ασφάλειας, τηλεπικοινωνιών κτλ., δαπανώντας υπέρογκα ποσά με απώτερο σκοπό την προώθηση των εταιρικών συμφερόντων της.</p>	<p><b>1.</b> Αφανής χρηματοδότηση πολιτικών κομμάτων εξουσίας. <b>2.</b> Δωροδοκίες κρατικών αξιωματούχων. <b>3.</b> Σύναψη συμβάσεων με Ελληνικό Δημόσιο σε νευραλγικούς τομείς (ΟΤΕ, ΟΣΕ, ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΙ κτλ.) <b>4.</b> Αλληλεπίδραση κρατους και ιδιωτικού κεφαλαίου</p>	<p>ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ <b>2010 (ΑΝΕΔΕΙΞΕ ΠΟΙΝΙΚΕΣ ΕΥΘΥΝΕΣ πολιτικών προσώπων πλην όμως δεν πέρασε η πρόταση για σύσταση Προανακριτικής επιτροπής)</b></p>	<p>ΕΝΑΡΞΗ της Δίκης για τα μη πολιτικά πρόσωπα στο Τριμελές Εφετείο Κακουρηγμάτων του <b>Φεβρουάριου 2017</b> (11 χρόνια μετά την έναρξη της έρευνας στην Ελλάδα)</p>	<p><b>1.</b> Καταδίκη την <b>19-11-2019</b> συνολικά 22 κατηγορούμενων για ξέπλυμα μαύρου χρήματος από το Τριμελές Εφετείο Κακουρηγμάτων. <b>2.</b> Την <b>26-09-2022</b> το Πενταμελές Εφετείο Κακουρηγμάτων (δεύτερος βαθμός) αθώωσε 20 από τους 22 κατηγορούμενους που είχαν εμπλακεί στο σκάνδαλο των «μαύρων ταμείων» της Siemens. <b>3.</b> Καταδίκη πρώην υπουργού Μεταφορών ΜΑΝΤΕΛΗ για δωροληψία σε δεύτερο βαθμό τον <b>Μάιο 2018</b> σε <b>ποινή φυλάκισης 5 ετών εξαγοράσιμη</b>. <b>4.</b> Αθώωση πρώην βουλευτή επικρατείας ΤΣΟΥΚΑΤΟΥ τον <b>Νοέμβριο 2019</b> για δωροληψία</p>	<p><b>1.</b> Κρατικό - εταιρικό έγκλημα. <b>2.</b> Υψηλή διαφθορά πολιτικών προσώπων <b>3.</b> Αλληλεπίδραση κράτους και ιδιωτικού κεφαλαίου - επιχειρήσεων. <b>4.</b> Παρεκκλίνουσες συμπεριφορές πολιτικών και κρατικών αξιωματούχων προς όφελος της ιδιωτικής εταιρίας. <b>5.</b> Αδιαφανής χρηματοδότηση πολιτικών κομμάτων <b>6.</b> Οργανωσιακό έγκλημα με δομικά συστατικά, μακρά χρονική διάρκεια και συστημικά χαρακτηριστικά <b>7.</b> Ζημία του Δημοσίου <b>8.</b> Κοινωνική βλάβη</p>
---	---------------------	------	----------------	--	--	---	---	--	---

								λόγω παραγραφής του αδικήματός του.	
3	ΛΙΣΤΑ ΛΑΓΚΑΡΝΤ	2009	1997 - 2006	Λίστα πελατών της τράπεζας HSBC με υπέρογκες τραπεζικές καταθέσεις Ελλήνων με σκοπό τη μη φορολόγηση τους	1. Χρήση εταιρικών σχημάτων για αδιαφανής διακίνηση χρηματικών ποσών. 2. Αξιοποίηση εξωχώριων εταιριών για απόκρυψη περιουσιακής κατάστασης. 3. Φορολογικό και τραπεζικό απόρρητο προς αποτροπή ελέγχων από τις αρμόδιες φορολογικές αρχές. 4. Αλλοίωση - παραποίηση	ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ 2013 (ΑΝΕΔΕΙΞΕ ΠΟΙΝΙΚΕΣ ΕΥΘΥΝΕΣ του πρώην Υπουργού Οικονομίας Γεώργιου Παπακωνσταντίν ου για νόθευση της αρχικής λίστας)	ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ του πρώην Υπουργού Οικονομικών ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙ ΝΟΥ για νόθευση εγγράφου	Καταδίκη του πρώην υπουργού ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙ ΝΟΥ για νόθευση εγγράφου το έτος 2015 από το Ειδικό Δικαστήριο σε ποινή φυλάκισης 1 έτους με αναστολή.	1. Εταιρικό έγκλημα. 2. Απόκρυψη περιουσιακών στοιχείων 3. Φοροδιαφυγή - φοροαπαλλαγή με τη χρήση τεχνασμάτων της επιχειρηματικής πρακτικής 4. Χρήση εταιρικών σχημάτων για απόκρυψη περιουσιακής κατάστασης και προέλευσης χρημάτων 5. Ζημία του Δημοσίου 6. Κοινωνική βλάβη

					εγγράφου από Υπουργό				
4	<b>ΔΗΜΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ</b>	2008	2003 - 2008	1. Υπεξαίρεση χρημάτων από τα ταμεία του Δήμου Θεσσαλονίκης 2. Πλαστογραφία εγγράφων	1. Υπεξαίρεση - πλαστογραφία 2. Υψηλή διαφθορά 3. Πολιτική διαφθορά	ΟΧΙ	ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ το <b>2010</b> του πρώην Δημάρχου Βασίλη Παπαγεωργόπουλ ου για ηθική αυτουργία σε υπεξαίρεση	1. Καταδίκη του πρώην δημάρχου το <b>2013</b> σε ισόβια κάθειρξη, οδηγήθηκε στη φυλακή 2. Καταδίκη του πρώην δημάρχου τον Ιούλιο <b>2014</b> σε 12 έτη κάθειρξης, σπάζοντας τα ισόβια 3. Τον Ιούλιο του <b>2015</b> αποφυλάκιση με όρους κάνοντας χρήση ευεργετικών διατάξεων του νόμου ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛ ΟΥ	1. Επαγγελματικό έγκλημα 2. Υψηλή διαφθορά 3. Πολιτική διαφθορά 4. Κοινωνική βλάβη 5. Οικονομική Ζημία Δημοσίου
5	<b>ΕΞΟΠΛΙΣΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ: α) ΥΠΟΘΕΣΗ ΤΣΟΧΑΤΖΟΠΟΥΛ ΟΥ β) ΥΠΟΘΕΣΗ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ</b>	α) 2010	1996 - 2007	1. Υπέρογκα χρηματικά ποσά σε τραπεζικούς λογαριασμούς 2. Εξωχώριες εταιρίες και εταιρικά σχήματα 3. Δωροδοκίες - μίξεις 4. Απόκρυψη	1. Αφανής χρηματοδότησ η πολιτικών 2. Δωροδοκίες 3. Δημιουργία ευνοϊκού πολιτικού κλίματος 4. Συμβάσεις Ελληνικού Δημοσίου και	ΠΡΟΑΝΑΚΡΙΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ <b>2011</b> ( <b>ΑΝΕΔΕΙΞΕ ΠΟΙΝΙΚΕΣ ΕΥΘΥΝΕΣ</b> )	ΣΥΛΛΗΨΗ του πρώην Υπουργού Άκη Τσοχατζόπουλου τον Ιούλιο <b>2012</b>	1. Καταδίκη του πρώην υπουργού τον <b>Οκτώβριο</b> <b>2013</b> με <b>ποινή</b> <b>καθειρέξεως 20</b> <b>ετών.</b> 2. Καταδίκη σε δεύτερο βαθμό του πρώην Υπουργού τον <b>Οκτώβριο 2017</b> σε	1. Κρατικό - εταιρικό έγκλημα και Επαγγελματικό έγκλημα 2. Υψηλή διαφθορά 3. Πολιτική διαφθορά 4. Κοινωνική βλάβη

				<p>περιουσιακής κατάστασης <b>5.</b> Απόκρυψη προέλευσης χρημάτων και πραγματικού κατόχου <b>6.</b> Νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες ενέργειες</p>	<p>ιδιωτικές εταιρίες εξοπλιστικών προγραμμάτων <b>5.</b> Αλληλεπίδραση κράτους και ιδιωτικού κεφαλαίου</p>			<p><b>ποινή καθειρξεως 19 ετών</b> χωρίς αναστολή και ελαφρυντικά. <b>3.</b> Αποφυλάκιση τον <b>Ιούλιο 2018</b> για λόγους υγείας. <b>(Παρέμεινε στη φυλακή περίπου 5 έτη)</b></p>	<p><b>5.</b> Οικονομική Ζημία Δημοσίου</p>
		β) 2012	2001 - 2004	<p><b>1.</b> Υπέρογκα χρηματικά ποσά σε τραπεζικούς λογαριασμούς <b>2.</b> Εξωχώριες εταιρίες και εταιρικά σχήματα <b>3.</b> Δωροδοκίες - μίζες <b>4.</b> Απόκρυψη περιουσιακής κατάστασης <b>5.</b> Απόκρυψη προέλευσης χρημάτων και πραγματικού κατόχου <b>6.</b> Νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες ενέργειες</p>	<p><b>1.</b> Αφανής χρηματοδότηση πολιτικών <b>2.</b> Δωροδοκίες <b>3.</b> Δημιουργία ευνοϊκού πολιτικού κλίματος <b>4.</b> Συμβάσεις Ελληνικού Δημοσίου και ιδιωτικές εταιρίες εξοπλιστικών προγραμμάτων <b>5.</b> Αλληλεπίδραση κράτους και ιδιωτικού κεφαλαίου</p>	<p>ΠΡΟΑΝΑΚΡΙΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ <b>2017</b> <b>(ΑΝΕΔΕΙΞΕ ΠΟΙΝΙΚΕΣ ΕΥΘΥΝΕΣ)</b></p>	<p>ΣΥΛΛΗΨΗ του πρώην Υπουργού Γιάννου Παπαντωνίου τον Οκτώβριο <b>2018</b></p>	<p><b>1.</b> Αποφυλακίστηκε την <b>07/04/2020</b> κατόπιν αιτήσεως του και καταβολής εγγύησης 150.000 ευρώ <b>2.</b> Η δίκη της υπόθεσής του ξεκίνησε <b>Ιανουάριο του 2024.</b> <b>3.</b> Κρίθηκε <b>αθώος</b> λόγω αμφιβολιών. <b>(Παρέμεινε στη φυλακή περίπου 2 έτη)</b></p>	<p><b>1.</b> Κρατικό - εταιρικό έγκλημα και Επαγγελματικό έγκλημα <b>2.</b> Υψηλή διαφθορά <b>3.</b> Πολιτική διαφθορά <b>4.</b> Κοινωνική βλάβη <b>5.</b> Οικονομική Ζημία Δημοσίου</p>
6	ΚΕΕΛΠΝΟ	2016	2013 - 2014	<p>Παράνομες προσλήψεις υπαλλήλων για αλλότριο έργο</p>	<p><b>1.</b> Απιστία κατά την υπηρεσία <b>2.</b> Υπεξαγωγή εγγράφων <b>3.</b> Πολιτική</p>	<p>ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ <b>2018</b> <b>(ΑΝΕΔΕΙΞΕ ΠΟΙΝΙΚΕΣ ΕΥΘΥΝΕΣ πρώην ΥΠΟΥΡΓΟΥ και</b></p>	<p>Έναρξη της Δίκης για τα μη πολιτικά πρόσωπα στο Τριμελές Εφετείο Κακουργημάτων</p>	<p>Απόφαση <b>αθώωσης</b> για όλους του κατηγορούμενους τον <b>Σεπτέμβριο του 2024</b></p>	<p><b>1.</b> Επαγγελματικό έγκλημα <b>2.</b> Υψηλή διαφθορά <b>3.</b> Πολιτική διαφθορά</p>



					διαφθορά 4. Διασπάθιση δημόσιου χρήματος 5. Κατάχρηση εξουσίας	ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕ ΤΗΝ ΠΑΡΑΓΡΑΦΗ ΤΟΥΣ)	τον Ιανουάριο του 2022		4. Κοινωνική βλάβη 5. Οικονομική Ζημία Δημοσίου
7	NOVARTIS & ΥΠΟΘΕΣΗ ΠΡΩΗΝ ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΠΑΠΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ	2016	2006 - 2015	Η NOVARTIS χρησιμοποίησε παρεκκλίνουσες και αθέμιτες μεθόδους για να αποκτήσει δεσπόζουσα θέση στην ελληνική αγορά φαρμάκων, δαπανώντας μεγάλα χρηματικά ποσά για την προώθηση των εταιρικών συμφερόντων της.	1. Αθέμιτη προώθηση των συμφερόντων της πολυεθνικής εταιρίας NOVARTIS στο χώρο της υγείας και του φαρμάκου 2. Αδιαφανής χρηματοδότηση πολιτικών, κρατικών αξιωματούχων και γιατρών 3. Μίζες για δημιουργία ευνοϊκού πολιτικού κλίματος προς προώθηση των συμφερόντων της πολυεθνικής εταιρίας 4. Αλληλεπίδραση κράτους και ιδιωτικού κεφαλαίου	ΠΡΟΑΝΑΚΡΙΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ 2018 (ΑΝΕΔΕΙΞΕ ΠΟΙΝΙΚΕΣ ΕΥΘΥΝΕΣ και ΔΗΛΩΣΕ ΑΝΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΣΤΗΝ ΑΣΚΗΣΗ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΩΣΗΣ)	ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ υπόθεσης το 2018 στην Τακτική Δικαιοσύνη	1. Για τα συνολικά δέκα εμπλεκόμενα πολιτικά πρόσωπα, δεν προέκυψαν στοιχεία χρηματισμού τους και ελλείπει αποδεικτικών στοιχείων οι σχετικές ποινικές σε βάρος τους υποθέσεις τέθηκαν στο αρχείο με απαλλακτικά βουλεύματα χωρίς να οδηγηθούν σε δίκη. 2. Τον Μάιο του 2023 απαλλάχθηκαν και τα μη πολιτικά πρόσωπα τόσο για τις κατηγορίες δωροδοκίας σε πολιτικά πρόσωπα, όσο και για τις κατηγορίες δωροδοκίας σε μη πολιτικά πρόσωπα λόγω	1. Κρατικό - εταιρικό έγκλημα. 2. Υψηλή διαφθορά πολιτικών προσώπων 3. Αλληλεπίδραση κράτους και ιδιωτικού κεφαλαίου - επιχειρήσεων. 4. Παρεκκλίνουσες συμπεριφορές πολιτικών και κρατικών αξιωματούχων προς όφελος της ιδιωτικής εταιρίας. 5. Αδιαφανής χρηματοδότηση πολιτικών κομμάτων 6. Οργανωσιακό έγκλημα με δομικά συστατικά, μακρά χρονική διάρκεια και συστημικά

								παραγραφής των αδικημάτων	χαρακτηριστικά <b>7.</b> Ζημία του Δημοσίου <b>8.</b> Κοινωνική βλάβη
		2018	2016 - 2018	ΑΘΕΜΙΤΗ παρέμβαση του Υπουργού Δικαιοσύνης επί κυβερνήσεως ΣΥΡΙΖΑ, Δημήτρη Παπαγγελόπου λου στο έργο των εισαγγελικών - ανακριτικών λειτουργιών για τη διερεύνηση της υπόθεσης <b>NOVARTIS</b> με σκοπό τη με δόλο εμπλοκή αντίπαλων πολιτικών προσώπων στην υπό έρευνα υπόθεση.	<b>1.</b> Κατάχρηση πολιτικής εξουσίας <b>2.</b> Παράβαση καθήκοντος <b>3.</b> Απόπειρα εκβίασης	ΠΡΟΑΝΑΚΡΙΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ <b>2020</b> <b>(ΑΝΕΔΕΙΞΕ</b> <b>ΠΟΙΝΙΚΕΣ</b> <b>ΕΥΘΥΝΕΣ ΤΟΥ</b> <b>ΠΡΩΗΝ</b> <b>ΥΠΟΥΡΓΟΥ</b> <b>ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ</b> <b>ΔΗΜΗΤΡΗ</b> <b>ΠΑΠΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛ</b> <b>ΟΥ)</b>	ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ του πρώην Υπουργού Δικαιοσύνης, Δημήτρη Παπαγγελόπουλο υ για κακουργηματική κατάχρηση εξουσίας, παράβαση καθήκοντος κατ' εξακολούθηση, απόπειρα εκβίασης, δωροληψία πολιτικού αξιωματούχου, δωροληψία υπαλλήλου και σε εγκληματική οργάνωση	<b>ΚΑΤΑΔΙΚΗ</b> του πρώην Υπουργού από το ειδικό δικαστήριο τον <b>Μάρτιο του 2023</b> για δύο περιπτώσεις παράβασης καθήκοντος πλημμεληματικού χαρακτήρα. Αναγνώριση ελαφρυντικών και τελικώς κατάγνωση χρηματικής ποινής 10.000 ευρώ	<b>1.</b> Επαγγελματικό έγκλημα <b>2.</b> Υψηλή διαφθορά <b>3.</b> Πολιτική διαφθορά <b>4.</b> Κοινωνική βλάβη

8	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ Η ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ - ΑΠΙΣΤΙΑ ΤΡΑΠΕΖΩΝ	2012	2000 - 2011	Χρηματοδότηση πολιτικών κομμάτων ιδίως αυτών που εναλλάσσονταν στην εξουσία (Ν.Δ. και ΠΑΣΟΚ) από τραπεζικά ιδρύματα κατά παρέκκλιση των τραπεζικών διαδικασιών και με εγγύηση τις κρατικές επιχορηγήσεις μελλοντικών ετών.	1. Αδιαφανής χρηματοδότηση η πολιτικών κομμάτων εξουσίας. 2. Αλληλεπίδραση η κράτους και ιδιωτικού κεφαλαίου	ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ 2017 (ΔΕΝ ΑΝΕΔΕΙΞΕ ΠΟΙΝΙΚΕΣ ΕΥΘΥΝΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΠΑΡΑ ΜΟΝΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΑΔΙΚΗΜΑ ΤΗΣ ΑΠΙΣΤΙΑΣ ΣΕ ΒΑΡΟΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ)	ΠΟΙΝΙΚΗ διερεύνηση της υπόθεσης το 2017 για τα μη πολιτικά πρόσωπα	<p><b>ΑΡΧΕΙΟΘΕΤΗΣΗ ΕΚΚΡΕΜΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΑΠΙΣΤΙΑΣ ΣΕ ΒΑΡΟΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ</b></p> <p>1. Με την ψήφιση του <b>N.4146/2013</b> στο <b>άρθρο 78</b> προβλέπεται ότι <b>δεν συνιστά</b> <b>απιστία</b>, κατά την έννοια των άρθρων 256 και 390 του Ποινικού Κώδικα, για τον Πρόεδρο, τα μέλη του Δ.Σ. και τα στελέχη των Τραπεζών, η <b>σύναψη δανείων</b> πάσης φύσεως με νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου, μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, του ευρύτερου δημοσίου τομέα, όπως αυτός οριοθετείται κατά νόμο, καθώς και η εν γένει παροχή πιστώσεων σε αυτά, <b>εφόσον</b> <b>πληρούνται οι</b> <b>ακόλουθες</b> <b>προϋποθέσεις:</b> α) υφίστανται αποφάσεις των θεσμοθετημένων</p>	<p>1. Κρατικό - εταιρικό έγκλημα.</p> <p>2. Υψηλή διαφθορά πολιτικών προσώπων και κομμάτων</p> <p>3. Αλληλεπίδραση κράτους και ιδιωτικού κεφαλαίου - τραπεζών.</p> <p>4. Παρεκκλίνουσες συμπεριφορές τραπεζικών ιδρυμάτων προς όφελος των πολιτικών κομμάτων εξουσίας</p> <p>5. Οργανωσιακό έγκλημα χρηματοπιστωτικ ών ιδρυμάτων με δομικά συστατικά, μακρά χρονική διάρκεια και συστημικά χαρακτηριστικά</p> <p>6. Ζημία του Δημοσίου</p> <p>7. Κοινωνική βλάβη</p>
---	---	------	----------------	---	--	--	--	--	--

								<p>εγκριτικών επιτροπών ή οργάνων κάθε τράπεζας και β) τηρήθηκαν, κατά τη χορήγησή τους, οι σχετικές κανονιστικές πράξεις της Τράπεζας της Ελλάδος (ΠΔΤΕ).</p> <p><b>2. Θέσπιση της έγκλησης τον Ιούλιο του 2019</b></p> <p>ως προϋπόθεση για την άσκηση ποινικής δίωξης στα αδικήματα απιστίας σε βάρος τραπεζικών ιδρυμάτων.</p>	
9	PREDATOGATE	2020	2020 κ μετά	<p>Παρακολούθησ η τηλεφώνων δημοσιογράφων, πολιτικών προσώπων, κρατικών αξιωματούχων, επιχειρηματιών, μελών της κυβέρνησης από το σύστημα νόμιμων επισυνδέσεων της Εθνικής Υπηρεσίας Πληροφοριών και του συστήματος</p>	<p><b>1.</b> Αδιαφανής διαδικασία σχετικά με το θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα της ελεύθερης επικοινωνίας και των τηλεπικοινωνιών <b>2.</b> Αλληλεπίδραση κράτους και ιδιωτικού κεφαλαίου</p>	<p>ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ <b>2022</b> <b>(ΑΠΟΡΡΗΤΗ ΓΙΑ ΛΟΓΟΥΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ - ΔΕΝ ΑΝΕΔΕΙΞΕ ΠΟΙΝΙΚΕΣ ΕΥΘΥΝΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ)</b></p>	<p>ΠΟΙΝΙΚΗ διερεύνηση της υπόθεσης το <b>2022</b> για τα μη πολιτικά πρόσωπα</p>	<p><b>ΑΡΧΕΙΟΘΕΤΗΣΗ ΥΠΟΘΕΣΗΣ</b></p> <p>παρακολουθήσεων όσον αφορά στην Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών με απόφαση - πόρισμα του Αρείου Πάγου τον <b>Ιούλιο 2024</b> - Ανάδειξη <b>πλημμεληματικής ευθύνης</b> για τέσσερα στελέχη των εμπλεκόμενων</p>	<p><b>1.</b> Κρατικό και κρατικό - εταιρικό έγκλημα <b>2.</b> Υψηλή διαφθορά <b>3.</b> Πολιτική διαφθορά <b>4.</b> Κοινωνική βλάβη</p>

				"PREDATOR" ιδιωτικής εταιρίας παροχής υψηλής τεχνολογίας				ιδιωτικών εταιριών	
--	--	--	--	---	--	--	--	-----------------------	--